GRAMMATICA
SEV
INSTITVTIO
POLONICÆ LINGVÆ,

In qua

Etymologia, Syntaxis, & reliquæ partes omnes exactè tractantur,

In vſum exterorum

EDITA

Authore

FRANCISCO MESGNIEN

Lotharingo.

Cum Gratia & Priuil. S. R. M. Polon. & Suec.

DANTISCI,

…ibus GEORGII FÖRSTERI

Bibliopolæ Regij, A. D. 1649.

Illustriss: ac Excellentiss: Domino,

D. MICHAELI CASIMIRO RADZIWIŁ,

Illustriss: ac Excellentiss: Domini,

D. ALEXANDRI LUDOVICI RADZIWIŁ

S. R. I. PRINCIPIS,

DUCIS IN OLYKA ET NIESWIEZ,

COMITIS IN MIR, SZYDLOWIEC, ET KROZE,

Supremi M. D. L.

MARSCHALCI,

Vpiten. Iurborscen, Nowowolen. &c. &c.

CAPITANEI,

Necnon Szawlensis & Olitensis Administratoris

FILIO.

Domino & Mæcenati Colendissimo.

ACceptorum non meminisse beneficiorum ingrati animi pestis est PRINCEPS

ILLVSTRISSIME. Etsi enim plurima eiusmodi sint, quibus pari votorum numero respon-deri nequeat, nulla tamen ita ingentia, quibus nō aliqua mutuæ beneuolentiæ species ab vnoquoq; mortalium exhiberi possit. Quippè vt non insolita, ita nec iniucunda spectantium oculis virtus est, etiam paruorum cum magnis æmulatio. Quod & ipsi mihi nunc accidisse lætor, cùm eximia RADIVILORVM in me beneficia, hoc perexiguo Polonicæ Grammaticæ à me sub Tuis auspicijs in lucem editæ munere, quoquo modo compensare studeo: in quo etsi optatam conatus mei metam non atti-

gero,

gero, tamen vt vel primos ad illam faciam passus lucrum censebo. Quin & istud inter præcipuas felicitatis meæ partes esse duxero, quod munus hoc meum ei offeram PRINCIPI, in quo vti Heroica adeòque RADIVILIANA, simul cum ætate crescit Dignitas, ita par dignitati respondet animus. Vestrum enim est ILLVSTRISSIMI PRINCIPES RADIVILI in tantum sua rebus omnibus dispēsare pretia, vt quicquid Honori Vestro fuerit consecratum, paruum illud licet ac genere suo vile sit, magnum exinde aliquid esse Generosi Vestri affectus beneficio incipiat. Ea

ſcilicet Heroum vt in conferendis beneficijs munificentia, ita & in recipiendis eorum, quibus commodant, erga ſe obſequijs, eminet Celſitudo, vt in vtroq; non tam proprium quàm alienum intendant bonum, ſuâ ipſi contenti Maieſtate. Affine profectò quiddam habent lucis claritas, & Principum ſplēdor; cùm æquè illius ac iſtorum quaſi vnica naturæ ac fortunæ meta ſit, alios communicatione ſui felices facere, non fieri. Neque verò etiam ego huc collimo PRINCEPS ILLVSTRISSIME, vt aliquo meorum obſequiorum ſtudio fortunatior ſias aut illuſtrior. Amens eſ-

sem si & isto tam obscuro ingenij mei munere Honoris Tui amplissimi aliquod quærerem incrementum. Nemo est qui à tenebris expectet lucem, & rebus in se alioqui clarissimis speret aliquam posse superaddi splendoris partem. Quis enim non videat Gentilitiam Tuam AQVILAM rerum à se præclarè gestarum alis longè altiùs euolasse, quam id aut oculis cerni liceat, aut linguis exprimi? Erraret facilè quisquis illius altitudinem nubium altitudine metiretur. Solent equidem humanæ animorum acies, populari quodam sensu abripi, & nescio quas occidentis citiùs quàm

)(4 orientis

orientis fortunæ nubeculas auidiùs admirari; nihil se iam altiùs spectare posse arbitrantes: Verùm si Tua iisdem se spectandam præbuerit AQVILA, aliud illicò sentire, & veræ gloriæ celsitudinem huius ingenio rectiùs definire (ni maleuolus oculis palpum obtrudat liuor) adigentur. Neque enim eò se tantum RADIVILIANÆ Gentis Honor extulit, vt communis vitæ spatio terminetur. Etiam ipsas Illustrissimorum Tui Nominis Virorum cineres, quos hodie fatalis vrna contegit, non sine aliquo reuerentiæ titulo cogitamus; cùm & quos vixisse nos dicimus fama loquatur

immortales. An enim ſilentur illi Nicolai, Ioannes, Georgij, Chriſtophori; Caroli clariſſima totius Europæ, veriùs dixerim, vniuerſi Orbis lumina, illibatus Generis Magni Sanguis? quos Exercituum Duces fortiſſimos, Senatores vtiliſſimos, Viros quâ officiorum, quâ meritorum Gloriâ ornatiſſimos, grata ſemper memorabit Patria. Sed veniam dabis calamo PRINCEPS ILLVSTRISSIME, quod is rudioribus hactenus concinnandis Grammaticæ aſſuetus voculis, in ampliſſimi Nominis Tui laudes (quod proprium Oratorum non Grammaticorum eſt) excurrerit. Iſta nimirum

est Generis Tui toto orbe celeberrimi prærogatiua, vt nulla eius, possit fieri à quopiam recordatio, quin simul eidem insit quædam laudandi necessitas. Cæterùm ego qui breuitati sermonis consulo, opportunum fore censeo, vt ab Illustrissimæ Domus Tuæ laudibus tantispèr vel inuitus abstineam, ne sermo gloriæ pulchritudine abreptus, aut magnitudini meritorum succumbat, aut inter infinitam dicendorum multitudinem exitum non reperiat. Quod verò mei maximè muneris est, supplex Illustrissimæ Tuæ Celsitudini accido, & meam hanc quantulamcunque operam Honori

PRÆFATIO.

Tuo pridem à me destinatam, nunc re ipsa offero. Acceptabis non dubito hæc exigua officij mei in Te studia: quæ etsi offerre negligerem, Tua esse nõ desinerent; ipso scilicet iure Tui supra me dominij Tibi obligata. Cresce & Viue diu PRINCEPS ILLVSTRISSIME, istamq; meam Nomini Tuo æternum deuotam venerationem, eo quo soles beneuolentiæ affectu promoue.

Illustrissimæ Tuæ Celsitudinis

Seruitio addictissimus

FRANCISCVS MESGNIEN,
Lotharingus.

PRÆFATIO

AD LECTOREM.

CVM ego per aliquot iam annos in Polonia moratus vernaculæ licet Linguæ addiscendæ, non ignauam locauerim operam tantum tamen profecerim, vt non rarò cum Polonis miscendo colloquia, risum audientibus mouerem; nec vndè id oriretur percipere possem, Bibliopolarum Officinas omnes Cracouiæ alibiq; perlustraui, num forsan percontando aliquam Grammaticam reperirem: quæ crescentem in dies Polonicæ Linguæ addiscendæ, cupiditatem meam aliquo modo iuuaret; sed vt nullam inueniri posse aduerti, imò à plerisq; responsum habui, Linguam hanc quippè grauem & difficillimam non posse facilè in certas leges Grammaticorum redigi, animum in vetitum semper magis nitentem ad attentam Polonici sermonis obseruationem applicare cogitaui, ex qua deindè perspicere possem, num certis tale idioma comprehendi regulis ac præceptionibus possit, & factum est vt modos loquendi in familiaribus colloquijs obseruando à varijs varia sciscitando, post longas circa hoc vigilias tandem ad has quas tibi modo offero legendas, Polonicam Linguam redegerim regulas. Quâ in re si naturam ingeniumq; meum aliqua eius difficultas fortè superauerit, nec satis aptus paratusq; hanc

hanc

hanc Prouinciam subijsse videbor huius certè laboris me inprimis nouitas excusabit, Nihil & perfectum simul & inuentum est, vndè si quos maleuolos ad meum hoc opusculum carpendum vituperandumq́ inuidia impulerit, videant primò nè priùs carpant, quàm mea corrigant; at si corrigere non valent, aut non sciunt, ne vituperent, quæ sibi nulli vsui fore arbitrantur. Cæterum satis mihi sit alienigenæ viam Polonus præmonstrasse ad componendum quid meliùs publicoq́ vsui magis seruiens. Tu interim Lector beneuole grato velim animo meum hunc qualemcunq laborem suscipias, legas, peruoluas, haud inutilem tibi forè promitto. Lingua enim Polonica præterquam quòd per seipsam constans & Nobilissima, adeoq́ scitu digna Lingua est, præterea propter frequentissima Germanorum, Gallorum, Italorum, Vngarorum, Scotorum, aliorumq exterorum in Polonia degentium commercia, illis sanè perutilis ac necessaria videtur. Et quia adeò difficilis est, vt vsu quotidiano aut lectione tantùm assequi nemo possit, quin ferè in pronunciando aut colloquendo sæpiùs impingat, idcircò ad euitandum huiusmodi erroris periculum imò etiam aliquando audientium risum, Grammaticam hanc quasi rectricem accipe ac sequere Linguæ difficultates faciliori negotio superaturus.

Quemadmodum verò Gallicæ Linguæ difficultas in vocalibus efferendis consistere omnis videtur, sic etiam Linguæ Polonicæ difficultas pendet à gemina prola-

prolatione consonantium, quarum copiam habent maximam, ita vt in vno vocabulo septem vel octo consonantes inuenias cum vnica tantùm vocali, vt in dictione chrząszcz / scarabæus. *Vndè extraneo illusuri proponunt hanc locutionem pronunciandam,* vgryzł chrząszcz chrząszczá w grzbiet / scarabæus scarabæum à tergo momordit; *quod vix vllus alienigena ritè proferre queat. Ne desperes tamen, labor improbus omnia vincet; lectione frequenti, crebris colloquijs & mediantibus his quas tibi trado regulis, Linguam tandem alioqui difficillimam addisces, quod tibi ex intimis mihiq́ opto.*

VALE.

Imprimatur.

IVSTVS SŁOWIKOWSKI Canonicus & Archipresbyter Cracouiensis, Illustriss: Suæ Celsitudinis Causarum Auditor Generalis, de mandato Illustrissimi.

Datum Cracouiæ die 22. Febr. A. D. 1649.

DE LITERIS earumq; pronunciatione.

ALphabetum huiusmodi in puerilibus, vt vocant, elementis seu Abecedarijs habent Poloni: A a ą ą b b́ c ć d e é ę f g h i k l ł m ḿ n ń o ó p ṕ r ś s t u w ẃ x y z ź ż.

Nota inprimis, quòd literæ omnes simpliciter absq; puncto aut virgula positæ, eâdem ferè ratione, quâ apud nos pronunciantur; punctis autem & virgulis notatæ, aliam à communi pronunciationem habent, nam punctatæ excedunt in duritie, vt żelázo/ *ferrum*, oracż/ *agricola*; virgulatæ verò in mollitie, vt źielony/ *viridis*, oráć/ *arare*. Quæ punctationes etsi in vulgari scriptione ab ipsis Polonis rarò adhibentur, obseruandæ tamen omninò sunt exteris, præsertim quando notabilis significati diuersitas id requirit, vt lata/ *volat*, látá/ *anni*, łata/ *resarcit*, łáſká/ *gratia*, laſká/ *baculus*, nic/ *nihil*, nić/ *filum*, wolał/ *malebat*, wołał/ *clamabat*.

A itaq; triplicem habet pronunciationem; cum enim simpliciter scribitur sine puncto aut virgula, tunc crassè pronunciatur ferè vt o, siue vt Gallis *au*, vt ma/ *habet*. Cùm verò puncto superiùs notatur seu virgula, á tunc aperto ore profertur, vt nobis a simplex, v. g. sámá/ *ipsa*. Cùm tandem virgula transfigitur ą/ habet diuersum à supradictis sonum,& Polonis proprium est; ac cum n pronunciatur, palatum tamen linguâ non attingendo, respondetq; Gallico *on*. v. g. mąká/ *farina*, Galli scriberent *monca*.

B duplex eſt, ſimplex nobiſcum commune, vt bárzo/ & virgulatum ſeu accentu ſuperiùs notatum, & hoc molliùs & cum i effertur, ſed ita vt vix illud i audiatur, vt Fielb' / *fundulus*. Quod etiam intellige de alijs literis mollibus, quæ virgulà ſuperiùs notantur, vt ſunt in p' w' / in quibus vix dignoſcitur in pronunciando differentia, ideòq; non procul aberrabis, ſi eas modò pronunciaueris vt duras ſed puncto carentes m p w. in ć tamen ń ś & ź magna eſt differentia, & longè molliùs efferuntur, quàm c n s & z ſimpliciter ſcripta.

Hæ omnes literæ molles ſeu accentu notatæ, hoc peculiaris habent, quòd non admittant poſt ſe vllam vocalem niſi mediante i / quod i coaleſcit in vnam ſyllabam cum ſequente vocali, & præcedente conſonante, vt Fielb' / *fundulus*, in Genitiuo non habet Fielbá ſed Fielbiá/ quod eſt diſſyllabum, & ſic in cæteris tàm nominibus quàm verbis. Contra verò duræ omnes & puncto notatæ, vt ſunt ż cz rz ſz & ł nunquam i ſed y poſt ſe admittunt, quod y illæ molles nunquam habent poſt ſe.

B in fine dictionis profertur vt p Drab/ quaſi drap/ *Miles vagus*. Quod euenit etiam in alijs nonnullis literis d g w z ż/ d enim vt t/ g vt k/ w vt f/ z vt s/ ż vt ſz in fine dictionis pronunciant. verbi gratiâ rad / *libens*; poſag / *dos*; lew / *leo*; woz / *currus*; iuż / *iam*. lege rat / poſak / lef / wos *ſeu* wus / iuſz. Et hoc etiam accidit in media dictione ante has conſonantes f k t / & vt plurimùm ante c ć cz ſz s & ś / paulò tamen molliùs, v. g. gadká / *ænigma*, quaſi gatká; powtarzam / *repeto*, quaſi poſtarzam. & w poſt eaſdem conſonantes f k & t immediatè ſonat etiam vt f twarz / *facies*; kwit / *quietatio*; lege tfarz / kfit.

In-

In reliquis hæ literæ idem valent & ſonant, quod apud nos.

𝕮 apud Polonos ſemper ſibilat, & nunquam vt 𝔨 profertur, quemadmodum apud Latinos ante a o v fieri ſolet: pronunciatur autem ferè vt *ts* quàm breuiſſimè prolatum, vt cáły/ *integer*, cudny/ *pulcher*, quaſi tſáły / tſudny. Idq; fit quando ſimpliciter abſq; vlla nota ſcribitur, ſi enim notetur ſuperiùs accentu ć ſibilum mollem edit, adinſtar ferè *c* Italici ante *e* & *i* in vocabulo, v. g. *cecità* ślepotá; vt wić/ *reſtis*, nić/ *filum*; paulò tamen molliùs effertur quàm *c* Italicum, nec adeò premitur linguâ palatum. Hanc pronunciationem retinet ſemper ſequente i vt ciáło/ *corpus*, quod i vt ſupra innui ſemper adſcriptum habet, niſi finiat ſyllabam, non ſcribitur enim ćáło/ ſed ciáło omninò debet ſcribi, ſic de omnibus alijs accentu notatis intellige.

𝕮z aſperum Galliſq; prolatu difficilem ſonum habet, duriùſq; profertur quàm prædictum *c* Italicum, altiùs linguâ palatum feriendo, vt klucz/ *clauis*.

𝕮h pronunciatur ex gutture, vt apud Germanos; chudy/ *macer*.

𝕯 vt apud noſtrates. In fine vt t. iam dictum eſt.

𝕯ź pronunciatur paulò molliùs quàm *g* Italicum, in dictione *generale* vel *ginocchio*; vt dźiki/ *ſylueſtris*. Si tamen z non ſit notatum accentu, vtraq; litera ſeorſim pronunciatur, vt widze/ *video*, quaſi wid ze.

𝕰 triplex eſt. Simplex & ſine puncto preſsè & ad y accedente ſono, profertur ferè vt in vocabulo Italico *veramente*, aut vt *é* Gallicum in dictione *verité*. Alterum accentu notatum ore diducto, & clarè pronunciatur vt primum *e* in vocabulo

Gallico *teste* vel *estie*. exempli gratia, rzéke/*dicam*, rzeke/*fluuium*, piérze/*lauat*, pierze/*pluma*; in primo enim apertum est e/in secundo pressum seu clausum, quod ipsimet Poloni plerumq; cum suo y confundunt.

Est quidem maximè diuersa pronunciatio horum e; quia tamen ab omnibus scriptoribus, & à plerisq; Typographis interpunctio ista negligitur, ab vsu id pendere videtur quod regulis comprehendi non potest.

Tertium e virgulâ transuersum Polonis proprium est, & cum n molliter effertur vt en; in Gallicis monosyllabis *mien*, *tien*, *sien*. verbi gratia robię/*laboro*; scriberet Gallus *robien*.

F vt in Latinis.

G durum sonum semper habet, etiam ante e & i/ vt gadam/*loquor*, srogi/*seuerus*; licet in Latinis ante *e* & *i* illud pronuncient vt *i* vocalem, v. g. *Regina* quasi *Reina*.

Hic etiam nota quòd nunquam post g & k scribitur immediatè e nisi intercedente i/ neq; vnquam habent y post se immediatè sed i.

H effertur ex gutture molliter, ferè vt in Gallicis vocabulis *Henry*, *hardy*. v. g. hárdy/*arrogans*.

I semper vocalis sonum retinet. Diligenter autem in pronunciando distinguenda est ab y/ nisi sæpissimè impingere, vocabulorum significationem confundere, interdum etiam ridiculus esse velis. Pronunciatur autem i apertè vt apud nostrates; y verò medium sonum inter e & i obtinet, Germanis non admodum pronunciatu difficilem, effertur enim vt prima in dictione *Vbel*, sed Gallis alijsq; Nationibus meâ sententiâ difficillimum; sic tamen facilè eius prolationi assuesces, si volens

id

id pronunciare à dentibus linguam paulò remoueris, sic enim rectè y pronunciabis; i verò nequaquam etiamsi velis, poteris, quod vsu meliùs quàm præceptis comparabis. Exempla: łyżká/ *cochlear*, liszká/ *Vulpecula*, bił/ *percussit*, był/ *fuit*.

Hoc præterea discrimen est inter i & y/ quòd i sequente vocali efficit sæpè cum ea vnam syllabam, y nunquam. v. g. iásny/ *serenus*, dissyllabum est, tyie/ *pinguesco*, etiam dissyllabû. Contra verò præcedente vocale, y cum ea coalescit in diphtongum, secus i v. g. moy/ *meus*, monosyllabum est; moi/ *mei*, dissyllabum.

L duplex est, commune vt lás/ *sylua*, lud/ *populus*, quod plerumq; cum i pronunciatur, ferè vt Gallicum *il* in vocabulo *bailler dax*, vel Italicum *gl* in dictione *egli* ipse, molliùs tamen vt vix i percipiatur aure. Alterum est cancellatum ł/ quod alijs linguis ignotum, adeòq; peregrinis prolatu difficile est, facilè autem reddetur, si superiores dentes extremitate linguæ molliter feriantur, vt łeż/ *mendacium*, cáły/ *integer*. Hoc ł vt dictum est, nunquam habet post se i sed y; præcedente autem i profertur simul cum e/ quod nonnulli minùs periti scribunt, v. g. bił/ quasi biel. Hoc ferè euenit ante m & r. v. g. imbir/ quasi imbier/ im/ *ipsis*, quasi iem.

M & N vt in Latinis, quando tamen accentu seu virgulâ superiùs notantur, molliùs & cum i aliquo modo proferuntur, *in* præsertim ferè vt *gn* apud Gallos, *on* ignorant, ignarus, & Italos ignorante ignarus & ingratus; v. g. Pánie/ Domine, quasi Págne.

O triplex assignari potest, primum & sæpissimè vsurpatum pronunciatur cum *u*, vt apud Italos in vo-

cabulo *buono*, vbi non totum ſentitur *u*, & hoc præſertim in principio ſyllabæ, vt orác / *arare*, owoc/*fructus*, owo / *ecce*, o/ *de*; deberent ſcribere Galli *ouo* vno ſpiritu & breuiſſimè proferendo quaſi eſſet vna ſyllaba Dixi in principio ſyllabæ, nam in allatis exemplis owo & owoc / ſecundum o iam vt noſtrum pronunciatur.

Alterum ergo eſt nobiſcum commune, vt dobry/*bonus*.

Tertium ad u accedit, quod à nonnullis accentu notatur, & hoc præſertim vſurpatur in media ſyllaba, ſeu ante conſonantem quæ dictionem terminet vel ſyllabam, vt lod/*glacies*, woz/*currus*, Lwow/*Leopolis*, quaſi lud/ wuz/Lwuf/ nam in fine ſyllabæ iam profertur vt noſtrum o, v. g. do Lwowá/ *Leopolim*, non legendum eſt du Lwuwá/ ſed ſimpliciter do Lwowá. Dixi accedere ad u/ nam u preſſiùs paulò pronunciatur, eſt enim differentia inter lod/*glacies*, & lud/*populus*, & ſic in reliquis.

P vt in Latinis: ṕ vide B.

Q litera carent Poloni.

R vt apud Noſtrates.

Rz in eadem ſyllaba, duriùs & cum ſtridore quodam profertur, quod vix ſine voce Magiſtri explicari poſſit.

S ſimplex vt in Latinis effertur, nunquam tamen vt z. v. g. ſol/*ſal*.

Ś accentu notatum molliter ſibilando effertur, ferè vt *ch* Gallicum in *cheual*; vt śiłá/ *Vis*, vel *multum*, wieś / *pagus*.

Sz duriùs quàm *ch* Gallicum pronunciatur, altiùs tenendo linguam ad palatum & vehementiùs ſibilando, vt proſzę/ *rogo*, ſzátá/ *Veſtis*.

T vt apud Noſtrates.

W conſonantis naturam nunquam induit, ſed vocalis

ſemper

semper manet, etiamsi alia sequatur vocalis, vt wydę / *cedam*, *euitabo*.

W verò profertur vt V consonás in Latinis v.g. Varia, veritas, nec vnquam fit vocalis. Widzę / *video*.

X vt in Latinis. Si sequatur i / idem valet quod ks / quod etiam non pauci loco x scribunt, vt Xiążę / *Princeps*, Xiądz / *Sacerdos*, alij scribunt Ksiązę / Ksiądz.

Y medium habet sonum inter e & i / vt supra explicatum est in litera i.

Z triplex est. Simplex & cum nostro commune, vt zamek / *arx*; virgulâ superiùs notatum, quod mollem sibilum edit, ferè vt *g* Gallicum seu *i* consonans in vocabulis, *ie*, *ego*, *giron*, *gremium*; & punctatum ż quod cum stridore profertur ad modum sz / pronunciando sed leuiùs palatum tangendo; żábá / *rana*, żoná / *vxor*.

Diphtongi perpaucæ sunt ay ey iy oy uy / vt day / *da*, tey / *huic*, moy / *meus*; wyść / *euadere*, vbi y quidem pronunciatur, sed tamen quasi esset vna syllaba.

Has difficiliores pronunciationes literarum, præsertim ł y ż & compositarum dz dż rz sz sz / &c. vsu potiùs quàm præceptis addisces. Quæ tamen in his regulis habes, à quocunq; tibi explicari & efferri facilè iubere potes, ad captum & libitum tuum.

Obseruandum hic est in obliqnis tam nominum quàm verborum, mutari sæpè literas nonnullas, sunt autem, verbi gratiâ

A in e / biały in Comparatiuo bielszy / *albus*, *albior*; wiárá / *fides*, in Datiuo wierze.

e in e bład / *error*, in Genitiuo bledu / sic in cæteris casibus.

e in ą świeto / *festum*, in Genitiuo plurali świąt / *festorum*;

florum; aliquando in o alibi, imie/ *nomen*, imioná/ *nominis*, &c.

o in e uczony/ *doctus*, in Comparatiuo uczeńßy/ *doctior*, piore/ *lauo*, pierzeß/ *lauas*.

ch in ß bláchá/ *lamina*, in Datiuo bláße.

d in dź trzodá/ *grex*, in Datiuo trzodźie. Jdę/ *eo*, idźieß/ *is*.

g in dz nogá/ *pes*, in Datiuo nodze.

k in c & cz czapká/ *pileus*, in Datiuo czapce/ tłukę/ *tero*, tłuczeß/ *teris*.

ł in l biały/ *albus*, bielßy; máły/ *paruus*, máluśki/ *paruulus*.

n sequente e/ assumit sæpè i/ vt ginę/*pereo*, gińieß. Jan/ *Ioannes*, in Vocatiuo Janie. Sic ś & aliæ illæ molles literæ.

r in rz fárá/ *parochia*, vel *parochialis Ecclesia*, in Datiuo fárze. Wiárá/ *fides*, in Datiuo wierze. piore/ *lauo*, pierzeß/ *lauas*.

t in ć/ vt Stárostá/ *Capitaneus*, in Dat: Stárośćie: błoto/*lutum*, w błoćie/ *in luto*; plotę/*nugor*, pleśćieß/*nugaris*. Et si quæ sunt aliæ, quas vsus docebit.

Atq; sic videor omnem pronunciandæ linguæ Polonicæ rationem persecutus, sequitur vt de ipsius partibus ordine agam.

DE PARTIBVS LINGVÆ POLONICÆ.

PArtes, quibus linguæ Polonicæ corpus conflatum est, habentur octo vt in Latinis, nam articulo carent Poloni, sed tantùm vt Latini in discernendis generibus vtuntur Pronomine Demonstratiuo, ten/tá/to/*hic*, *hæc*, *hoc*, cuius inflexionem suo loco intra proponemus, cùm de Pronominibus agemus.

DE-

DE NOMINE.

Accidentia Nominis hoc loco explicanda ſunt ſeptem: *Genus, Motio, Species, Comparatio, Caſus, Numerus, Declinatio.*

DE GENERE.

REGVLÆ GENERALES.

Nomina Virorum & Menſium ſunt Maſculini Generis, ſic & Fæminarum nomina Fæminini. Exceptis tamen quæ per diminutionem, aut alio quocunq; modo in ẻ / e / *Vel* o terminantur, tunc enim ſunt Neutrius Generis. Cætera Nomina cuius ſint Generis, ex terminatione dignoſcuntur. Quare ſint

REGVLÆ SPECIALES.

Maſculini Generis ſunt Nomina deſinentia in i & y / b / d / f / g / ch / k / l / m / n / p / r / s / t / ſine vlla quam ſciam exceptione, niſi fortè ſint propria mulierum, vt tá Páni Goſpodyni / *hæc Domina Hoſpita.* Exempla ten kiy / *baculus*, chleb / *panis*, grad / *grando*, cyrograf / *chyrographus*, brzeg / *ripa*, dách / *tectum*, bok / *latus*, dol / *fouea*, dom / *domus*, dzwon / *campana*, dowćip / *ingenium*, dwor / *aula*, czás / *tempus*, gwałt / *Vis, Violentia.*

Fæminini Generis ſunt Nomina deſinentia in á & z purum, vt tá rozgá / *Virga*, maź / *axungia*, gáłąź / *ramus.* Exceptis ſolùm Nominibus proprijs, vt ten Stároſtá / *hic Capitaneus.*

Neu-

Neutrius Generis ſunt omnia Nomina deſinentia in e / e / & o / ſine vlla omninò exceptione, vt to pole / *campus*, dźiecie / *puer, infans*; berlo / *ſceptrum*. Vſu tamen factum eſt, vt iam pleriq; ſic loquantur Xiąże przyiáchał / potiùs quàm przyiáchálo / *Princeps venit*, & ſic in alijs huiuſmodi caſibus. Cætera Nomina exceptiones patiuntur; Nomina enim in c ſunt Maſculini Generis, vt ten pálec / *digitus*, koc / *gauſape*. Excipiuntur tamen pauca in oc / quæ ſunt Fæminini Generis, vt noc / *nox*, moc / *potentia*, pomoc / *auxilium*.

Sic Nomina in l Maſculini Generis ſunt, vt hándel / *commercium*, bol / *dolor*. Excipe tá ſol / *ſal*, kądźiel / *colus*, kąpiel / *lauacrum*, kobiel / *fiſcella*, pośćiel / *ſtratura*, látorośl / *gemma*, myśl / *cogitatio*, biel / *pulpa*, vel *caro arboris*.

Nomina in w ſunt Maſculini Generis, vt gniew / *ira*, Lwow / *Leopolis*. Excipe tá konew / *cantharus*, choragiew / *vexillum*, márchew / *ſiſer*, brew / *ſupercilium*, dryiákiew / *theriaca*.

Nomina in z lene ſeu ſine accentu, Maſculini pariter Generis ſunt: vt bez / *ſambucus*, guz / *nodus*.

Nomina in ż durum ſeu punctatum, & conſequenter Nomina in cz ß & rz ſunt Maſculini Generis, vt ten noż / *culter*, miecz / *enſis*, płaßcz / *pallium*, koß / *corbs*, pieprz / *piper*. Excipe tá drapież / *præda*, ſtraż / *cuſtodia*, rzecz / *res*, obrecz / *circulus*, roſkoß / *voluptas*, myß / *mus*, kokoß / *gallina*, potwarz / *calumnia*, krocz / *inceſſus equi temperatus*.

Nomina verò deſinentia in ć dź ń p' & ś cum accentibus, ſunt Fæm: Generis, vt tá nić / *filum*, chęć / *propenſio*, miłość / *amor*, łodź / *nauicula*, czeladź / collectiuum *famuli*, broń / collect: *arma*, iábłoń / *pomus*, ßłap' / *æqualis greſſus*, wieś / *villa*, geś / *anſer*.

Excipi-

Excipiuntur ten łokieć/ *Vlna*, vel *cubitus*, śledź/ *halex*, gwoźdź/ *clauus*, koń/ *equus*, Poznań/ *Poznania* vrbs, Wiedeń/ *Vienna*, & pleraq; Vrbium Nomina in ń desinentia, aliaq; Appellatiua in eń/ vt cień/ *Vmbra*, dźień/ *dies*, grzebień/ *pecten*, ieczmień/ *hordeum*, pierśćień/ *annulus*. Præterea ten Ryś/ *Panthera*, łoś/ *alx*, łosoś/ *salmo*, karp/ *carpio*. Et si quæ sunt alia, quæ vsus docebit.

DE MOTIONE Nominum.

Adiectiua mouentur apud Polonos omnia, per tria Genera & tres terminationes: vt Dobry/ *bonus*, dobra/ *bona*, dobre/ *bonum*. Swięty/ *Sanctus*, święta/ *sancta*, święte/ *sanctum*. Quæ in omnibus Adiectiuis terminationes obseruantur, ijs tamen exceptis quæ in gi & ki desinunt: vt srogi/ lekki/ in quibus Neutrum fit à Masculino addito e lekki/ *leuis*, lekka/ *leuis*, lekkie/ *leue*; srogi/ *seuerus*, sroga/ *seuera*, srogie/ *seuerum*; & ratio est, quia in nullo verbo Polonico videbis post k vel g sequi e/ nisi interposito i.

Excipiuntur etiam parua desinentia in ny/ quæ duplicem in Masculino habent terminationem: vt Godny & godźien/ *dignus*, godna/ *digna*, godne/ *dignum*; powinny & powinien/ *debitus & debitor*, powinna/ *debita*, powinne/ *debitum*; pełny & pełen/ *plenus*, pełna/ *plena*, pełne/ *plenum*; sic & wszytek/wszytka/wszytko/ *totus, tota, totum*, vel *omnis*; ieden/ iedna/ iedno/ *Vnus, Vna, Vnum*; & alia Pronomina de quibus infra, & tandem Participia in quibus tollitur aliquando vltima litera: vt miłuiąc & miłuiący/ miłuiąca/ miłuiące/ *amans*;

bit vel bity/bita/bite/ *percussus, a, um.* Sic ferè terminantur deriuatiua possessiua, vt oycow/ *Patris* vel *paternus* pro oycowy.

Substantiua autem mouentur per duo tantùm Genera: vt sunt Bog/ *Deus*, Bogini/*Dea*, Krol/*Rex*, Krolowa/ *Regina*, Kśiąże/ *Princeps*, Kśiężná/ *Principissa*, Pan/ *Dominus*, Páni/ *Domina*, Woiewoda/ *Palatinus*, Woiewodźina/ *Palatina*. Sed in his vsum consule.

DE SPECIEBVS Nominum.

Deriuatorum Nominum quinque sunt classes, Patronimica seu Gentilitia: vt Gdańszczánin / *Dantiscanus*, vel *Gedanensis ciuis*, à Gdańsk/*Gedanum*, sic Krakowiánin/ *Cracouiensis*, à Kráków/ *Cracouia*, & in Plurali vt plurimùm Gdańszczánie/ Krákowiánie/ quasi à *Cracouia*. In Fæminino Krákowiánká/ *famina Cracouiensis*, Mieszczánin/ *ciuis*, mieszczká/ *ciuis famina*; in Plurali vsitatiùs quoque Mieszczánie quàm Mieszczáninowie; sic Lothárynczyk/ *Lotharingus*, Niderlándczyk/ *Belga*, Lwowczyk/ *Leopoli oriundus*, in Plurali owie/ regulariter. Item Krolewic/ *filius Regis*, Krolewná/*Princeps filia Regis*, à Krol/*Rex*, Woiewodźic & Woiewodzanká/ *filius & filia Palatini*, *Palatinides*, kráwczyk/ *filius sartoris*, (quod & Tyro in arte significat) kráwcowná/ *filia sartoris*, à Kráwiec/ *Sartor*. Cætera huiusmodi cùm formare tibi non poteris, vtere vocabulis Syn/*filius*, aut corká/*filia*, cum adiectiuo possessiuo: vt Kráwcow syn/ *filius sartoris*, Janowá corká/ *Ioannis filia*, *&c.*

Posses-

Possessiua: vt Woiewodzin/ *Palatini*, seu *pertinens ad Palatinum*, oycow / *patris*, brátow / *fratris*, (dicitur & brátni) Fráńćiszkow / *Francisci*. Fiuntq; à Datiuo primitiui dempto in Nominibus primæ Declinationis i/ vel mutato (si Datiuus in u desinet) u in ow: vt Fráńćiszek/*Franciscus*, in Datiuo Fráńćiszkowi/ tolle i remanet Fráńći-szkow. In Nominibus verò secundæ Declinationis, fit ab eodem casu Datiuo, e finali mutato in in. vel yn / vel solum n / si sit iam i/ vt śiostrá/ *soror*, in Datiuo śiestrze / vnde śiestrzyn/ *sororis*, mátká/ *mater*, mátce/ mátczyn/ *matris*, Woiewodá/ *Palatinus*, Dat: Woiewodzie/ hinc Woiewodzin/ *Palatini*.

Vbi nota Fæmininum horum possessiuorum, cùm absolutè ponitur sumi pro vxore primitiui illius, v. g. Fráńćiszkowa/ id est *Vxor Francisci*, sic Janowa / *Ioannis Vxor*, Stárośćina / *Capitanei Vxor*. Quòd si vir in ski appelletur, vxoris nomen seu cognomen erit mutato solùm i in a/ vt Janowski/ Janowska/ *Vxor Ianowski*; & sic in cæteris, quià Nomina in ski non gignunt ex se possessiua.

Cæterùm hæc Nomina Possessiua fiunt à quolibet Nomine etiam proprio, ita vt non nisi perrarò ponatur Genitiuus possidentis, sed Adiectiuum possessiuum, inter quod si intercedere debeat titulus aliquis, is ponitur in Genitiuo, sed tamen non Genitiuus possidentis, imò Adiectiuum vt dictum est, v. g. Páná Oycow noz/ *Domini Patris culter*, Páná est in Genitiuo, Oycow tamen est Adiectiuum in Nominatiuo, & sic longè meliùs, quàm si diceres Oycá.

Denominatiua: vt Człowieczy/ *humanus*, żelázny/ *ferreus*, *&c.*

Verba-

Verbalia: vt Zbáwienie / *saluatio* seu *salus*, zbáwiciel / *saluator*, à zbáwie / *saluo*; pisarz / *scriba*, pisánie / *scriptio*, pismo / *scriptura*, à piszę / *scribo*. Horum formationem non nisi vsu addisces.

Diminutiua in quibus Poloni sunt felices & copiosi, eaq; tam ab Adiectiuis quàm à Substantiuis deducunt, & ab Adiectiuis quidem: vt à máły / *paruus*, formant máłuśki / máłuchny / máłutki / máłuteńki / máłusienki / máłusieneczki / ꝛc. *paruulus*, ł vt vides mutato in l lenitatis fortasse gratiâ, quod in plerisq; huiusmodi deriuatiuis contingit, vt à Diabeł / *diabolus*, diabelski / *diabolicus*. A Substantiuis v.g. ab Jan / *Ioannes*, fit Janek / Jánaszek / Jáś / Jáśiek / Jáśieneczek / Jáśiaszek / Jách / Jáchniczek / ꝛc. ab Hanná siue Anná / *Anna*, Hánká / Hánuśia vel Anuśiá / Anneczká / Anuśká / Anuśieńká / ꝛc. ab Izbá / *hypocaustum*, izdebká / izdebeczká / & izbisko. Sed nota hanc terminationem in sko plerumq; contemptum denotare, respondetq; Italico *accio*, vt. v. g. à pies / *canis*, fit psisko / *canis vilis & inutilis*; Italicè diceretur *vn cagnaccio*. Sic domisko / izbisko / ꝛc.

Plura horum deriuatorum exempla inuenies in dictionarijs, quare breuitati studens vltrò ea omitto, cùm præsertim eorum formatio regulis comprehendi nequaquam possit, sed potiùs vsu, vt & in alijs linguis addiscenda sit.

DE COMPARATIONE Nominum.

Comparatiuus fit à Positiuo mutato i vel y in szy / vt Swiety / *Sanctus*, świetszy / *sanctior*. Szczęśliwy / *felix*, szczęśliwszy / *felicior*. Gruby / *crassus*,

ubßy/*craßior*. Stáry/*senex*, ſtárßy/*senior*, &c.
ina in gi & chy/ mutant vltimam ſyllabam in
ßy: vt dlugi/*longus*, dlużßy/*longior*; ſuchy/*sic-
cus*, ſużßy/*siccior*.
in ny deſinunt præcedente conſonante, y finale
rtunt in ieyßy: vt Piekny/*pulcher*, pieknieyßy/
pulchrior; godny/*dignus*, godnieyßy/*dignior*.
cipalia verò Nomina facta mutant ſolum y in ßy:
Piiány/*ebrius*, piiánßy/*magis ebrius*. Quæ
nen in ony deſinunt, mutant ony in eńßy: vt
czony/*doctus*, vczeńßy/*doctior*; czerwony/*ruber*,
erwieńßy/*rubrior*.
ina in ki purum, mutant præcedentem voca-
m, & ſequens ki finale in ßy: vt Szeroki/*latus*,
rßy/*latior*; dáleki/*remotus*, dálßy/*remotior*;
yſoki/*altus*, wyżßy/*altior*; euphoniæ gratiâ.
æcedente verò conſonante fit Comparatiuus,
itato ki in ßy: vt Cienki/*subtilis*, cieńßy/
btilior; lekki/*leuis*, lekßy/*leuior*; ſed & lżeyßy
ienitur.
ina in wy præcedente conſonante, formant
mparatiuum in ieyßy: vt Rżeżwy/*nauus*,
żwieyßy/*magis nauus*. Sic trzeżwy/*sobrius*.
ina in kry/ mutant illud in rzeyßy: vt Przy-
y/*acerbus*, przykrzeyßy/*acerbior*; oſtry/*acutus*,
rzeyßy/*acutior*. Sic Byſtry/*rapax*; chytry/
utus, &c.
in ly deſinunt præcedente conſonante, faciunt
yßy an leyßy: vt Cieply/*calidus*, cieplyeyßy/
idior. Præcedente vocali regulariter, mutato
nen ł cancellato in l molle: vt Biały/bielßy/
us, *albior*; weſoły/*latus*, weſelßy/*latior*;
ły/*charus*, milßy & milieyßy/*charior*; gorą-
/*calidus nimis*, habet goretßy; mądry/*sapiens*,
mędrßy/

mędrszy / & regulariter mędrzeyszy / *sapientior*; sławy / sławszy / a enim in e sæpè in obliquis transit, vt dictum est.

Quibus Comparatiuis si annectatur Præpositio przy / significatio illorum imminuitur: v. g. przysmutnieyszy / subtristis.

Superlatiuus autem fit à Comparatiuo, præposita syllaba na vel nay: vt Swiętszy / *sanctior*, na vel nayświętszy / *sanctissimus*; addunt adhuc nonnulli augendi gratiâ syllabam prze: vt Przenaświętszy / *quàm sanctissimus*; sed in comparatione dices, táko vel iák naświętszy / *quàm sanctissimus*, quasi *omnium sanctissimus*. Irregulariter comparantur Dobry / *bonus*, lepszy / *melior*, nalepszy / *optimus*; Zły / *malus*, gorszy / *peior*, nagorszy / *pessimus*; Wielki / *magnus*, więtszy vel większy / *maior*, nawiętszy / *maximus*; Máły / *paruus*, mnieyszy / *minor*, namnieyszy / *minimus*.

DE CASIBVS & Numeris.

Casus sex habet Polonica lingua vt Latina; potest tamen assignari & septimus, quem vltimum vocabimus, qui inseruit aliquibus præpositionibus, differtq; ab alijs terminatione & vsu, vt infrà videbitur.

Præter Singularem & Pluralem Numerum, habent etiam Poloni Dualem, qui tamen rarus est valdè, & vix adhibetur in Nominibus sine expressa applicatione numeri, *duo*, dwie vel obiedwie / *ambo* vel *amba*, & hoc in Fæminino vt plurimùm Genere, & in Nominibus eiusdem omninò Speciei, nam si sint diuersæ Speciei aut sexus, numerus in Neutro Genere

ꝛnere ponitur, vt infrà fusiùs explicabitur: v. g. ᴅie niewieście/ *duæ mulieres*, obiedwie niewie‑ ie/*ambæ mulieres*, extra quem numerum propriè nt in Nominibus duo duntaxat numeri, Singu- ris & Pluralis. In Verbis autem & Pronomini- ıs inuenitur Dualis numerus, desinens semper a / sed ab ipsis Polonis & rarò vsurpatur, & cum urpatur sæpè fit sine aduertentia duorum aut ıum, nam cùm sunt tres vel decem, crebrò etiam certis præsertim Regionibus dicunt in Duali ımero: v. g. podźwá / podźćá/ *eamus, ite*. Sic contra etiamsi duo solùm sint, potest optimè dici, oᴅźmy / podźćie / *eamus, ite*; de quo fusiùs in ꞌeclinationibus & Coniugationibus.

E DECLINATIONIBVS Nominum.

mittenda videtur Declinatio Adiectiuorum quip- è facilis, & in omnibus ferè eadem: & quia dixi- ıus duas solùm esse terminationes Adiectiuorum, empè in y a e & in i a ie / ideò duobus pro- ositis exemplis, iam poteris omnia Nomina Adie- tiua declinare. Sit ergo

Paradigma Adiectiuorum in y a e.

ıminatiuo Świety/świeta/świete/ *Sanctus, a, um.*
ıitiuo Świetego / świetey / świetego.
:iuo Świetemu / świetey / świetemu.
cusatiuo Świetego / vel aliquando est similis Nominatiuo, si illius Substantiuum habeat Accu- ſatiuum similem Nominatiuo, Świety: vt Weź Krzyż świety/ *Accipe Sanctam Crucem.*

Accuſatiuo ergò Swietego vel świety/ świeta/ świete.

Vocatiuo Swiety/ świeta/ świete.

Ablatiuo Swietym/ świeta/ świetym.

Vltimo caſu Swietym/ świetey/ świetym.

Duali propriè caret.

Pluraliter.

Nominatiuo Swieci vel świete/ hoc eſt ſi ſint res inanimatæ,tum in e deſinit Nominatiuus Pluralis, ſin animatæ in i/ quod in omnibus Adiectiuis obſerua.

Nominatiuo ergo Swieci vel świete/ świete/ świete.

Genitiuo Swietych.

Datiuo Swietym.

Accuſatiuo Swietych & świete/ świete/ świete.

Vocatiuo Swieci & świete/ świete/ świete.

Ablatiuo Swietymi.

Vlt: Swietych.

Vbi ſolùm nota, quòd Adiectiua habentia y in Singulari, mutant illud in i in Plurali, vt vides, & præterea conſonantem præcedentem mutant, vt hic t in ć molle; ny in ni/ zacny/ præſtans, zacni/ præſtantes; dy in dzi/ blady/ pallidus, bledzi/pallidi; ły in li/ ciepły/calidus, ciepli/calidi; a vel o immediatè præcedens mutatur in e: vt biały/*albus*, bieli/*albi*; weſoły/*latus*, weſeli/*læti*; ry/ facit Pluralem in rzy: mędry/*ſapiens*, mędrzy/*ſapientes*; ſzy in ſi: gorſzy/*peior*, gorśi/*peiores*; Dicunt tamen multi gorſzy etiam in Plurali; zy in zi/ duzy/*robuſtus*, duzi/*robuſti*; in cy etiam cy retinent: vt gorący/*calidus*, gorecy/*calidi*; by in bi/ ruby/*craſſus*, rubi/*craſſi*, &c.

Quæ

Quæ verò habent in Singulari i / mutant illud in Plurali in y: vt srogi/ *seuerus*, srodzy/ *seueri*; vbi gi vides mutari in dzy: sic ki in cy/ wielki/ *magnus*, wielcy/ *magni*. Sit ergo

Paradigma Adiectiuorum in i a ie.

Nominatiuo	Srogi/ sroga/ srogie. *Seuerus, a, um.*
Genitiuo	Srogiego / srogiey / srogiego.
Datiuo	Srogiemu/ srogiey/ srogiemu.
Accusatiuo	Srogiego vel srogi/ srogą/ srogie.
Vocatiuo	Srogi / sroga / srogie.
Ablatiuo	Srogim / srogą / srogim.
Vlt:	Srogim/ srogiey / srogim.
	Pluraliter.
Nominatiuo	Srodzy vel srogie / srogie / srogie.
Genitiuo	Srogich.
Datiuo	Srogim.
Accusatiuo	Srogich vel srogie / srogie / srogie.
Vocatiuo	Srodzy vel srogie / srogie / srogie.
Ablatiuo	Srogimi.
Vlt:	Srogich.

Hanc formam sequuntur omnia Adiectiua, & eorum Comparatiua & Superlatiua.

Declinationes autem Substantiuorum difficiliores sunt & variæ, eas tamen ad tria capita reducemus secundum genera. Primum Declinationem Nominum Generis Masculini continebit, secundum Fæminini, tertium Neutrius.

Verùm ne in assignatione meorum Casuum confundaris, scias nos dicere od tego Swiętego/ *ab hoc Sancto*, non od tym Swiętym/ licet Swiętym posuerimus pro Ablatiuo, quia Præpositio od regit Genitiuum, quem Casum regunt aliæ multæ, vt

 do/

do/ *ad*, *&c.* Ablatiuum autem illum rectè constituimus, quia quæ Latinè efferuntur per Ablatiuum (exceptis Præpositionibus) per hunc Casum in ym vel em & ą Polonicè redduntur: vt vderzył go kijem/ *percussit illum baculo*; otworzył kluczem/ *aperuit claus*; z Pánią/ *cum Domina*, *&c.*

PRIMA DECLINATIO NOMInum Masculini Generis.

Genitiuus in hac Declinatione exit in a vel u. Datiuus in owi vel u. Accusatiuus vel similis est Genitiuo vel Nominatiuo. Vocatiuus exit in u vel e/ vel aliquando similis est Nominatiuo. Ablatiuus in em desinit. Vltimus casus vt plurimùm similis est Vocatiuo. Nominatiuus Pluralis in owie / i / y vel e. Genitiuus in ow vel in/ paucis in i. Datiuus in om exeunt. Accusatiuus vel Genitiuo vel Nominatiuo similis. Vocatiuus Nominatiuo pariter similis. Ablatiuus in ámi. Vltimus in ách vel ech. Sed antequam singulorum Casuum formationem tradamus, priùs exemplum vel vnum integri Nominis declinati, eiusq; proprij quippè maximè regularis propono.

Singulariter.	Jan/ *Ioannes.*	Pluraliter.
Nom: Jan.	*Duali caret.*	Nom: Janowie.
Genit: Janá.		Genit: Janow.
Dat: Janowi.		Dat: Janom.
Accus: Janá.		Accus: Janow.
Vocat: Janie/ vel similis est Nominatiuo.		Janowie.
Ablat: Janem.		Ablat: Janámi.
Vlt: Janie.		Vlt: Janách.

Sic

ic omnia ferè Nomina propria Virorum: vt Stefan / *Stephanus*, Stánisław / *Stanislaus*, Woyciech / *Albertus*; Woyciech tamen habet in Vocatiuo Woyćieſze / ratione mutationis literarum ch in ſz: ſic Dawid / *Dauid*, Dawidźie / &c.

Nota præterea non omnia Nomina propria habere Vocatiuum in e / ſed multa etiam in u; vt ſunt deſinentia in ſz & k / & diminutiua omnia, vt Woytuś / *Albertulus*, Woytuśiu & Woytuś / *Alberte*; Stáś / *Stanislaolus*, Stáśiu & Stáś. Lukaſz / *Lucas*, Lukaſzu & Lukaſz. Fránćiſzek / *Franciſcus*, Fránćiſzku & Fránćiſzek; vbi aduerte in obliquis huius nominis Fránćiſzek perdi e quod erat in themate, non enim dicimus Fránćiſzeká in Genitiuo, ſed Fránćiſzká; & ſic in pleriſq; contingit nominibus, quæ e ante finalem conſonantem habent: vt ſunt deſinentia in eb / ek / ec / el / eł / en / eń / ep / er / es / et / ew / ez. In quibus ſi dictam vocalem e præcedat immediatè i / etiam illud i perditur, vt in koniec / *finis*, końcá; łokieć / *cubitus*, łokćiá; dźień / *dies*, dniá / *diei*; vbi etiam litera z tollitur, quia non admittit z poſt ſe aliam literam quàm i / quæ quia tollitur, ſic & z cedit ſeu perit. Idem ferè euenit in kociel *ahenum*, quod habet in Genitiuo kotłá / c verſo in t / eò quòd c velit omninò poſt ſe i / vnde etiam Nomina in ćiec / mutant illud primum c in y / vt Oćiec / *pater*, oycá; kociec / *gallinarium*, koycá. Quæ habent rz immediatè ante e / perdunt z: vt Kobierzec / *tapes*, kobiercá; orzeł / *aquila*, orłá; & hoc ad euitandam duritiem in pronunciando, cuius etiam gratiâ Szwiec *Sutor* habet in Genitiuo Szewcá / &c.

Cætera ergo Nomina nihil diminuunt in obliquis, ſed addunt in Genitiuo a vel u vt dictum eſt, & præ-

tereà multa etiam alia ex illis terminationibus **ek/ ec/ el/** &c. excepta, eaq; sunt **Chleb**/ *panis*, in Genitiuo **chlebá**; **pogrzeb**/ *funus*, **pogrzebu**; **Kmiec**/ *Colonus*, **kmiecia**; (**i** autem interponitur, quia vt sæpè inculcatum est, **c** nisi finiat syllabam vult **i** sibi semper annexum) **Człowiek**/ *homo*, **człowieká**; **wiek**/ *ætas*, **wieku**; **zbáwiciel**/ *saluator*, **zbáwiciela**; **obywátel** / *incola*, **obywátelá**; **przyiaciel**/ *amicus*, **przyiacielá**; & omnia viris propria huiusmodi deriuatiua, præterea **kisiel** / *farina fermentata*, **kisielá**; **cel**/ *meta*, **celu**; **fortel**/ *stratagema*, **fortelu**; **cień**/ *vmbra*, **cieniá**; **szerszeń**/ *crabro*, **szerszeniá**; **ięczmień**/ *hordeum*, **ięczmieniá**; **ieleń**/ *ceruus*, **ieleniá**; **promień**/ *radius*, **promieniá**; **kámień**/ *lapis*, **kámieniá**; **krzemień**/ *silex*, **krzemieniá**; **goleń**/ *tibia*, **goleniá**; **grzebień**/ *pecten*, **grzebieniá**; **frencymer**/ *gynecæum*, **frencymerá**; **Káwáler**/ *Eques*, **Káwálerá**; **pásterz** / *pastor*, **pásterzá**; & omnia in **erz**. **Kres**/ *periodus*, **kresu**; **kes**/ *frustulum*, **kesu**; **okret**/ *nauis*, **okretu**; & omnia in et / **grzbiet**/ *dorsum*, **grzbietá** & **grzbietu**; **czámlet**/ *Vndulata Vestis*, **czámletu**; **sygnet** / *sigillum*, **sygnetu**; **kret** / *talpa*, **kretá**; **sekret**/ *arcanum*, **sekretu**; **chlew**/ *stabulum porcinum*, **chlewá**; **cietrzew** / *tetraon*, **cietrzewá**; **gniew**/ *ira*, **gniewu**; **ież**/ *erinaceus*, **ieżá**; **Papież**/ *Papa*, **Papieżá**/& omnia in **ż** durum; **deszcz**/ *pluuia*, **deszczá** & **dżdżá**; & si quæ sunt alia, quæ vsus docebit.

Genitiuus. His præmissis danda esset regula, quæ nam Nomina habeant Genitiuum in **a** quæ in **u** / sed quia nulla est certa generalis regula, percurrendæ sunt (vt feci) omnes terminationes, & antea notandum nomina rerum animatarum, adeòq; arborum, & plantarum, & vrbium (exceptis in **m** quæ **u** ha-

u habent) habere Genitiuum in a. Exceptis kieb/ *fundulus*, quod habet kiełbiu; woł/ *bos*, wołu; kop/ *veruex*, skopu; báwoł/ *bubalus*, báwołu; & paucis alijs.

mina in c ć cz dz dź f i ń rz ś w & ź/ pleráq; habent Genitiuum in a. In u tamen habent equentia: Pałac/*palatium*, pałacu; owoc/*fructus*, owocu; płácz/*fletus*, płáczu; fałsz/*mendacium*, fałszu; barszcz/barszczu; párágráf/ & similia árágráfu; rydz/*boletus*, rydzu & rydzá; pieprz/ *iper*, pieprzu; staw/*stagnum*, stáwu; dziw/*miraculum*, dziwu; ołow/*plumbum*, ołowiu; gniew/*ira*, gniewu; ryż/*oryza*, & alia quæ vsus docebit.

tera quippe in b d g ch k l ł m n p r s t & z formant Genitiuum in u/ plurima tamen hinc excipiuntur, quæ in a illum formant, vt sunt præter propria, de quibus iam supra dictum est, equentia, łeb/*caput*, łbá; chleb/chlebá/*panis*; grzyb/*fungus*; cud/*miraculum*; lud/*populus*; kord/ *ladrus*; drąg/*pertica*; orzech/*nux*; brzuch/*venter*; buch/*ascia*; ćwieczek/*clauus*; garnek/*olla*; człoek/*membrum*; fiołek/*viola*; kąsek/*frustulum*; ręcznik/*manutergium*; & cætera in ik. Gdańsk/*Gedanum*; koral/*corallium*; szpytal/*xenodochium*; dyszel/*temo*; figiel/*ars, astus*; kásel/*testa fornacis*; regiel/*conus*; kufel/*calix*; skobel/*retinaculum*; szczebel/*scandula*; kryształ/*crystallum*; migdał/ *migdalum*; kocieł/*ahenum*; młyn/*molendinum*; czołn/*nauicula*; bében/*tympanum*; trup/*cadauer*; sér/*caseus*; pázur/*vnguis*; kostur/*scipio*; sznur/*funiculus*; tálar/*Imperialis*; filar/*columna*; śrzoder/ *cerebra*; ceber/*hydria*; pás/*cingulus*; kłos/*spica*; kos/*merula*; lás/*sylua*; nos/*nasus*; obrus/*mappa*; świát/*mundus*; pálcat/*virga*; piernat/*puluinar*;

kąt/ *angulus*; bot/ *ocrea*; łot/ *Vncia*; młot/ *malleus*; płot/ *seps*; powroz/ *funis*, *&c.* Nomulla etiam seruant vtramq; terminationem, dicitur enim do ogrodá & do ogrodu/ *ad hortum*; do dworá & do dworu/ *ad aulam*; sic sunt lás/ *sylua*; list/ *epistola*; łuk/ *arcus*; oley/ *oleum*; ryż/ *oryza*; włos/ *pilus*; grzbiet/ *dorsum*; sygnet/ *sigillum*; & alia.

Datiuus. Propria virorum nomina & pleraq; rerum animatarum Datiuum formant in owi: vt Ian/ Ianowi; Fránciszek/ Fránciszkowi, Szláchcic/ *nobilis*, szláchcicowi; szczupak/ *lucius*, szczupakowi/ &c. Hinc tamen excipiuntur Pan/ *Dominus*, in Datiuo Pánu; ociec/ *pater*, oycu; chłop/ *homo* & *rusticus*, & eius diminutiuum chłopiec/ chłopu/ chłopcu; & pauca alia quorum etiam aliqua in rigore owi habere possent, vt & pleraq; ex infra afferendis, nam owi est regularis terminatio Datiui in hac Declinatione.

In u ergo formant Datiuum łeb/ łbu; grob/ *sepulchrum*; sposob/ *modus*; strách/ *metus*; pás/ *cingulum*; pauca in c dz & alia multa quæ tamen etiam owi habent, tunc verò maximè u habent, quando post præpositionem ku/ *versus*, ponuntur: vt ku Krákowu/ *versus Cracouiam*; ku Poznániu/ *Posnaniam versus*, *&c.*

Accusatiuus. Nomina rerum animalium habent Accusatiuum similem Genitiuo, scilicet in a (excepto wołu) Cætera similem Nominatiuo.

Vocatiuus. Vocatiuum in ę formant propria virorum, & officium aut attributum aliquod personæ significantia. Item nomina desinentia in m p r s t w z b d ł n præter nonnulla quæ etiam u habent: vt Syn/ *filius*, synu/ *fili*, *&c.* Hinc excipiunt propria vrbium in aw quæ u habent

in

in Vocatiuo : vt Wrocław/ *Vratislauia*; Járo-
sław/ *Iaroslauia*, *&c.*

In u præterea Vocatiuum formant primò propria, quæ supra innui in ek & diminutiua. Człowiek tamen habet etiam człowiecze præter człowieku.

Item desinentia in ac ac ec præter propria illa de quibus dictum est, quæ faciunt cze : vt Oycze/ *pater*; chłopcze/ *puer*; ab ociec / chłopiec. In ic etiam propria: vt Szláchcic/ *nobilis*, Szláchcicu. In cz etiam cum proprijs, dz pariter (Xiądz tamen habet Xięże/ *Sacerdos*) in dź/ in g (Bog tamen habet Boże/ *Deus*) in ch præter propria quæ habent etiam sze : vt Woyciech/ Woyciesze; in ik etiam cum proprijs in l n rz ż & sz.

Nota tamen sæpè & præsertim in proprijs Vocatiuum esse similem Nominatiuo, & sic sæpè in vulgari sermone vsurpari.

Ablatiuus semper exit in em.

Vltimus casus semper est similis Vocatiuo, exceptis illis paucis quæ à communi regulâ Vocatiui excipiuntur, illa enim in Vltimo casu retinent regularem formam, quam habère debebant in Vocatiuo: vt sunt w Oycu / *in Patre*; w chłopcu / *in puero*; Bogu / *Deo*; Xiędzu / *Sacerdote*, *&c.* Pan habet w Pánie & w Pánu / *in Domino*. Sic Syn / *filius*, & pleraq; in n & ch.

Dualis numerus. Pauca sunt quæ dualē habent numerū differentē à Plurali;isq; exit in a: vt dwá łokćiá/ *dua vlna*; dwá groszá / *duo grossi*; dwá klocá / *duo caudices*; & alia quæ vsus docebit. Inuenitur etiam Ablatiuus dualis in omá / sed Masouitis relinquendus : vt ze dwiemá bráćiszkomá / *cum duobus fratribus*.

Pluralis Nominatiuus. Nomina propria Virorum, & quæ officium aut aliud aliquod attributum virile denotant, item quæ res animales significant, pleraq; habent in Nominatiuo Plurali owie: vt. Janowie / *Ioannes*; Pánowie / *Domini*; Oycowie / *Patres*; Bogowie / *Dij*; Krolowie / *Reges*; Bociánowie / *Ciconiæ, &c.*

Plurima tamen præter owie habent etiam i / y / vel e. Nimirum nomina rerum animatarum desinentia in b d f g l n p t & w / Nominatiuum formant in i vt Drab / *miles vagus*, drabi; sąsiad / *vicinus*, sąśiedźi; Anyol / *Angelus*, Anyeli; Dyabel / *Diabolus*, dyabli; Hetman / *Præfectus exercitus*, Hetmáni; Prałat / *Prælatus*, Práłáci. Dicitur tamen woły / *boues*, in plurali non woli; dicimus quoq; licet rarius, etiam in Accusatiuo Plurali Pány Oycy / *Dominos Patres*, & similia.

In y verò Nominatiuum Pluralem faciunt nomina rerum animatarum, desinentia in c ch k r s. vt Szwiec / *sutor*, szewcy / *sutores*; Włoch / *Italus*, Włoszy / *Itali*; żak / *scholaris*, żacy; pies / *canis*, psy & psi.

In e deniq; nomina in d dź ć l rz b p m n ś w & in ey: vt lud / *populus*, ludźie; łábec / *cygnus*, łábećie; przyiaciel / *amicus*, przyiaciele; kielb / *fundulus*, kielbie; kárp / *carpio*, kárpie; złodźiey / *fur*, złodźieie; kárás / *coracinus*, kárásie / &c.

Xiądz / *Sacerdos*, præter regularem numerum pluralem (quo rarius vtimur) habet Xiężą / quod est collectiuum, singularis numeri, generis fœminini, vt à Brát / *frater*, fit Bráćia / *fratres*, itidem collectiuum, & multa alia huiusmodi; declinanturq; vt fœminina secundæ Declinationis.

Cætera nomina rerum animatarum habent etiam Nomina-

minatiuum pluralem in i / y / vel e. Nimirum Nomina desinentia in g & k / & dzień / *dies*, Nominatiuum formant in i: vt Brzeg / *ora*, brzegi; flak / *omasum*, flaki; dzień / *dies*, dni.

mina desinentia in b d f ch l m n p r s t w & z formant Nominatiuum pluralem in y.

rrò in e Nominatiuum formant nomina terminata in c ć cz & ß dz & dź i l n rz.

d habet etiam cudá in numero plurali, *miracula.*

nitiuus pluralis semper exit in ow / exceptis paucis in molles seu accentu notatas literas desinentibus, quæ formant Genitiuum in i: vt à Kmieć / *Colonus*, kmieci / *colonorum*; à łokieć / łokci / *Vlnarum*; à dzień / dni / *dierum*; à koń / koni / *equorum*; à karás / karási / *coracynorum*; ab okuń / okuni / *percarum*; sic à lud / ludzi / *hominum*; à miésiąc / miésiecy / *mensium*; à groß / großy / *grossorum*; quanquam & regularem formam seruare possunt, benè enim dicimus miésiącow / dniow / karásiow / &c.

tiuus. Datiui pluralis perpetua terminatio est om n omnibus.

cusatiuus & Vocatiuus. Accusatiuus propriorum & eorum omnium quæ owie habent in Nominatiuo plurali, in ow exit vt Genitiuus. Cæterùm est similis Nominatiuo vt & Vocatiuus.

latiuus in ámi propriè exit, sed sæpè per syncopen abbreuiatur, vt pro ludámi / ludźmi *hominibus*, pro listámi / listy *epistolis*; & sic ferè semper desinentia in t: sic ze psy pro ze psámi / *cum canibus*; ciálmi pro ciáłami / *corporibus*; krolmi pro krolámi / *regibus*, *&c.*

mus casus exit in ách: Krolách / *Regibus*; koniách / *nibus*. In ech tamen etiam sæpè terminari potest in

in nominibus in d t s desinentibus, nam benè dicimus w ludách & ludźiech/ *in hominibus*; w Brodách & Brodźiech / Brody (vrbs est in Russia) pásách & páśiech / *cingulis*; błotách & błociech/ *lutis, &c.* & hoc in omnibus Declinationibus. Tu tamen securiùs vtere primo in ách.

Nomina propria à Latinis deriuata in y praecedente consonante more adiectiuorum declinantur, vt Ambroży/ *Ambrosius*; Jgnácy/ *Ignacius*; Ambrożego / Ambrożemu / ꝛc. Jgnácego/ Jgnácemu / ꝛc.

Quae omnia vt meliùs adhuc percipias, subiungo hic exempla variarum terminationum & significationum, ex quibus vsum praecedentium regularum capere poteris.

Singulariter.		Pluraliter.
Nom: Krol. *Rex.*	*Duali caret.*	Nom: Krolowie.
Genit: Krolá.		Genit: Krolow.
Dat: Krolowi.		Dat: Krolom.
Accus: Krolá.		Accus: Krolow.
Vocat: Krolu.		Voca: Krolowie.
Ablat: Krolem.		Ablat: Krolámi & krolmi.
Vlt: Krolu.		Vlt: Krolách.

Singulariter.	Pluraliter.
No: Pies. *Canis.*	Nom: Psy & pśi.
Genit: Psá.	Genit: Psow.
Dat: Psu.	Dat: Psom.
Accus: Psá.	Ac: Psow & psy.
Vocat: Pśie.	Voc: Psy & pśi.
Ablat: Psem.	Ab: Psámi & psy.
Vlt: Pśie.	Vlt: Psách.

Singulariter.	Pluraliter.
Nom: Wół. *Bos.*	Nom: Woły.
Genit: Wołu.	Genit: Wołow.
Dat: Wołowi.	Dat: Wołom.
Accus: Wołu.	A. Wołow, woły.
Vocat: Wole.	Vocat: Woły.
Ablat: Wołem.	Ablat: Wołámi/ & Wołmi.
Vlt: Wołu.	Vlt: Wołách.

Singulariter.	Pluraliter.
N. Lud. *Populus.*	No. Ludzie. *Homines.*
G. Ludá & ludu.	Genit: Ludzi.
Dat: Ludowi.	Dat: Ludziom.
Accus: Lud.	Accus: Ludzie.
Vocat: Ludu.	Vocat: Ludzie.
Ablat: Ludem.	Ablat: Ludzmi.
Vlt: Ludu.	Vlt: Ludách/ludziech.

Sing. Xiądz / *Sacerdos.*	Pluraliter.	
N. Xiądz.	N. Xiedzowie. sed meliùs	Xieża.
G. Xiedzá.	G. Xiedzów.	Xiężey.
D. Xiedzu.	D. Xiedzom.	Xiężey.
A. Xiedzá.	A. Xiedzow.	Xieża.
V. Xiężе.	V. Xiedzowie.	Xieża.
A. Xiedzem.	A. Xiedzámi.	Xieża.
V. Xiężе. & Xiedzu.	V. Xiedzách.	Xiężey.

Singula-

Singulariter.	Dual:	Pluraliter.
Nom: Koniec. *Finis.*	dwá Końcá.	Nom: Końce.
Genit: Końcá.		Gen: Końcow.
Dat: Końcowi.		Dat: Końcom.
Accus: Koniec.		Accus: Końce.
Vocat: Kończe.		Vocat: Końce.
Ablat: Końcem.		Abl: Końcámi.
Vlt: Końcu.		Vlt: Końcách.

Singulariter.	Pluraliter.
Nom: Dzień. *Dies.*	Nom: Dni.
Genit: Dniá.	Gen: Dni & dniow.
Dat: Dniowi.	Dat: Dniom.
Accu: Dzień.	Accus: Dni.
Voca: Dnie.	Vocat: Dni.
Ablat: Dniem.	Ablat: Dniámi.
Vlt: Dnie.	Vlt: Dniách.

Singulariter.	Pluraliter.
N. & Accus. Dwor. *Aula.*	N. & Accus. Dwory.
Gen: Dworu & dworá.	Genit: Dworow.
Dat: Dworowi.	Dat: Dworom.
Voc: Dworze & dworu.	Vocat: Dwory.
Ablat: Dworem.	Ablat: Dworámi.
Vlt: Dworze.	Vlt: Dworách.

Singulariter.	Singulariter.
N. & Accus. Krákow. *Cracouia.*	N. & Accus. Poznań. *Posnania.*
Genit: Krákowá.	Genit: Poznánia.
Dat: Krákowu & owi.	Dat: Poznániu.
Vocat: Krákowie.	Vocat: Poznániu.
Ablat: Krákowem.	Ablat: Poznániem.
Vlt: Krákowie.	Vlt: Poznániu.

Plurali propriè carent.

Włochy/

Włochy / *Italia*, Niemcy / *Germania*, & similia carent Singulari. Sic autem inflectuntur.

Pluraliter.		Pluraliter.	
N. & Accus:	Włochy. *Italia.*	N. & Accus:	Niemcy. *Germania.*
Genit:	Włochow.	Genit:	Niemcow.
Dat:	Włochom.	Dat:	Niemcom.
Vocat:	Włochy.	Vocat:	Niemcy.
Abl:	Włochámi.	Abl:	Niemcámi.
Vlt:	Włoszech.	Vlt:	Niemczech.

SECVNDA DECLINATIO Nominum Fœminini Generis.

Genitiuus in hac Declinatione exit in y vel i vel e. Datiuus in e vel y vel i. Accusatiuus in ę vel ą vel est similis Nominatiuo. Ablatiuus in ą. Vltimus casus similis est Datiuo. Dualis vt plurimum similis est Datiuo Singulari. Nominatiuus Pluralis exit in y vel i vel e. Genitiuus in consonantem desinit abiecto *a* finali thematis; in i autem desinit in nominibus à consonante incipientibus. Datiuus in om vel ám. Accusatiuus similis est Nominatiuo. Sic & Vocatiuus. Ablatiuus & Vltimus casus, easdem in omnibus Declinationibus terminationes habent ámi & ách vel ech. Id totum ex exemplis adducendis melius patebit.

Exem-

Exemplum primum Nominum in á.

Bábá/ *Anus, Vetula.*

Singulariter.		Pluraliter.
Nom: Bábá.		Nom: Báby.
Genit: Báby.		Genit: Bab.
Dat: Bábie.		Dat: Bábom.
Accuſ: Bábe.	Dual: Bábie.	Accuſ: Báby.
Vocat: Bábo.		Voc: Báby.
Abl: Bábą.		Abl: Bábámi.
Vlt: Bábie.		Vlt: Bábách.

Nota Dualem numerum ſemper eſſe ſimilem Datiuo Singulari in hac Declinatione, niſi in illis nominibus, quæ Datiuum habent in iey: vt Páni/ *Domina*, in Datiuo habet Pániey; in Duali dwie Pánie; ſic dwie orácye/ *duæ orationes, &c.* Inuenitur etiam in aliquibus nominibus Ablatiuus Dualis: vt dwiemá rekomá/ melius quàm dwiemá rekámi/ *duabus manibus.*

Sic declinantur omnia nomina in bá fá má ná pá ſá wá zá. Item nomina in dá gá chá ká lá rá tá/ niſi quod Datiuum & Vltimum caſum (qui vt dictum eſt in nominibus fæmininis eſt ſemper ſimilis Datiuo) in numero Singulari paulò immutent, nam nomina in dá faciunt in Datiuo dzie; biedá/ *miſeria*, biedzie. Nomina in gá faciunt dze; rozgá/ *virga*, rozdze. Chá in ſze/ cechá/ ceſze. Ká in ce/ Corká/ *filia*, corce. Lá in le/ chwalá/ *laus*, chwale. Ra in rze/ gorá/ *mons*, gorze. Tá in cie/ cnotá/ *virtus*, cnocie.

Aduerte quod iam innui, Genitiuum Pluralem terminari

minari consonante, & fieri in omnibus nominibus huius Declinationis in a desinentibus à Nominatiuo abiecta literâ finali a/ vt bábá/ bab/ vbi illud á quod erat apertum in themate, sit hic obtusum, non enim báb dicimus, sed bab / ferè bob.

Nomina etiam quæ ante vltimam syllabam habent vocalem e / mutant illam in Genitiuo Plurali in a/ vt Męká/ *tormentum*; mąk/ *tormentorum*; reká/ *manus*; rąk/ *manuum*; ksiegá/ *liber*; ksiąg/ *librorum*; & sic ferè in omnibus incrementis e transit in a/ & a in e / vt infra gáłąź / *ramus*, gáłęzi.

Pchłá propter duritiem habet plech/ *pulicum*; izbá/ izdeb/ *hypocaustorum*. Dicimus etiam ná reku & w reku/ pro w rece/ *in manu*, quasi esset Masculinum.

Alterum Exemplum in á Fœminini Generis.

Singulariter.		Pluraliter.
Nom: Vlicá. *Platea.*	Dual: Vlicy.	Nom: Vlice.
Genit: Vlice.		Genit: Vlic.
Dat: Vlicy.		Dat: Vlicom.
Accus: Vlice.		Accus: Vlice.
Vocat: Vlico.		Vocat: Vlice.
Ablat: Vlicą.		Ablat: Vlicámi.
Vlt: Vlicy.		Vlt: Vlicách.

Sic declinantur nomina in ia / cżá / dżá / lá / rzá / ßá / żá / & in nia / sia / & similia, nisi quod in Duali habent etiam e: vt Dwie kule/ *duo globi, &c.*

Wola/ *Voluntas*, & composita habent tam in Genitiuo quàm Datiuo li: vt woli/ *Voluntatis & Voluntati*, niewoli/ *seruitutis & seruituti*.

C Nota

Nota diminutiua à proprijs facta habere etiam Vocatiuum in u: vt Káśiá/ *Catharina parua*, in Vocatiuo Káśiu. Sic Anuśiá/ *Anna*, Anuśiu/ & sublato etiam u Anuś.

Nomina Latina facta Polonica mutant a finale in Genitiuo & Datiuo in cy/ & in Accusatiuo habent loco e/ ę: vt Coronátia/ seu vt alij melius scribunt Koronácya/ *Coronatio*, quod sic inflectitur:

Singulariter.	Pluraliter.
Nom: Koronácya.	Nom: Koronácye.
Genit: Koronácyey.	Genit: Koronácyi.
Dat: Koronácyey.	Dat: Koronácyom.
Accus: Koronácyę.	Accus: Koronácye.
Vocat: Koronácyo.	Vocat: Koronácye.
Ablat: Koronácyę.	Ab: Koronácyámi.
Vlt: Koronácyey.	Vlt: Koronácyách.

Sic Historya/ *historia*; orácya/ *oratio*. Sic & Delija/ *Vestis*, & similia in ia purum desinentia.

Masculina in á has vt plurimùm regulas sequuntur, quosdam tamen casus Masculinorum primæ Declinationis more faciunt, nimirum Genitiuum pluralem formant in ow mutatâ finali literâ á Nominatiui Singularis in ow: vt Stárostá/ *Capitaneus*, Stárostow; zdraycá/ *traditor*, zdraycow; poborcá/ *exactor*, poborcow; & Nominatiuum pluralem, præter regularem formam, formant in owie: vt Stárostá/ Stárostowie; Zdraycá/ zdraycy/ zdrayce/ & zdraycowie/ vt & Accusatiuum in ow/ vt in exemplo apparet.

Singu-

Singulariter.	Pluraliter.
Nom: Poborcá.	N. Poborcy/ Poborce/ & Poborcowie.
Genit: Poborce/ & Poborcy.	Genit: Poborcow.
Dat: Poborcy.	Dat: Poborcom.
Accuſ: Poborce.	Ac: Poborcow/ & aliquando ce & cy.
Vocat: Poborco.	Vocat: Poborcy/ ce/ & cowie.
Ablat: Poborcą.	Ablat: Poborcámi.
Vlt: Poborcy.	Vlt: Poborcách.

Ad hanc Declinationem reducuntur cætera Nomina Fæminina cuiuſcunq; terminationis, quia tamen variant in multis caſibus placet ſingulas terminationes breuiter percurrere, & paradigmata exponere.

Nomina Fæminina in *i* adinſtar ſemilatinorum declinantur hoc modo:

Singulariter.	Pluraliter.
Nom: Páni. *Domina.*	Nom: Pánie.
Genit: Pániey.	Genit: Pań.
Dat: Pániey.	Dat: Pániom.
Accuſ: Pánią.	Accuſ: Pánie.
Vocat: Páni.	Vocat: Pánie.
Ablat: Pánią.	Ablat: Pániámi.
Vlt: Pániey.	Vlt: Pániách.

Quæ deſinunt in conſonantes variant in multis caſibus, habent enim in Genitiuo & Datiuo, item in Vocatiuo & caſu vltimo *y* vel *i*/ hoc eſt quæ in

molles literas ć dź l ń ś ź / habent i propter rationes ante allatas, cætera y Accusatiuum similem Nominatiuo habent. Ablatiuum in ą regulariter. Dualem in i vel y. Nominatiuum, Genitiuum, Accusatiuum, & Vocatiuum Plurales in i vel y vel e. Datiuũ in om vel am. Ablatiuũ in ámi. Vltimum in ách. vt in subiectis exemplis videre est.

Singulariter.		Pluraliter.
Nom: Noc. *Nox.*	Dual: Nocy.	Nom: Nocy.
Genit: Nocy.		Genit: Nocy.
Dat: Nocy.		Dat: Nocom.
Accus: Noc.		Accus: Nocy.
Vocat: Nocy.		Vocat: Nocy.
Ablat: Nocą.		Ablat: Nocámi.
Vlt: Nocy.		Vlt: Nocách.

Alterum.

Singulariter.		Pluraliter.
N. Kądziel. *Colus.*	Dual: Kądzieli.	Nom: Kądziele.
Genit: Kądzieli.		Genit: Kądzieli.
Dat: Kądzieli.		Dat: Kądzielom.
Accus: Kądziel.		Accus: Kądziele.
Vocat: Kądzieli.		Vocat: Kądziele.
Ablat: Kądzielą.		Abl: Kądzielámi.
Vlt: Kądzieli.		Vlt: Kądzielách.

Broń habet in Nominatiuo, Accusatiuo, & Vocatiuo Plurali Bronie / licet rarò in Plurali numero vsurpetur, sed Collectiuum videtur esse broń / *arma.*

Wieś/

Wieś / *Pagus*, ſic declinatur.

Singulariter.	Pluraliter.
N. Wieś / *Pagus*.	Nom. Wśi.
Genit: Wśi.	Genit: Wśi.
Dat: Wśi.	D. Wśiom.
Accuſ: Wieś.	Accuſ: Wśi.
Vocat: Wśi.	Vocat: Wśi.
Ablat: Wśią.	A. Wśiámi.
Vlt: Wśi.	V. Wśiách.

Sic etiam Nomina in ew perdunt e in obliquis: vt Chorągiew / *Vexillum*, chorągwi; Konew / konwi; płeć / *ſexus*, płci.

Drzwi / *fores*, caret Singulari. In Genitiuo Drzwi. Dat: Drzwiom. Accuſ: Drzwi. Vocat: Drzwi. Abl: Drzwiámi. Vlt: Drzwiách.

TERTIA DECLINATIO Neutrorum.

Singulariter.	Pluraliter.
No: Naczynie. *Vas.* & *Inſtrumentum.*	Nom: Naczynia.
Genit: Naczynia.	Genit: Naczynia.
Dat: Naczyniu.	Dat: Naczyniom.
Accuſ: Naczynie.	Accuſ: Naczynia
Vocat: Naczynie.	Vocat: Naczynia.
Ablat: Naczyniem.	Ablat: Naczyniámi.
Vlt: Naczyniu.	Vlt: Naczyniách.

Duali propriè carent, nō enim dicimus dwie naczynie ſed dwoie naczynia / *duo inſtrumenta*. Sic & in alijs neutris carentibus Duali, ponitur numerus in neutro cum Genitiuo Plurali: vt Dwoie / troie chłopiąt / *duo, tres pueri*.

Sic declinantnr omnia Neutra inie / præter śćie / (dicitur & śćio) quod ſic inflectitur.

Singulariter. Jáie/ *Ouum.*		Pluraliter.
N. Jáie.		N. Jáiá & iáyçá.
G. Jáiá.		G. Iay & iáiec.
D. Jáiu.		D. Jáiom & iáycō.
A. Jáie.	Dual: Dwie Jáí.	A. Jáiá & iáycá.
V. Jáie.		V. Jáiá & iáycá.
A. Jáiem.		A. Jáiámi/iáycámi & per syncopen iáycy.
Vlt: Jáiu.		V. Jáiách/iáycách.

Cætera in e eodem modo declinantur quo supra, nisi quod Genitiuum Pluralem formant à Nominatiuo similiter abiecto e/ vt in exemplo sequenti patet.

Singulariter.	Pluraliter.
N. Ac. & V. Pole. *Campus.*	N. Ac. & V. Polá.
Genit: Polá.	Genit: Pol.
Dat: Polu.	Dat: Polom.
Ablat: Polem.	A. Polámi/polmi.
Vlt: Polu.	Vlt: Polách.

Nota in neutris Nominatiuum, Accusatiuum, & Vocatiuum similes esse.

Exempla Neutrorum in e.

Pauca in mie: vt Rámie / *humerus*, imie / *nomen*, známie / *signum*, śiemie / *semen*.

Singulariter.	Pluraliter.
N: Ac. Voc. Rámie.	N. Ac. Vo. Rámioná.
Genit: Rámioná	Genit; Rámion.
Dat: Rámionu.	Dat: Rámionom.
Ablat: Rámioniem.	Abl: Rámionámi.
Vlt: Rámionu.	Vlt: Rámionách.

Cætera

Cætera in e formant Genitiuum in ciá/ & hoc modo declinantur:

Singulariter.		Pluraliter.	
N.Ac.Voc.	Xiążę. *Princeps.*	N.A.V.	Xiążętá.
Genit:	Xiążęciá.	Genit:	Xiążąt.
Dat:	Xiążęciu.	Dat:	Xiążętom.
Ablat:	Xiążęciem.	Abl:	Xiążętámi.
Vlt:	Xiążęciu.	Vlt:	Xiążętách.

Genitiuus Pluralis fit à Nominatiuo Plurali vt ſupra ablato a/ & hic mutato e in ą vt vides.

Dźiecię/*infans*, regulariter quidem in Singulari numero declinantur, variat tamen in Plurali hoc modo: Pluraliter Dźieci. Genit. Dźieci. Dat. Dźieciom. Ablat. Dźiećmi. Vlt. Dźieciách.

Neutra in o eodem ferè modo declinantur quo ſupra Nomina in e præcedente conſonante: vt. Pole/ niſi quod vltimum caſum & Dualem numerum habent in ie/ à qua regula excipiuntur etiam nomina in ko/ quæ eundem vltimum caſum in u habent, Nomina verò in rá / rze habent, vt ex ſubiectis exemplis patet.

Singulariter.		Pluraliter.	
N.Ac.Voc.	Okno/*Feneſtra.*	N.A.V.	Okná.
Genit:	Okná.	Genit:	Okien.
Dat:	Oknu.	Dat:	Oknom.
Ablat:	Oknem.	Abl:	Oknámi.
Vlt:	Oknie.	Vlt:	Oknách.

Dual: Oknie.

Vbi nota ad euitandam duritiem interponi e/ & quia ḱ & ǵ & omnes illæ molles literæ accentu notatæ, immediatè poſt ſe, vt non ſemel dictum eſt, non admittunt e aut aliam vocalem, niſi intercedente i/ ita

ita dicitur okien/ non oken vel okn. Quod euenit in bágno / *palus*, bágien; gumno / *horreum*, gumien; drewno / *lignum*, drewien/ ꝛc.

Kolano/*genu*, in vltimo casu habet kolenie / mutato a vt plerumq; fit in e / quod euenit in Miásto/ *Vrbs*, mieśćie; láto/ *aestas*, lećie; vbi etiam t in suam affinem c mutatur, sic & in alijs, vt gniazdo/*nidus*, gnieźdźie; iezioro / *lacus*, iezierze; mięso / *caro*, mięsie; futro / *pellis*, futrze; ćiáło / *corpus*, ćiele.

Singulariter.		Dual: Jábłce.	Pluraliter.	
N.Ac.Voc.	Jábłko. *Pomum*.		N.A.V.	Jábłká.
Genit:	Jábłká.		Genit:	Jábłek.
Dat:	Jábłku.		Dat:	Jábłkom.
Ablat:	Jábłkiem.		Abl:	Jábłkámi.
Vlt:	Jábłku.		Vlt:	Jábłkách.

Sic ferè omnia in ko/ łozko *lectus*, habet in Genitiuo Plurali łożek; iábłko / iábłek; miásteczko / *oppidum*, miásteczek. Sic futro/ futer; berło/*sceptrum*, bereł; mydło / mydeł / ꝛc. propter rationes ante allatas.

Singulariter.		Pluraliter.	
N.Ac.Voc.	Práwo. *Lex.*	N.A.V.	Práwá.
Genit:	Práwá.	Genit:	Praw.
Dat:	Práwu.	Dat:	Práwom.
Ablat:	Práwem.	Abl:	Práwámi.
Vlt:	Práwie.	Vlt:	Práwách.

Mięso *caro*, habet in Genitiuo Plurali e in ę transeunte. Oko / *oculus*, vcho / *auris*, & niebo / *caelum*, videntur Anomala in Plurali saltem numero, sicq; inflectuntur:

Singu-

Singulariter.		Pluraliter.	
N.A.V. Oko.	N A.V.	Oká/*puncta*;	Oczy/*oculi*.
Genit: Oká.	Gen:	Ok/	Oczu.
Dat: Oku.	Dat:	Okom/	Oczom.
Abl. Okiem.	Ablat:	Okámi/	Oczymá.
Vlt: Oku.	Vlt:	Okách/	Oczách.

Dualis Dwie oce inuenitur, sed non significat duo oculi, sed potiùs duo puncta.

Singulariter.		Pluraliter.	
N. Ac. Voc.	Vcho.	N. Ac. Voc.	Vszy.
Genit:	Vchá.	Genit:	Vszu.
Dat:	Vchu.	Dat:	Vszom.
Ablat:	Vchem.	Ablat:	Vszámi.
Vlt:	Vchu.	Vlt:	Vszách.

Singulariter.		Dual:	Pluraliter.
N. A. V.	Niebo.	Niebie.	N.Ac.Vo. Niebá vel Niebiosá.
Genit:	Niebá.		Gen. Niebios / niebiosow.
Dat:	Niebu.		Dat. Niebom / niebiosom.
Ablat:	Niebem.		Ablat: Niebámi / Niebiosámi.
Vlt:	Niebie.		Vlt: Niebách / niebiech / niebiosách / & niebiesiech.

DE NVMERALIBVS.

Cardinalia sunt: Jeden/*Vnus*, dwá/*duo*, trzy/*tres*, cztery/*quatuor*, &c. quæ sic inflectuntur:

Singulariter.

Nom:	Jeden /	iedna /	iedno.	*Vnus, a, um.*
Genit:	Jednego /	iedney /	iednego.	
Dat:	Jednemu /	iedney /	iednemu.	
Accus:	Jednego /	iedne /	iedno.	
Vocat:	Jeden /	iedná /	iedno.	
Ablat:	Jednym /	iedna /	iednym.	
Vlt:	Jednym /	iedney /	iednym.	

Pluraliter.

Nom:	Jedni /	iedne /	iedne.
Genit:	Jednych.		
Dat:	Jednym.		
Accus:	Jednych /	iedne /	iedne.
Vocat:	Jedni /	iedne /	iedne.
Ablat:	Jednymi.		
Vlt:	Jednych.		

more Nominis Adiectiui.

Plurali numero vtimur in eadem significatione, in qua Galli *les Vns* Latini alij, vt Jedni czytáia/ drudzy piszą / *alij legunt, alij scribunt*; *les Vns lisent*, &c.

Masculinum.

Nom: Dwéy & dwá / *Duo*.

Genit: Dwu & dwoch aliquando, præsertim cùm de hominibus est sermo.

Dat: Dwiemá & dwom.

Accus: Dwá & dwoch/ nempè accommodando numerum Substantiuo, vt & adiectiua omnia accommodari debent.

Ablat: Dwiemá.

Vlt: Dwu vel dwoch.

Fæmi-

Fæmininum Dwie *dua*, in Nominatiuo & Accusatiuo. Cæteri casus vt in Masculino.

Neutrum Dwoie / *duo*.

Nom: & Accus: Dwoie. Genit: Dwoygá.
Dat. Dwoygu & dwoygom. Ablat: Dwoygiem.
Vlt: Dwoygu.

Sic declinantur composita Obá & obádwáy vel obádwá / *ambo* vel *Vterq;* hoc modo:

Nom: Obá & obádwá / obáy & obádway.
Genit: Obu & obudwu / vel Oboch & obudwoch.
Dat: Obiemá & obom & obudwom.
Accus: Obá & obádwá / vel oboch & obudwoch / seu obu & obudwu.
Ablat: Obiemá.
Vlt: Obu & obudwu.

Fæmininum Obie & obiedwie / *amba*.

Neutrum.

Nom: & Accus: Oboie. Genit: Oboygá.
Dat: Oboygu & oboygom.
Ablat: Oboygiem. Vlt: Oboygu.

Inuenitur tamen & Adiectiuum, licet non tam crebrò vsurpatum Oboi / oboiá / oboie / *vterq;*, dicimus enim Oboi narod / *Vtraq; natio*, oboiey płci / *Vtriusq; sexus*.

Masculinum & Fæmininum Trzey / trzy / *Tres*.

Nom: Trzey & trzy. Genit: Trzech.
Dat: Trzem & trzemá. Accus: Trzech & trzy.
Abl: Trzemá & raro trzemi. Vlt: Trzech.

Neutrum Troie / *tria*, troygá / &c. vt Oboie.

Sic Czterey & cztery / vel vt nonnulli scribunt ßterey & ßtery *quatuor*. in Genit: Czterech. Dat: Czterem & czteremá vel cztermá. Accus Czterech & cztery. Ablat: Czteremá & cztermi. Vlt: Czterech.

Neu-

Neutrum Czworo/ *quatuor*. Genit: Czworgá.
Dat: Czworgu & czworgom. Ablat: Czworgiem.
Vlt: Czworgu.

Vbi nota in Masculino Genere possumus dicere trzey & trzy/ *tres*, czterey & cztery/ *quatuor*, nempè cùm de hominibus sermo est, dicimus trzey/ czterey/ cùm de alijs rebus trzy/ cztery. In Fæminino autem solummodò trzy & cztery. non enim dicimus trzey niewiásty sed trzy/ *tres mulieres*.

Nota præterea neutrum in his & alijs numeris non præponi tantùm Nominibus neutris, imò etiam tunc maximè vtimur hoc Neutro, cùm sermo est de hominibus vel alijs animalibus vtriusq; sexus, vel tandem de alijs rebus diuersæ speciei mixtim & confusè sumptis, & semper cum Genitiuo Plurali: vt Dwoie ludzi/ *duo homines*, dwoie dźieći/ *duo infantes*, dwoie broni / *duo arma*, *&c*. Confunduntur enim sexus, siue sint mares siue fæminæ. Sed de hoc fusiùs in Syntaxi, cùm de numeralium constructione agemus: nunc satis sit scire quomodo declinentur.

Masc. & Fæm. Pięć / *quinque*. Genit. Pięći/ pięćiu.
Dat. Pięćiom. Accus. Pięć. Ablat. Pięćię.
Vlt. Pięći & pięćiu.

Neutrum Pięćioro/ pięćiorgá/ etc. vt Czworo.

Sic declinátur Sześć/ßeśćioro/ *sex*. ßeśći/ßeśćiom/ etc.
Sic Siedm/ *septem*. siedmiu/siedmiom/siedmię/ etc.
Neutrum Siedmioro. Sic Ośm/ ośmioro/ *octo*.
Dźiewięć / dźiewięćioro / *nouem*. planè vt Pięć/ *&* Dźieśięć / dźieśięćioro / *decem*.

Et has Casuum terminationes etiam in compositis retinent: vt Piętnaśćie/ *quindecim*. Genit. Pięćinaśćie. Dat. Pięćiomnaśćie. Ablat. Pięćięnaśćie.
Vlt. Pięćinaśćie. Et in Neutro Pięćioronaśćie /

Pięćior-

Piećiorgánaśćie/ &c. addito simplici naśćie.
...men meliùs sic declinabis vt infra, præsertim in Masculino & Fæminino, nam Neutrum à decem vsq; rarò vsurpatur, sed loco illius vtimur Masculino: vt Pietnaśćie dźieći / *quindecim infantes*, dwádźieśćiá dźieći / *Viginti pueri*; vsitatiùs dicimus, quàm piećioronaśćie vel dwádźieśćioro dźieći / sic ergo declinantur:
...m. Pietnaśćie. Genit. Pietnastu. Dat. Pietnastom.
...cus. Pietnaśćie & pietnastu. Ablat. Pietnasto.
... Pietnastu.
... Szesnaśćie / *sex decem*. Szesnastu / &c. Sic etiam Dwádźieśćiá/*Viginti*, dwudźiestu/dwudźiestom/&c. Trzydźieśći/ 30. trzydźiestu/ &c. Czterdźieśći/ 40. czterdźiestu/ &c. Piećdźieśiąt autem 50. Sześćdźieśiąt/ 60. & reliqua vsq; ad centum declinantur vt sua simplicia, manente integro & indeclinato dźieśiąt / vt Piećdźieśiąt/piąćidźieśiąt/ &c. Vbi etiam nota quòd Poloni sæpè in numerando cùm paruus numerus accedit ad maiorem proferunt maiorem integrum addendo Præpositionem bez *sine*, quod Galli rariùs faciunt per *moins*, v. g. piećdźieśiąt beze dwu / 48. vsitatiùs est quàm Czterdźieśći y osm. Sic Sto bez osmiu / bez pietnastu / 92. & 85. diceret Gallus *cent moins huict, &c.*

Sto / *centum*, sic declinatur:

Sing: quasi *Vn cent.*		Plural:
Nom. & Ac. Sto.		No. & Ac. Stá.
Gen. Stá & stu.	Dual:	Gen. Set.
Dat. Stu.	Dwieśćie.	Dat: Stom.
Ablat: Stem.	*Ducenti.*	A. Stámi & sty.
Voc: Stu.		Vlt. Set.

Singu-

Neutrum Czworo/ *quatuor.* Genit: Czworgá.
Dat: Czworgu & czworgom. Ablat: Czworgiem.
Vlt: Czworgu.

Vbi nota in Masculino Genere possumus dicere trzey & trzy/ *tres*, czterey & cztery/ *quatuor*, nempè cùm de hominibus sermo est, dicimus trzey/ czterey/ cùm de alijs rebus trzy/cztery. In Fæminino autem solummodò trzy & cztery. non enim dicimus trzey niewiásty sed trzy/ *tres mulieres.*

Nota præterea neutrum in his & alijs numeris non præponi tantùm Nominibus neutris, imò etiam tunc maximè vtimur hoc Neutro, cùm sermo est de hominibus vel alijs animalibus vtriusq; sexus, vel tandem de alijs rebus diuersæ speciei mixtim & confusè sumptis, & semper cum Genitiuo Plurali: vt Dwoie ludzi/ *duo homines*, dwoie dzieci/ *duo infantes*, dwoie broni/ *duo arma, &c.* Confunduntur enim sexus, siue sint mares siue fæminæ. Sed de hoc fusiùs in Syntaxi, cùm de numeralium constructione agemus: nunc satis sit scire quomodo declinentur.

Masc. & Fæm. Pięć/ *quinque.* Genit. Pięci/ pięciu.
Dat. Pięciom. Accus. Pięć. Ablat. Pięcię.
Vlt. Pięci & pięciu.
Neutrum Pięcioro/ pięciorgá/ etc. vt Czworo.

Sic declinatur Sześć/ sześcioro/ *sex.* sześci/ sześciom/ etc.
Sic Siedm/ *septem.* siedmi/ siedmiom/ siedmię/ etc.
Neutrum Siedmioro. Sic Ośm/ ośmioro/ *octo.*
Dziewięć/ dziewięcioro/ *nouem.* planè vt Pięć/ &c. Dziesięć/ dziesięcioro/ *decem.*

Et has Casuum terminationes etiam in compositis retinent: vt Piętnaście/ *quindecim.* Genit. Pięcinaście. Dat. Pięciomnaście. Ablat. Pięcięnaście.
Vlt. Pięcinaście. Et in Neutro Pięcioronaście/

Pięcior-

Piećiorgánaśćie/ ꝛc. addito ſimplici naśćie.
Tamen meliùs ſic declinabis vt infra, præſertim in Maſculino & Fæminino, nam Neutrum à decem vſq; raro vſurpatur, ſed loco illius vtimur Maſculino: vt Pietnaśćie dźieći / *quindecim infantes*, dwádźieśćiá dźieći / *viginti pueri*; vſitatiùs dicimus, quàm piećioronaśćie vel dwádźieśćioro dźieći / ſic ergo declinantur:
Nom. Pietnaśćie. Genit. Pietnaſtu. Dat. Pietnaſtom. Accuſ. Pietnaśćie & pietnaſtu. Ablat. Pietnaſte. Vlt. Pietnaſtu.
Sic Szeſnaśćie/*ſex decem*. Szeſnaſtu / ꝛc. Sic etiam Dwádźieśćiá/*viginti*,dwudźieſtu/dwudźieſtom/ꝛc. Trzydźieśći/ 30. trzydźieſtu/ ꝛc. Czterdźieśći/ 40. czterdźieſtu/ ꝛc. Piećdźieśiat autem 50. Sześćdźieśiat/ 60. & reliqua vſq; ad centum declinantur vt ſua ſimplicia, manente integro & indeclinato dźieśiat / vt Piećdźieśiat/piećidźieśiat/ ꝛc. Vbi etiam nota quòd Poloni ſæpè in numerando cùm paruus numerus accedit ad maiorem proferunt maiorem integrum addendo Præpoſitionem bez *ſine*, quod Galli rariùs faciunt per *moins*, v. g. piećdźieśiat beze dwu / 48. vſitatiùs eſt quàm Czterdźieśći y ośm. Sic Sto bez ośmiu / bez pietnaſtu / *92. & 85.* diceret Gallus *cent moins huict, &c.*

Sto / *centum*, ſic declinatur:

Sing: quaſi *vn cent.*	Dual:	Plural:
Nom.& Ac. Sto.		No. & Ac. Stá.
Gen. Stá & ſtu.		Gen. Set.
Dat. Stu.	Dwieśćie.	Dat: Stom.
Ablat: Stem.	*Ducenti.*	A. Stámi & ſty.
Vlt: Stu.		Vlt. Set.

Singu-

Singulariter.	Dual:	Pluraliter.
Nom & Ac. Tyśiąc. *Mille.*		Nom.& Ac. Tyśiące.
Genit: Tyśiącá.	Dwá Tyśiącá. *duo millia.*	Genit: Tyśięcy.
Dat: Tyśiącu.		Dat: Tyśiącom.
Ablat: Tyśiącem.		Ab: Tyśiącámi.
Vlt: Tyśiącu.		Vlt: Tyśiącách.

Ad numeros etiam pertinent kilká / *aliquot infra decem*; kilkánaście / *aliquot supra decem vsq; ad viginti*; kilkádziesiąt / *aliquot supra viginti*; exempli gratiâ, cùm sunt triginta vel 40. vel 50. 80. vel similiter, modò sint plures quàm viginti ad minimùm triginta, dicimus kilkádziesiąt / nec possumus dicere kilká vel kilkanaście; nam cùm dicimus kilkánaście / intelligimus vel 11. vel 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. minùs quàm 20. cùm autem dicimus kilká / intelligimus 2. vel 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. ad summum decem, & construuntur cum Genitiuo Plurali vt numeri, sic autem declinantur.

Nom. & Ac. Kilká. Gen. Kilku. Dat. Kilku & kilkom. Abl. Kilką. Vlt. Kilku.

Et in Neutro. Kilkoro / kilkorgá / kilkorgu / &c. vt Czworo; quanquam obliqui præsertim Casus raró vsurpentur, sed potiùs in Masculino dicamus.

Pari etiam modo declinantur composita kilkánaście / kilkunaście / vel meliùs kilkunastu / kilkunastom / &c. vt supra Piętnaście. Et kilkádziesiąt / kilkudziesiąt / dziesiąt indeclinato manente.

Circa numerandum etiam nota liberum esse præponere aut postponere numerum maiorem minori in numerando, v. g. perinde est si dicas trzy dwádzieściá / ac dwádzieściá y trzy 23.

Nota etiam cùm potest dimidiari notabilis numerus.

semper ferè Polonicè dimidiari, dicimus enim pułtorá stá / 150. puł tysiącá / 500. półtrzećiá tysiącá/ 2500. melius quàm sto piećdźieśiąt/ ꝛc.

Puł ergo significat *semi*, demi & semper præponitur vt in Germanicâ linguâ, vt puł godźiny / *media hora*, pułtorá látá/ *sesqui annus*, puł czwárty godźiny / *tres horæ cum dimidio*; Wiert halbe stund, Galli dicunt vt Latini *trou* & *demi*; ipsi verò quasi semiquatuor, quod multi Poloni ineptè in Latinis vsurpant, nam semiquatuor est duo.

Puł est indeclinabile, & regit Genitiuum Singularem adiacentis Substantiui, & etiam numeri, qui numerus ordinalis esse debet, sed in Masculino aliter declinatur hoc modo: Pułtorá / *sesqui*, puł trzećiá złotego / *floreni duo cum dimidio*, puł czwártá groszá/ *tres grossi cum dimidio*, fiunt hi Genitiui à themate mutato i vel y in a. In Fæminino regulariter, vt Puł trzećiey/ puł czwártey/ꝛc. Quod si præcedat Præpositio aliqua, declinabitur ferè vt Kilká/ vt z pułtora złotych / *cum sesqui floreno*, o pułtoru złotych / idem vbi złotych in Plurali, quàm złotego in Singulari, vt in superioribus casibus ponitur. Ne tamen dicas zá pułtorá godźin vel quid simile, sed zá pułtory godźiny/ *post sesqui horam*, sic zá pułtorá złotego/ *pro sesqui floreno, &c.*

Ordinales numeri more Adiectiuorum declinantur, sunt autem Pierwszy/ *primus*, wtory & drugi/ *secundus*, trzeći/ *tertius*, czwarty/ *quartus*, dwudźiesty/ *Vicesimus*, dwudźiesty pierwszy/ *Vigesimus primus*; dwudźiesty wtory / *Vigesimus secundus, &c.* more Latinorum. Distributiuis propriè carent Poloni, sed illa circumloquuntur per cardinales eos geminādo vel præponendo Præpositionem po/ hoc modo; po iednemu seu poiedynkiem/ *singuli*,

Vn a Vn, dwá á dwá / *bini*, seu po dwá / & aliquando po dwu & dwoch præsertim quando de hominibus fit sermo, trzy á trzy / seu po trzy & po trzech / *trini*, po cztery & po czterech / *quaterni*, po piąci & piąciu / *quini*, po stu / *centeni*, po dwudziestu / *vicení*; *vingt à vingt*, *&c.*

DE PRONOMINE.

Singulariter.		Pluraliter.
Nom. Ja *Ego.*	Dual: Má. sed rarum est.	Nom: My.
Genit: Mnie.		Genit: Nas.
D. Mnie & mi.		Dat: Nam.
Accus: Mie.		Ac: Nas.
Ablat: Mną.	Ablat: Námá.	Abl: Námi.
Vlt: Mnie.		Vlt: Nas.

Singulariter.	Sic	Pluraliter.
Nom: Ty. *Tu.*	Dual: Wá.	Nom: Wy.
Genit: Ciebie.		Genit: Was.
Dat: Tobie & ći vel ć rarum.		Dat: Wam.
Ac: Cie & ciebie.		Accus: Was.
Vocat: Ty.		Vocat: Wy.
Ablat: Tobą.	Ablat: Wámá.	Ablat: Wámi.
Vlt: Tobie.		Vlt: Was.

Nota statim Datiuum illum mi & ći seu ć non posse poni absolutè, sed coniunctim cum verbo eadem

planè

planè ratione, quâ in Gallicis *me* & *te* in Datiuo, v. g. Dał mi chlebá/*dedit mihi panem* ; *il me donna du pain*. Sic è contra Komu dał ? *cui dedit* ? tobie respondetur, non ći/ *tibi*. Sic etiam post Præpositiones, Ku tobie/ *Versus te*, non Ku ći vel Kuć. Vbi aduerte ći poni post dictiones consonante terminatas, vt dałći/ *dedit tibi* ; ć verò post dictiones in vocalem desinentes, vt dać / *dabit tibi*.

Quoad Accusatiuum ćie & ćiebie. Ćie ponitur post verba & Præpositiones regentes Accusatiuum; ćiebie autem omninò absolutè, v.g. vderzę ćie/ *percutiam te;* Kogo vderzysz ? *quem percuties?* ćiebie/*te*.

Siebie/ *Sui*. Dat: Sobie. Accus: Sie. Ablat: Sobą. Vlt: Sobie. in omnibus numeris.

Singulariter.

Nom.	Ten/ *Hic* vel *ille*; Tá/ *Hæc*; To/ *Hoc*.			
Genit.	Tego/	tey/	tego.	more Adiectiuorum.
Dat.	Temu/	tey/	temu.	
Accus.	Tego/	tę/	tego.	
Ablat.	Tym	tą/	tym.	
Vlt.	Tym	tey/	tym.	
	Pluraliter.			
Nom.	Ci/	te/	te.	
Genit.	Tych.			
Dat.	Tym.			
Accus.	Tych/	te/	te.	
Ablat.	Tymi.			
Vlt.	Tych.			

Dicimus etiam Ten to / *Hic*, Gallicè *cestuycy*, & ten táin/ seu meliùs támten/ *ille, celuyla*.

Nota to omnium generum Nominibus apponi, possumus enim dicere Grzeczna to pánná/*formosa est*

 hæc

hac Virgo; grzeczy to człowiek / *egregius homo*, & ferè respondet Gallico *ce* seu *l' estuy*.

Ad hunc ferè modum declinantur ow & on/*is* vel *ille*, nisi quod habeant etiam multos casus coniunctiuos abbreuiatos hoc modo:

Singulare.

Nom. Ow/ *Hic*, vel on/ *is*, *ille*.

Genit. Owego/ onego/ vel niego vel iego / vel quod tamen rarum est go.

Dat. Onemu/ niemu/ iemu/ mu.

Accus. Onego/ niego/ iego/ go. vel est similis Nominatiuo vt Adiectiuum.

Ablat. Onym/ nim/ im.

Vlt. Onym / nim.

Fæmininum Singulare.

Nom. Oná/ *illa*, owá/ *hac*.

Genit. & Dat. Owey/ oney/ niey/ iey.

Accus. One/ nie / ię.

Ablat. Oną/ nią/ ią.

Vlt. Oney/ niey.

Neutrum Singulare.

Nom. Owo/ ono/ *illud*.

Genit. Onego/ niego/ go/ iego.

Dat. Onemu/ niemu/ iemu / mu.

Accus. Ono/ nie/ ie/ & aliquando go.

Ablat. Onym/ nim / im.

Vlt. Onym / nim.

Pluralis numerus trium Generum.

Nom. Oni vel one / one / one.

Genit. Onych/ nich/ ich.

Dat. Onym / nim / im.

Accus. Onych/ nich/ ich. vel one/ nie/ ie.

Ablat. Onymi / nimi / quod scribunt alij onemi/ niemi / iemi / vel imi.

Vlt. Onych/ nich.

On & ow per suos omnes casus regulariter declinatum, absolutè aliquando ponitur post aliquam interrogationem, v. g. Kto; byl? *quis fuit?* on/ *ille.*

Cæterùm debet semper annexum habere suum Substantiuum, vel saltem debet sequi Relatiuum *Qui, quæ, quod.* aliter debemus vti alijs illis casibus diminutis. Illi ergo casus niego / niemu / & cæteri incipientes ab n inseruiunt Præpositionibus, hoc est, ponuntur post Præpositiones, nisi tamen sit expressum Substantiuum aut sequatur relatio, tunc enim, vt modò dictum est, scribendum esset onego/ onemu/ ꝛc. exempli gratiâ, bez niego / *sine illo,* k niemu vel ku niemu/ *versus illum.* Dicimus autem bez onego człowieká/ *sine illo viro*, bez onego ktory szedl z tobą/ *sine illo qui tecum ibat*, malè autem diceretur in vtroq; casu bez iego vel bez go.

Jego/ iemu/ & similes ponuntur absolutè sine Substantiuis aut verbis Komuś dal? *cui dedisti?* iemu/ *illi.* Potest tamen aliquando apponi verbo ad exprimendum meliùs vel distinguendum, vt iemu dalem szostak/ á tobie trzy grosze; *illi dedi sex, tibi tres grossos*; Quod etiam intellige de supradictis mnie *&* tobie. Jego prætereà ponitur loco Genitiui possessiui eius, quando in Gallicis esse deberet *son* vel *sa*, vt Corká iego / *eius filia, sa fille.* Go verò & mu/ & in Fæminino ię & iey/ in Neutro mu & ie seu go/ ac in Plurali ich ie & im ponuntur post verba seu tanquam casus verbi respondentq; Gallicis illis relatiuis *le, luy, leur, les.* vt Widziałem go/ *vidi eum, ie l'ay veu*; dalem mu/ *dedi ei, ie luy ay donné, &c.*

Notandum prætereà est post Præpositiones regentes Accusatiuum poni loco niego in Masculino ń vel eń coniunctim cum Præpositione, vt weń/ *in illum,*

przed nim/ *ante illum*, ná dń/ *super* vel *prater illum*, nań/ *in illum*, przezeń/ *per illum*, pro w niego/ przed niego/ nád niego/ ꝛc.

Sam/ sámá/ sámo/ *Ipse, ipsa, ipsum*, more Adiectiuorum declinatur, quod & solus significat ac liberè præ- aut postponitur suo Substantiuo.

Tenże/ táż/ toż/ vel onże/ onáż/ onoż/ *idem, eadem, idem*, vt sua simplicia declinantur, tegoż / teyże/ tegoż/ ꝛc fiunt à ten vel on vel etiam ow/ addito że vel ż/ hoc est, quando in consonantem desinit aut diphtongum, additur że / quando verò in vocalem, additur ż/ quod euenit etiam in alijs Pronominibus, Nominibus, aut Verbis, quibus euphoniæ, energiæ, aut alius respectus gratiâ additur istud że vel ż.

Adduntur etiam sæpè aliæ particulæ, præsertim in interrogationibus, vt ć ś & ß quod alij ż scribũt, respondetq; istud ß seu ż particulis illis Latinis encliticis *nam* vel *ne* vel etiam *extra* interrogationem approbando, respondet seu æquiualet encliticis alijs *dum* vel *dem*: vt Ktoż vel ktoß? *quisnam?* kogoż? *quemnam?* ἁ ktoraß? *ecquanam?* á widźißże? *Videsne?* nuż alij nuß / *agedum*, tyleż/ *tantumdem, &c.* ś verò videtur respondere particulæ encliticæ *piam*, vt Ktoś/ *quispiam*, coś vel cośi / *quidpiam*. ć tandem vel ći affirmationis vim habet, & videtur respondere latino *quidem*, vt vczonyć ále pyßny/ *doctus quidem est sed superbus*; poydeć ; *ibo quidem*, damći/ *dabo equidem*, vel *dabo tibi*. Kolwiek respondet Latino *cunq;*: vt Ktokolwiek / *quicunq;*, cokolwiek / *quodcunq;*, & manet etiam indeclinatum vt *cunq;* in Latinis, declinando solùm Kto / ꝛc. vt Kogokolwiek / czegokolwiek / ꝛc.

Kto ?

Kto? *Quis?* Genit. Kogo. Dat. Komu.
Accus. Kogo. Abl. Kim. Vlt. Kim.
Neutrum Co? *Quid?* Genit. Czego. Dat. Czemu.
Accus. Co. Ablat. Czym. Vlt. Czym.

Kto propriè interrogatiuum est, & non refert nisi quando ponitur pro *ille qui*, Gallicè *celuy qui*, vt Kto pierwszy ten lepszy / *qui primus is melior; celuy qui est le premier, iceluy, &c.* Nota tamen quod Kto significat etiam *aliquis, quelqu'un.*

Co? etiam purè interrogat; attamen præterquàm quòd ponitur pro *id quod*, *ce que*; vt co obaczywszy / *quod id quod videntes; ce qu' ayants veu;* eò frequentissimè & in familiari præsertim sermone vtimur relatiuè, loco Ktory/ktora/ktore/ *qui, quæ, quod*. vt in Gallicis *qui* loco *lequel*, in omni genere & numero hoc modo. Si Relatiuum debet esse in Nominatiuo, tunc simpliciter dicimus co pro ktory/ktora/ktore: vt Ten co przyszedł/ *is qui venit;* tá co przyszłá/ *ea quæ venit.* Sin verò in aliquo alio casu debeat esse Relatiuum, tunc dicimus etiam co in Nominatiuo, sed addimus prætereà casum, nimirùm suprà allati Pronominis on/ v.g. Ten co mu Pan dał/ *is cui dedit Dominus;* ten co iego syn w cudzey ziemi/ *is cuius filius in exteris est regionibus;* ci co ich bárzo dobrze znasz/ *ij quos optimè nosti;* quanquàm in obliquis Pluralis numeri videtur vsitatiùs Ktory/ktora/ktore/ etiam in familiari sermone.

Ktory/ktora/ktore/ *Qui, quæ, quod; le quel, la quelle,* normam Adiectiuorum sequitur, vt & Ktorykolwiek/ *quicunque*, ktoregokolwiek/ &c. niektory/ *aliquis*, niektorego. Nikt pro nikto/ *nemo personne.* declinatur vt Kto/nikogo/nikomu/&c. & nic/ *nihil*, pro nico. vt Co/niczego/ &c.

Jáḱikolwiek/ *qualiscunq.*, jákiegokolwiek/ nam ták *qualis*: si interrogatiuè ponitur, sin minùs significat *aliquis*, etiam more Adiectiuorum declinatur, vt & alia composita tákis/ *quidam, quispiam*, tákiegoś; niektóry/*nonnullus, quidam*, niektórego; żaden/ żadna/ żadne/ *nullus & Vllus, a, um*, żadnego/ ꝛc. wszeláki & wszelki/ *qualiscunq.* seu *omnis generis; de toute forte*. Wszytek/ wszytká/ wszytko/ *omnis, totus*, wszytkiego/ ꝛc. kázdy/ *quilibet, quisq., Vnusquisq., &c.*

Possessiua quoque Moy/ twoy/ swoy/ *meus, tuus, suus*, more Adiectiuorum declinantur, quia tamen in multis casibus syncopen admittunt, placet eorum exemplum proponere.

Singulariter.

Nom. Moy/ moiá & má/ moie & me. *Meus, mea, meum.*

Genit. Moiego mego/ moiey mey/ moiego mego.

Dat. Moiemu memu/ moiey mey/ moiemu memu.

Accus. Moiego mego & moy/ moie me/ moie me.

Vocat. Moy/ moiá má/ moie me.

Ablat. Moim mym/ moiá má/ moim mym.

Vlt. Moim mym/ moiey mey/ moim mym.

Pluraliter.

Nom. Moi/ moie me/ moie me. *Mei, mea, mea.*

Genit. Moich/ mych. *meorum, mearum, meorum.*

Dat. Moim/ mym.

Accus. Moich mych/ moie me/ moie me.

Vocat. Moi/ moie me/ moie me.

Ablat. Moimi/ mymi.

Vlt. Moich/ mych.

Vbi nota Moy in Singulari monosyllabum esse, oy enim est diphthongus. In Plurali verò dissyllabum, i enim nunquam coalescit in diphthongum

vt

vt ſupra innui. Sic declinantur Twoy / *tuus*, ſwoy / *ſuus*.

Naſz / náſzá / náſze / *Noſter, noſtra, noſtrum*, & Wáſz / wáſzá / wáſze / *Veſter, veſtra, veſtrum*, normam Adiectiuorum ſequuntur.

Obſeruandum eſt hic diligenter Pronomen hoc Swoy / & illud aliud Reciprocum Siebie *ſui*, ad omnes tres perſonas reciprocari, nimirùm cùm verbum eſt in eadem perſona, in qua eſt Pronomen, v.g. cùm dico paro mihi aliquid, & paro eſt in prima perſona, & mihi Pronomen eſt primæ perſonæ, ergò dicendum eſt, Gotuie ſobie co. Sic gotuieſz ſobie co / *paras tibi aliquid*; przedatem dom ſwoy / *vendidi domum meam*; przedates dom ſwoy / *vendidiſti domum tuam, &c.*

Si autem verbum ſit diuerſæ perſonæ, tunc non vtaris Pronominibus iſtis Reciprocis, ſed alijs vt Latinè & Gallicè loquereris, vt *Parat mihi aliquid*, Gotuie mi co; przedal moy dom / *vendidit meam domum*; przedalem twoy dom / *vendidi tuam domum*; vbi v.g. in primo exemplo *parat* eſt tertiæ perſonæ, & *mihi* primæ, ergò iam non potes adhibere Reciprocum Pronomen Sobie.

DE VERBO.

DVO apud Polonos ſunt Genera Verborum, *Actiuum* ſcilicet & *Neutrum*, nam *Paſsiuum* propriè non habent, ſed illud circumloquuntur per verbum Subſtantiuum, vt infra videbitur.

Actiuum iterum & Neutrum, vel eſt abſolutum vt Miluie / *amo*, ide / *eo*; vel reciprocum quod parti-

culam sie/ seu Accusatiuum Pronominis reciproci siebie / annexum sibi habet, vt Obawiam sie/ *timeo*, smieie sie / *rideo*.

Species Verborum deriuatorum duæ tantùm constitui posse videntur. Inchoatiua cuius terminatio in ieie: vt Siwieie/ *canesco*; aliquando in ne: vt Chudne/ *macresco*; & Frequentatiua cuius perpetua terminatio est em / & assiduitatem quandam seu habitum significat, & commodissimè per verbum *Soleo* exponi potest: vt Siadam/ *soleo sedere*, à Siedze/ *sedeo*; Bywam/ *soleo esse*, ab iestem/ *sum*, seu być / *esse*; iadam / *soleo edere*, ab iem / *edo*; quanquam non omnia verba in am desinentia Frequentatiua sunt, sed primitiua plurima, quæ à se frequentatiua, vt plurimùm in iewam formant, vt Szukam/ *quæro*, Szukiwam/ *quæsito*, mam/ *habeo*, miewam / *soleo habere*.

Meditatiua verba circumloquuntur per chce mi sie/ & Infinitiuum verbi, vt chce mi sie ieść/ *esurio*, quasi diceres *Volo comedere*, vel vt barbarè ipsi aliquando interpretantur, *Vult mihi se comedere*.

Modos totidem habent quot Latini, Indicatiuum, Imperatiuum, Optatiuum, Subiunctiuum, & Infinitiuum.

Indicatiuus vt plurimùm sex tempora habet, Præsens, Imperfectum, Perfectum, Plusquàm perfectùm, Futurum primum seu circumscriptum, quod benè imperfectum vocari posset, & Futurum secundum seu simplex, quod perfectum dici potest. Multi tamen perfectum cum imperfecto confundunt, licèt verè sint in plerisq; verbis distincta, non quidem terminatione sed incremento, vt in Græcis, nonnulla omninò eadem, vt in exemplis Coniugationum infra videbis.

Sunt etiam multa Verba quæ carent alterutro Futuro, de quibus infra.

Imperatiuus vnicum tempus habet, licet in duplici sæpè forma.

Optatiuus & Subiunctiuus totidem quot Latini, etsi duo solùm diuersa habere videntur, quæ etiam sæpissimè confunduntur eaq; mutuantur à tertia persona Perfecti Indicatiui, & Optatiuo verbi Substantiui præpositis aliquando particulis bodaj/*Vtinam*, áby/*Vt*, vel similibus, vt infrà meliùs ex exemplis percipies.

Infinitiuus præsens tantùm proprium habet, licet sæpè duplicis terminationis. Cætera tempora circumloquitur; habet tamen quoddam Præteritum Participij seu Gerundij, desinitq; in szy præcedente quacunq; consonante, respondetq; Præterito Participij Verborum Latinorum Deponentium, vt dogoniwszy/ *assecutus*; vmilowawszy/ *cùm* vel *postquàm amassem, amasses, &c.* Gal: *ayant aimé*.

Numeri sunt tres, Singularis vt Miluie/ *amo*. Dualis vt miluiewá/ *amamus nos duo*. Pluralis vt Miluiemy/ *amamus*.

Duali tamen numero minùs frequenter vtuntur ipsi Poloni, & cùm eo vtuntur id sæpè sine respectu numeri personarum faciunt, vt anteà innui, dicimus enim benè podźmy/ *eamus nos duo*.

Coniugationes (quæ si quoties variant verba, toties peculiaris Coniugatio dici deberet, innumeræ propemodum essent) ad tria capita reducemus, tres enim duntaxat terminationes habent omnia verba Polonica in themate suo, hoc est, in Præsenti Indicatiui, vel enim in em/ vel in am/ vel in *e* exeunt. Prima ergò erit Verborum in em/ quorum exiguus est numerus. Secunda in am. Tertia in *e*. Et

 quo-

quoniam cætera Verba, ad hoc vt ritè coniugentur, egent adminiculo verbi Substantiui ieſtem / *ſum*, ideò priùs videamus quomodo inflectatur antequàm alia Verba magis regularia coniugemus, & formationem Temporum tradamus ex profeſſo.

Indicatiui Modi Tempus Præſens.

Sing. Jeſtem / *Sum*, ieſteś / *es*, ieſt / *eſt*.
Dual. Jeſteſwá / *ſumus duo*, ieſteſtá / *eſtis duo*, rariſſimum eſt.
Plur. Jeſteśmy / *ſumus*, ieſteście / *eſtis*, ſą / *ſunt*.

Vel ſic non minùs frequenter:

Jam ieſt / *ego ſum*, tyś ieſt / *tu es*, on ieſt / *ille eſt*.
Plur. Myśmy / *Sumus*, wyście / *eſtis*, ſą / *ſunt*.

Vel in prima & ſecunda Singularis numeri ſupprimendo etiam ieſt. Sic Jam / *ego ſum*, tyś / *tu es*; cùm præſertim Adiectiuum aliquod ſequitur, vt iam vbogi / *ego ſum pauper*, tyś bogáty / *tu es diues*, quod etiam poteſt dici vbogim / *pauper ſum*, bogátyś / *diues es*; m ſolùm addito pro primâ perſonâ, & ś pro ſecundâ. In Plurali verò ſmy pro primâ, & ście pro ſecundâ perſonâ, vt Vbodzyſmy / *pauperes ſumus*, bogáciście / *diuites eſtis*, & ſic in alijs Temporibus vt mox videbis.

Præteritum imperfectum & perfectum, idem enim ſunt in non paucis Neutris.

Sing. Bylem / *Eram & fui*, byleś / byl.
Dual. Byláswá / byláśtá. Sed vix eſt in vſu niſi apud Maſouitas.
Plur. Byliſmy / byliście / byli.

In Fæminino, hoc eſt, ſi fæmina loquatur.

Sing. Bylám / byláś / bylá.
Plur. Byłyſmy / byłyście / były. quanquam in Plurali dici etiam poſſis, Byliſmy / byliście / & meliùs quidem quàm Byłyſmy / byłyście.

In

In Neutro.

Sing. Bylom/ byłoś / było.
Plur. Byłyśmy / byłyście / były.

Possumus etiam dicere in prima persona Byłech/ byłach/ byłoch/ posito loco m / ch. & in Plurali byłichmy. sed sic durius.

Vel sic & non minus vsitatum in Masculino.

Sing. Jam był/ *ego fui*, tyś był/ on był.
Plur. Myśmy byli/ wyście byli/ oni byli. Dicunt pariter nonnulli Jach był / mychmy byli.

In Fæminino.

Sing. Jam była / tyś była / oná była.
Plur. Myśmy były / wyście były / one były.

In Neutro.

Sing. Jam było / tyś było / ono było.
Plur. Myśmy były / wyście były / one były.

Obserua igitur diligenter Polonos sæpissimè terminationes primæ & secundæ personæ vtriusq; numeri in præcedentes dictiones reijcere solere, hoc est m/ vel rariùs ch denotans primam personam Singularem; ś secundam Singularem; śmy vel chmy primam Pluralem; ście secundam Pluralem, quæ literæ vel syllabæ in vnum verbum cum illa dictione coalescunt cui adiunguntur: vt Wczorám był / *heri fui*, wczoráś był / *heri fuisti*, wczoráśmy byli / *heri fuimus*, wczoráście byli / *heri fuistis*; & sic elegantiùs & vsitatiùs quàm wczorá byłem/ ꝛc. licet etiam sic benè dici possit, & nota hanc terminationem resectam à verbo debere statim annecti primæ dictioni totius commatis, licet verbum sit in medio vel fine: vt Tylkom wczorá był / *tantùm heri fui*, malè enim diceres tylko wczorám był. Memoria etiam hic repete, quod supra diximus de alijs adiectionibus literarum aut syllabarum

in

in Pronominibus, scilicet si dictio cui applicantur huiusmodi literæ, desinit in consonantem aut diphtongum, additur etiam e inter ipsam dictionem & literas adiunctas, sin vocali terminetur nihil additur: vt Iużem był / *iam fui*, iużeście byli / *iam fuistis*, non iużście byli / ad vitandam pronunciandi asperitatem.

Præteritum plusquam perfectum.

Sing. Byłem był / *fueram*, byłeś był / był był.
Plur. Byliśmy byli / byliście byli. Byli byli.

Futurum vnicum.

Sing. Bede / *ero*, bedźiesz / bedźie.
Plur. Bedźiemy / bedźiecie / beda.

Eliditur etiam aliquando y in prima persona Plurali, & dicitur Bedźiem pro bedźiemy / quod euenit in omnibus alijs Verbis & Temporibus similiter desinentibus, hoc est in iemy.

Imperatiuus.

Sing. Badź / *esto*, niech bedźie / *sit*.
Plur. Badźmy / *simus*, badźcie / *este*, niech beda / *sint*.

Optatiuus.

Sing. Bodaiem był / *vtinam sim, essem, vel fuerim*, bodaieś był / boday był.
Plur. Bodaieśmy byli / bodaieście byli / boday byli. vel sic O bym / seu sine o / bym; vel bym był / vel był bym / był byś / był by.
Dual: rarus Byśwa byłá / byśtá byłá / à quo abstine.
Plur. Byśmy / byście byli.
Bym potest poni si sequatur Adiectiuum si verò absolutè ponatur, debet dici bym był; & sic in omnibus Temporibus tam Optatiui quàm Subiunctiui.

Infinitiuus.

Bydź / *esse*, vel być.
Futurum. Mieć bydź / *fore*.

Gerund.

Gerund. Być́ia vel być / *d'estre.* Będąc/ *cùm sim,* bywszy / *cùm fuerim*, *&c.*
Part. Będący. Kto ma być / Futurum.

PRIMA CONIVGATIO.

Paradigma Primæ Coniugationis Verborum in em.

Vmiem / *scio,* vmieć / *scire*, seu *tenere callere.*

Indicatiui modi Tempus præsens.

Sing. Vmiem/ *scio*, vmiesz/ vmie.
Dual. Vmiewá / vmietá.
Plur. Vmiemy/ vmiećie / vmieią.

Præteritum imperf. & perf. Idem enim sunt in plerisq; incipientibus ab u / quæ videntur composita & præterea in multis Neutris.

In Masculino.

Sing. Ja vmiáłem / *sciebam & sciui*, ty vmiałeś/ on vmiał.

Dualis sed rarissimus in Præterito, ideòq; illum ampliùs non producemus, wá vmiáłáswá / vmiáłástá.

Plur. My Vmielismy/ wy vmieliśćie/ oni vmieli/ a ante l verso in e.

In Fæminino.

Sing. Ja Vmiáłám / ty vmiáłáś / oná vmiáłá.
Plur. Vmiáłysmy vel vmielismy / vmiáłyśćie vel vmieliśćie / vmiáły.

In Neutro.

Sing. Ja Vmiáłom / ty vmiáłoś / ono vmiáło.
Plur. Vmiáłysmy/ vmiáłyśćie / vmiáły.
vel vt suprà dictum est, vide Byłem.

Sing.

Sing. Jam Vmiál / tyś vmiał / on vmiał.
Plur. Myśmy Vmieli/ wyśćie vmieli/ oni vmieli.

Fæmin.

Jam Vmiáłá / tyś vmiáłá / oná vmiáłá.

Neutr.

Sing. Jam Vmiáło / tyś vmiáło / ono vmiáło.
Plur. Myśmy Vmiáły/ wyśćie vmiáły/ one vmiáły.

REGVLA GENERALIS.

Formatur ergo Præteritum hoc, tam in hac quàm in alijs Coniugationibus ab Infinitiuo, qui Infinitiuus variam in varijs verbis formam & terminationem habet, vt infra videbitur. In hac Coniugatione in eć desinit, iestem/ & iem exceptis.

REG: GEN: Verba igitur omnia tam huius quàm aliùs Coniugationis, quorum Infinitiuus desinit in eć/ Præterita formant mutato eć in ałem seu ał.

Plusquàm perfectum.

Sing. Vmiałem był / *sciueram*, vmiałeś był / vmiał był.
Plur. Vmielismy byli/ vmieliśćie byli/ vmieli byli.

Vel

Jam Vmiał był / tyś vmiał był / etc.

Seu meliùs postposito był: hoc modo

Sing. Jam był vmiał / tyś był vmiał/ on był vmiał.
Plur. Myśmy byli vmieli / wyśćie byli vmieli/ oni byli vmieli.

Fæmin.

Vmiáłám byłá/ vmiáłáś byłá/ etc. vel
Jam byłá vmiáłá/ tyś byłá vmiáłá/ etc.

Sic Neutrum.

Vmiáłom było / vel Jam było vmiáło / etc.

REG: GEN: Fit plusquàm perfectum in omnibus verbis à Perfecto siue Imperfecto, additâ tertiâ per-

sonâ

sonâ Præteriti perfecti verbi Substantiui, hoc est, był / byłá / było / vt vides.

Futurum primum.

Sing. Bede Vmiał / vmiáłá / vmiáło. *Sciam.*
Bedźieß Vmiał / vmiáłá / vmiáło.
Bedźie Vmiał / vmiáłá / vmiáło.
Plur. Bedźiemy vmieli / bedźiecie vmieli / bedą vmieli / vel vmiáły.

Et aliquando Bede vmieć / *sciam*, bedźieß vmieć / &c.

Et hoc cum Infinitiuo rariùs vtuntur, elegantissimè tamen ponitur in fine commatis postposito Substantiuo, v. g. y vmieli y vmieć bedą / *& sciuerunt & scient.*

REG: GEN: Fit in omnibus verbis à Futuro verbi Substantiui bede / & tertia persona Imperfecti, seu vt dictum est, aliquandò ab eodem Futuro verbi Substantiui, & Infinitiuo proprij verbi.

REG: GEN: Futuro secundo caret hoc Verbum, & est Regula Generalis, quòd omnia Verba, quæ perfectum non habent distinctum ab imperfecto, carent etiam Futuro secundo & Præsenti secundo tam Imperatiui quàm Infinitiui, vno verbo omnibus quæ à Perfecto distincto vel deriuantur vel incrementum mutuantur, vt infra clariùs patebit.

Imperatiuus.

Sing. Vmiey / *scias*, niech vel niechay vmie / *sciat*.
Plur. Vmieymy / vmieycie / niech vel niechay vmieią.

Inuenitur etiam prima persona niech vmiem / *sciam, que iescache*; concedendo vel imperando.

Fit à tertia Plurali præsentis Indicatiui sublato c & t quando est mutato in y / quod tamen alij relinquunt, & hoc intellige solùm, cùm ią illud finale præcedit vocalis, nam quando consonans præcedit, totum ią illud finale abijcitur: vt à robią / *laborant*, dic rob' / *labora*. Quod

Quod si illa consonans quæ ą præcedit, cognationem habet cum alijs, tunc illa vel ʒ assumit, vel in cognatam mutatur: vt à Kładą/ *ponunt*, fit Kładź/*pone*; à piekà/ *assant*, piecz/ *assa*; à biorą/ *capiunt*, bierz/ *cape*. Quæ in ną tertiam Pluralem habent, si præcedat vocalis, ą tantùm abijciunt: vt giną/ *pereunt*, giń/ *peri*. (vbi ń fit molle vt vides, quod etiam in alijs contingit) Si verò præcedat consonans, ą mutant in i: vt Kradną/*furantur*, Kradniy/ *furare*, ad vitandam duritiem. Tertia autem persona tam Singularis quàm Pluralis numeri, est ipsa tertia persona præsentis Indicatiui præponit niech vel niechay. Zawieśʒ ʒawieś à ʒawieśił/ scribenda regula.

Imperatiui secundi seu perfecti fiunt à tertia Plurali, Futuri secundi eadem omninò ratione.

Optatiui Præsens & Futurum.

Sing. Obym vel bych vmiał/ *Vtinam scirem*, byś vmiał/ by vmiał.

Plur. Byśmy vmieli/byście vmieli/ by vmieli. nam oby vmiałem/ non est in vsu.

Vel sic Boday vmiałem.

Seu meliùs Bodaiem vmiał/ vmiała/vmiało/ *Vtinam sciam*; bodaieś vmiał/ ła/ ło. boday vmiał/ ła/ ło.

Plur. Bodaieśmy vmieli/ bodaieście vmieli/ boday vmieli.

Sic etiam sæpè loquuntur Boże day vel Day Boże ábym vmiał/ ábyś vmiał/ &c. quasi *faxit Deus vt, &c.*

Imperfectum.

Obym Vmiał/ &c. vt suprà, vel sine o/ vmiałbym/ *scirem*, vmiałbyś/ &c vel radbym vmiał/ *libenter scirem*. si cum Boday/ *Vtinam*, bodaybym vmiał.

Perfe-

Perfectum vel cum imperfecto, vel cum plusquàm perfecto conuenit, idemq; est.

Plusquàm perfectum.

Obym był vmiał/*Vtinam sciuissem*, obyś był vmiał/ꝛc. vel Bodaiem był vmiał/ bodaieś był vmiał.

REG: GEN: Nota enim omnia hæc Tempora Optatiui sæpè confundi, & vnum pro altero adhiberi, sæpè enim dicunt Vmiałbym/ pro *sciuissem*, & vmiałbym był/ pro *scirem*.

REG: GEN: Optatiuus igitur totus & Subiunctiuus nihil est aliud quàm tertia Perfecti Indicatiui, cui præponitur aut postponitur Optatiuus verbi Substantiui, hoc est, bym vel bym był.

Subiunctiuus idem esse videtur cum Optatiuo, nisi quòd aliæ præponantur particulæ vel nullæ, hoc modo.

Coniunctioni latinæ *cùm* respondet quidem Polonica gdy/ sed ea in Polonicis semper Indicatiuum postulat, nisi quando ponitur pro ieśli/*si*, idcircò præsens Subiunctiui, quod rarùm est, vel absolutè sine particula ponitur, vel solùm post byle/ hoc modo:

Vmiałbym / *scirem*, vmiałbyś/ vmiałby/ ꝛc.

Bylebym vmiał / *si modò scirem*; *pourueuque ie sceusse*, quod dicitur etiam bylem vmiał / byleś vmiał / byle vmiał / ꝛc.

Nota præterea áby & żeby respondere Coniunctioni Latinæ *Vt*, & videri gaudere Subiunctiuo vt in Latinis, illis tamen solùm applicatur tertia Perfecti Indicatiui in vtroq; tempore, hoc est, Præsenti & Imperfecto, nam *Vt* hæc duo solùm tempora regere videtur, nisi quando ponitur pro *que* Gallico seu *quod*, nimirùm in Latinis post *ita, tam, talis, tantus*, & similia; in eo casu Polonicè non dicimus áby vel żeby/ sed że vel iż/ quod *que* & Indicatiuo

 seruit;

seruit, vt v. g ták trúdny zem go nigdy nie mogł poiąć / *tám difficilis vt id nunquam capere potuerim*.

Solùm vt mur żeby vel áby post verba, & quando in Gallicis dicimus *affinque*, Sic autem coniugabis:

Sing. Abym vmiał / vmiáłá / vmiáło / *vt sciam* vel *vt scirem*, ábyś vmiał / áby vmiał.

Plur. Abyśmy vmieli / ábyśćie vmieli / áby vmieli.
Inuenitur tamen ábym był vmiał.

Præteritum Imperfectum absolutè efferri potest
Vmiałbym / vmiałbyś / ꝛc.

Et respondet priori Imperfecto Gallico, *ie scaurois, tu scaurois, &c.*

Cæterùm admittit ante se alias particulas, quæ secus in alijs temporibus Indicatiuo gaudent; hæ autem sunt coniunctiones: choć / choćiay vel choćiaż / *etiamsi*, ieśli vel ieżeli / *si*, gdy & kiedy / *si*, & byle / *modò, dummodò*, vt chocbym vmiał / *etiamsi scirem*, chocbyś vmiał / ꝛc. kiedybym vmiał / *si scirem*, kiedybyś vmiał / ꝛc.

Perfectum rarum est, & cum Imperfecto seu plusquam perfecto coincidit.

Plusquam perfectum eodem modo adhibetur quo Imperfectum hoc est, vel absolutè:
Vmiałbym był / *sciuissem*, vmiałbyś był / ꝛc.
Vel post particulas supradictas, v. *g.*
Kiedybym był vmiał / *si sciuisse*, kiedybyś był vmiał / ꝛc.

Futuro Subiunctiui propriè carent, sed loco illius vtuntur Futuro Indicatiui absoluto, vbi est, præponendo gdy vel kiedy / *cùm*, nim / *antequam*, iák / *postquam*, skoro / *statim atque*, vt gdy będę vmiał / *cùm sciuero*, będźiesz vmiał / ꝛc.

Et ratio videtur esse quòd illæ particulæ gdy / kiedy / & cæteræ antedictæ gaudent Indicatiuo, præterquàm in Imperfecto & plusquam perfecto.

Infini-

Infinitiuus. Vmieć/ *Scire.*

Perpetua quidem Infinitiui terminatio est ć/ & in nonnullis dź/ aut etiam in paucis c. Formatio autem eius certis regulis comprehendi vix potest, eò quòd omnes alios modos multiplici varietate superet, fit tamen in hoc verbo à themate mutato m in ć.

Præterito carent, sed illud reddunt per że/ *cùm.* Indicatiuo vt etiam Galli, & aliæ pleræq; Nationes, vt *Scio te sciuisse*, wiem żeś vmiał/ *ie scay que tu as sceu.* In alijs periphrasi vtuntur, vt vsus docebit.

Futuro etiam propriè carent, sed per mieć / *habere*, quod est Latinis *debere*, Gallis *deuoir*, per omnia tempora coniugatum illud circumscribunt, mieć vmieć / *sciturum esse, deuoir scauoir*; vnde thema mam vmieć / *sciturus sum, ie dois scauoir*, masz vmieć/*sciturus es*, &c. planè vt Galli faciunt *ie dois, tu dois*, &c.

Gerundia.

Vmienia/ *sciendi.* Quo est rarum, & est propriè Genitiuus verbalis vmienie/ quasi diceres *scitio*, vnde difficilè edare regulam formationis illius, sed potiùs ex vsu aut ex dictionarijs quærendam esse velim. Fit tamen semper à Participio Passiuo paucis mutatis.

Per Infinitiuum igitur sæpè hoc Gerundium in *di* reddimus: vt *Tempus est sciendi*, czás vmieć/ meliùs & vsitatiùs quàm vmienia.

Vmiei:cy vel vsitatiùs vmiciąc/ *sciendo.* Idem esse videtur cum Participio præsentis temporis.

REG: GEN: Gerund: Præteriti temporis Vmiawszy/ *cùm sciuissem.* Respondet Gallico *ayant sceu.* Fitq; à tertia perfecti, mutato lem in szy si præcedat cõsonans; si verò vocalis, mutato lem in wszy:

vt Vmiawßy ab vmiałem / iadßy ab iadłem / thema Jem / *edo*.

Gerundio similiter in *dum* propriè carent, illud autem reddunt vel per Præpositionem & verbale hoc modo: do vmienia vel dla vmienia / *ad sciendum* vel *propter sciendum*, quasi *ad* vel *propter scitionem*, vel vtuntur aliqua alia periphrasi.

Loco Supini adhibent Infinitiuum Vmieć / *Scitum*.

Participium Præsentis temporis seu Actiuum Vmieiacy / seu per apocopen quæ frequentissima est Vmieiac / vmieiaca / vmieiace. *Sciens*.

REG: GEN: Fitq; à tertia Plurali præsentis Indicatiui, addito cy in omnibus ferè verbis.

Part: Præt: seu Passiuum.

Vmiány / a / e. *Scitus, a, um.* sed rarum.

Futurum propriè non habent, sed vt dictum est de Futuro Infinitiui per mieć / *debere*, circumscribitur, Kto ma vmieć / *Sciturus*, quasi *qui debet scire*.

Sic in omnibus coniugatur śmiem / *audeo*, & wiem / *scio*, nisi quòd in tertia plurali Præsentis Indicatiui facit wiedzą / in Præterito wiedźiałem / Imperatiuo wiedz / Infinitiuo wiedźieć / Gerund. wiedzenia / *sciendi*, wiedząc / *sciendo* vel *sciens*, *&c*.

Sic & rozumiem / *intelligo*, nisi quod Perfectum distinctum aliquando habeat & consequenter Futurum secundum, Imperatiuum & Infinitiuum duplex, & ferè omnia alia tempora duplicia, quare eius paradigma substituo:

Indicatiui modi Tempus præsens.

Sing. Rozumiem / *intelligo*, rozumieß / rozumié.
Dual. Rozumiewá / rozumietá.
Plur. Rozumiemy / rozumiećie / rozumieią.

Imperfectum.

Sing. Rozumiałem / *intelligebã*, rozumiałeś / rozumiał.
Plur.

Plur. Rozumieliſmy / rozumieliście / rozumieli.

Perfectum.

Sing. Zrozumiałem / *intellexi*, zrozumiałeś / zrozumiał.

Plur. Zrozumieliſmy / zrozumieliście / zrozumieli.

Nota ergo vt ſupra innui Perfectum in pleriſq; verbis & præſertim actiuis & alijs quæ gignunt ex ſe compoſita, diſtingui ab imperfecto, & hoc incremento quod plerumq; aſſumunt à ſuis compoſitis, hoc eſt, Præpoſitionem aliquam ſiue ſeparabilem ſiue inſeparabilem præponendo imperfecto,& tunc tantummodò cùm actiuè ponuntur & caſus eorum ponitur,nam ſine caſu cùm ponuntur quaſi neutraliter tunc vtimur loco Perfecti Imperfecto, & ſic loco Futuri ſecundi primo,&c. Quod in hoc verbo luculenter patet, quando enim ſignificat *puto* vel *credo* quod eſt neutrum, tunc nullum capit incrementum in Perfecto & Futuro aut alio quocunq; tempore: vt Rozumiałem non zrozumiałem żeś poiechał/ *putaui te diſceſſiſſe*. Contra verò quando ponitur pro *intelligo* ſeu *percipio*, quod eſt actiuum cum ſuo caſu, tunc capit incrementum: vt Zrozumiałem te rzecz/*rem intellexi*, pierwey zrozumiem rzecz / *rem prius intelligam*. Quæ tempora cum compoſito zrozumiewam coincidunt, vt in pleriſq; alijs verbis.

Præteritum pluſquam perfectum.

Rozumiałem był/ ſi ſine caſu & pro *putaueram* ponitur, rozumiałeś był / &c.

Zrozumiałem był / ſi cum caſu pro *intellexeram*, zrozumiałeś był / &c.

Futurum primum ſeu imperfectum.

Będę rozumiał vel alioquin rozumieć / *putabo*.

Futurum ſecundum ſeu perfectum.

Sing. Zrozumiem / *intelligam*, zrozumieß / zrozumie.
Plur. Zrozumiemy / zrozumiécie / zrozumieią.
Fit à Præsenti assumpto incremento, quo solùm ab eo differt.

Eadem ferè ratio est horum futurorum. Primo quippè vtimur cum sine casu ponitur. Secundo cum casu. Cæterùm primum actionem in fieri videtur significare, secundum in facto, seu rem vt factam denotat, vt patet in verbo żenie sie / *Vxorem duco*, nam cùm dico bede sie żenił / significat actionem ipsam qua vxorem ducere intendo quasi dicerem vxorem ducere volo, *ie me veux marier*, sed cùm dico ożenie sie / iam omninò rem tanquam factam assero, vxorem ducam, *ie me marieray*.

Idem ferè intellige in alijs verbis & temporibus duplicibus, quæ in alijs linguis vix perfectè reddi possent, vnde semel hic pro semper sit diligenter notatum, illa prima tempora tam in Indicatiuo quàm in Imperatiuo Infinitiuo vel alio modo acceptam, seu quasi arreptam tantùm actionem significare; secunda verò scilicet cum incremento perfectam actionem, & in præterito quasi tempore significare.

Imperatiuus primus seu imperfectus.

Sing. Rozumiey / *puta* & *intellige*, niech rozumie.
Plur. Rozumieymy / rozumieycie / niech rozumieią.

Secundus seu perfectus.

Sing. Zrozumiey / *intellige*, niech zrozumie.
Plur. Zrozumieymy / zrozumieycie / niech zrozumieią.

Incremento solùm differt à primo, fitq; à tertia Plurali Futuri in omnibus verbis, paucis mutatis.

Optatiuus.

Bodaiem Rozumiał vel obym rozumiał / *Vtinam intelligam*

intelligam vel *intelligerem*, *putem* vel *putarem*, sine casu.

Bodaiem zrozumiał / obym zrozumiał / *Vtinam intelligam* & *intelligerem*, cum casu.

Et in plusquam perfecto.

Bodaiem był rozumiał & zrozumiał / vel obym był rozumiał & zrozumiał / *Vtinam intellexissem*, & sic in cæteris.

Infinitiuus imperfectus.

Rozumieć / *putare* & *intelligere*;

Perfectus.

Zrozumieć / *intelligere*.

Gerund.

Rozumienia & zrozumienia / *intelligendi*.

Rozumieiąc & zrozumieiąc / *intelligens*.

In Præt.

Rozumiawszy & zrozumiawszy / *cùm intellexerim*, *&c. ayant entendu*

Part.

Rozumieiący & zrozumieiący / *intelligens*.

Rozumiány & zrozumiány / *intellectus*, & per apocopen zrozumian.

Sic ferè coniugatur.

Sing. Jem / *comedo*, ieſz / ie.
Plur. Jemy / iecie / iedzą.

Imperf.

Sing. Jadłem / iadłeś / iadł.
Plur. Jedliſmy / iedliście / iedli.

Perf.

Jadłem / ſi ſine caſu. Si autem cum caſu

Ziadłem / ziadłeś / ziadł. Plur. Ziedliſmy / ꝛc.

Futurum primum.

Będę iadł vel ieść / będzieſz iadł vel ieść / ꝛc.

Secundum.

Sing. Ziem/ zieß/ zie. Plur. Ziemy/ ziecie / ziedzą.

Imperatiuus.

Sing. Jedz & ziedz / niech ie.

Plur. Jedzmy / iedzcie / niech iedzą.

Infinitiuus. Jeść / *comedere*, cum casu zieść.

Gerund. Jedzenia & ziedzenia / *comedendi*, iedząc & ziedząc/*comedendo & comedens*, iadßy & ziadßy/ *cum comederim*, *&c.*

Jedzony & ziedzony / *comestus*.

Hæc verba ferè singula habent sua composita, quæ licet eodem modo non terminentur, in perfectis temporibus imitantur coniugationem simplicium, quia tamen in cæteris variant, eorum inflexionem post simplicium coniugationem ponemus.

Et sic habes coniugata omnia verba huius terminationis in iem. Vnde collige quanta sit varietas in coniugatione cæterorum Verborum, siquidem in hac coniugatione, vel ex sex verbis vix duo inueniuntur, quæ eâdem omninò ratione inflectantur.

SECVNDA CONIVGATIO Verborum in am desinentium.

Paradigma Verbi Secundæ Coniugationis

Czytam / *lego*; czytáć / *legere*.

Indicatiui modi Tempus præsens.

Sing. Czytam / *lego*, czytaß / czyta.

Dual. Czytawá / czytatá.

Plur. Czytamy / czytacie / czytáią.

Præt. Imperfectum.

Sing. Czytałem / czytałeś / czytał.

Plur. Czytáliśmy / czytáliście / czytáli.

Fit

Fit ab Infinitiuo mutato ć in łem/ & hoc in omnibus verbis cuiuscunq; coniugationis, quorum Infinitiuus desinit in áć ać ić yć oć & uć/ vel viceuersa Infinitiuus fit ab hoc præterito mutato łem in ć. vt Czytáć / czytałem; prágnąć/ *desiderare*, prágnąłem / *desiderabam*; bić/ *percutere*, biłem/ *percutiebam*. Et certè in hac coniugatione potes tibi formare hoc tempus à tertia Plurali præsentis Indicatiui mutato ią in łem / vnde postea formabis Infinitiuum modo dicto.

Quæ habent Infinitiuum in eć mutant illud in ałem. vt Słyszeć / *audire*, słyszałem / *audiui*, à słyszę/ *audio*; paucis exceptis infra afferendis.

Quæ habent Infinitiuum in ść vel c / mutant illud etiam in łem/ sed resumunt consonantem quæ erat in themate, vt Páść/ *cadere*, facit padłem/*cecidi*, quia in themate est padam/ *cado*. Sic strzyć/*vellere*, strzygłem/ *vellebam*, à strzygę / *vello*. Stłuc/ *contundere*, stłukłem/ *contudi*, à tłukę/ *contundo*. Strzec vel strzedz / *asseruare*, strzegłem / *asseruaui*, à strzegę/ *asseruo*.

Præt. perfectum cum casu.

Przeczytałem/ *legi* aut *perlegi*, przeczytałeś / &c.

Futurum primum.

Będę czytał & czytáć / *legam*.

Secundum.

Przeczytam / *legam* seu *perlegam*, przeczytasz / &c.

Simile est præsenti Indicatiuo assumpto incremento vt vides. Sed hoc solùm in regularibus, quæ habent in Præterito ałem regulariter formatum à tertia Plurali; nam cætera quæ in hac coniugatione Perfectum habent irregulariter formatum siue in iłem siue in yłem aut nąłem faciunt Futurum secundum mutato iłem vel yłem vel ąłem in ę / & resum-

resumptâ consonante præcedente thematis si mutata erat in Præterito, vt à porzućiłem / *proieci*, porzucę / *proijciam*, quia est in themate c non ć / rzucam / *iacio*, ab ofuknąłem / *obiurgaui*, ofuknę / *obiurgabo*, thema fukam / quod etiam facit in præterito pofukałem / & in futuro pofukam.

Quæ dłem habent faciunt dnę: vt à Zpadłem / *cecidi*, zpádnę / *cadam*, thema padam / *cado*; à zgadłem / *diuinaui*, zgádnę / *diuinabo*. Cætera regulas nesciunt, vsum consule.

Imperatiuus.

Sing. Czytay & przeczytay / *lege*, niech czyta.
Plur. Czytaymy / czytayćie / niech czytáią.

Infinitiuus.

Czytáć & przeczytáć / *legere*.

Gerund.

Czytánia / *legendi*, czytáiąc / *legendo*, czytawszy & przeczytawszy / *cùm perlegissem*.

Part.

Czytáiący & czytáiąc / *legens*.
Czytány / przeczytány / *lectus*.

Sic coniugantur pleraq; tàm neutra quàm actiua in am desinentia, præter composita de quibus infra, & nonnulla simplicia quæ mox ordine alphabeti substituemus.

Verba etiam reciproca eodem modo declinantur, addendo solùm singulis personis vbiq; śię / exempli causa; Gniewam śię / *irascor*, gniewasz śię / gniewa śię.
Plur. Gniewamy śię / gniewaćie śię / gniewáią śię.

Imperf.

Gniewałem śię / gniewałeś śię / &c.

Perf.

Rozgniewałem śię vel pogniewałem śię / &c.

Plus-

Plusquàm.

Rozgniewałem ſie był / rozgniewałeś ſie był.

Futurum primum.

Będę ſie gniewał / będźieſz ſie gniewał / ꝛc.

Secundum.

Rozgniewam ſie / rozgniewaſz ſie / ꝛc.

Imperat.

Gniewáy ſie / rozgniewáy ſie.

Optatiuus.

Gniewałbym ſie / obym ſie gniewał / ꝛc.

Infinitiuus.

Gniewáć ſie / rozgniewáć ſie / *iraſci*.

Vbi obſerua diſpoſitionem particulæ ſie / quòd poſt primum ſtatim vocabulum ponatur ſiue ſit verbum ſiue non; non enim benè diceres *v. g.* Będę gniewał ſie / ſed dic będę ſie gniewał. Sic Jam gniewał ſie / *iratus ſum*, dic tam ſie gniewał. Circa incrementum quod aſſumunt verba, in ſingulis coniugationibus variant.

Multa neutra reſpuunt incrementum, cætera verò præſertim actiua aſſumunt pro incremento vel u / quæ præpoſitio perfectionem ſignificat: vt łápam / *Capio*, vłápiłem / *cepi*, ſzykuie / *inſtruo, ordino*, vſzykowałem / *ordinaui*, tráce / *perdo*, vtráciłem / *perdidi*, *&c.* vel po / vt cáłuie / *oſculor*, pocáłował / *oſculatus eſt*, dźiekuie / *gratias ago*, podźiekował / *gratias egit*, máże / *maculo*, pomázał / *maculauit*; vel z / vt kośtuie / *guſto*, zkoſztował / *deguſtauit*, *&c.* alia roz / przy / od / prze / vel alias præpoſitiones quas melius vſus docebit, & ex ſignificatione præpoſitionum in compoſitione quam inferius expoſnam, facilius percipies & accommodare tibi poſtea poteris.

ANO-

ANOMALA SECVNDÆ CONiugationis.

Verba desinentia in cam.

Rzucam / rzucaſz / rzuca / regulariter.
Imperfectum regulariter Rzucalem. In omnibus eſt regulare Imperfectum.
Perfectum Porzucilem.
Futurum primum regulariter Bedę rzucał.
Secundum Porzucę.
Imperatiuus primus regulariter Rzucay.
Secundus Porzuć.
Infinitiuus Rzucáć / porzucić.
Gerund. Rzucánia & porzucenia / à rzucány & porzucony / rzucawſzy & porzuciwſzy.
Tracam / *trudo*, tracaſz / regulariter quidem inflectitur, ſed & trace / traciſz / inuenitur in eadem ſignificatione.
Sic Wracam / *verto* & *reddo*, & wroce / & multa alia. Obracam / *conuerto*, in Perfecto obrocilem / compoſitum eſt à wroce vel wracam.
Ocucam / *expergefacio*, ocucilem & ocknąlem. Infinit. Ocucić & ocknąć. etiam compoſitum.
Przemycam / *Legem de portorio ſoluendo violo.* Præt. Perf. Przemycił. vnde Infinit. Przemycić / à myto quaſi myce.
Vbi nota inueniri multa compoſita ſine proprio themate, ſeu ſimplici verbo à quo deriuentur, ſed id omninò fingendum eſt.
Czam. Dokuczam / *Vrgeo.* Imperf. Dokuczał regulariter ſemper. Perf. Dokuczylem. vnde Infinit. Dokuczáć & dokuczyć / quaſi à kucze inuſitato.

Sic

Sic Domieszczam / *compotem facio*, habet in Perf. Domieściłem. Obespieczam / *securum reddo*, obespieczył. Poduszczam / *incito*, poduszczył. Poruczam / *committo*, poruczył. Przywłaszczam / *approprio*, przywłaszczył / & similia quæ composita sunt, licet careant simplici verbo.

Puszczam / *dimitto* Perf. Puściłem. Futurum secundum reg: Puszczę. Imperat. Puszczay & puść / ꝛc. quia dicitur & puszczę. Sic alia illa duplicia, quasi habeant duplex thema, vnde etiam tacżam / *voluo*, habet in Perf. Potoczyłem / potoczę / ꝛc.

Dam. Padam / *cado*. Perf. Padłem. Fut. secundum Pádnę. Imperat. secund. Pádniy. Infin. secund. Páść. Part. secund. Pádnąc.

Gadam / *loquor*, regulariter quidem inflectitur, sed composita habent in Perfecto dłem / & aliquando dnąłem. In Futuro autem secundo dnę / vt Zgadłem / *diuinaui*, zgádnę / *diuinabo*, zgádniy / *diuina*.

Gam. Dźwigam / *porto*. Perf. Dźwignąłem / ꝛc. Sic drgam / *palpito*, migam / *vibro*, mrugam / *nictor*, rzygam / *ructo*, ścigam / *persequor*, tárgam / *lacero*, wierzgam / *calcitro*.

Ścigam / *sector*, cum compositis. Perf. Ścignąłem & ściągłem / vnde Infinit. secund. Ścignąć & ściąć. Sic Siągam / *attingo*, siągnął & siągł. vnde Fut. secund. Siągnę & siągnę. Imperat. secund. Sięż & siągdy. Infinit. secund. Siągnąć & siąc. Part. secund. Siągány. Sic Strugam / *scalpo*, strużony habet.

Cham. Multa in cham habent in Perfecto etiam nął: vt Bucham / *efferueo*, charcham / *screo*, chucham / *afflo ore*, dmucham / *flo*, macham / *verso*, pcham / *trudo*, pierzcham / *repente fugio*, słucham / *audio*, rucham / *agito*, pucham / *halito*, vśmiecham / *arrideo*,

deo, *&c.* In plerisq; tamen durum est Præteritum in nel.

Sdycham / *moreor* propriè de bestijs. Perf. Zdechl. Fut. secund. Zdechne. Infinit. secund. Zdechnec. Præt. Participij Zdechly.

Jam. Chybiam / *aberro*, chybilem. Fut. secund. Chybie. Sic Mieniam/ *muto*, pochlebiam/ *adulor*, ponawiam/ *innouo*, pelniam/ *adimpleo*, wßczepiam/ *insero*, trafiam/ *collimo*, sprawiam/ *exequor*, stawiam / *statuo*, *&c.*

Mijam / *prætereo*, minelem.

Ceniam aut fortaßè meliùs cenie / *impono pretium*, zácenil / à cená / *pretium*.

Kam. Pauca in kam regulariter, habent enim in Præterito perfecto plurima knelem: vt Brzekam / *pulso*, brzeknelem. Sic Krzykam/ *exclamo*, fukam/ *obiurgo*, zájekam sie / *balbutio*, klekam / *genu flecto*, námiekam/ *fraceo*, & cætera huiusmodi composita.

Sarkam / *sorbeo*, szczekam/ *latro*, & alia multa.

Lkam/ *singultio*, & lykam/ *glutio*, polknelem. Sic tykam & dotykam sie / *tango*, dotknelem sie.

Ciskam/ *iacio*, & alia in skam abijciunt k ad vitandam duritiem, cisnelem. Sic trzáskam / trzásnelem/ *concrepo*, klaskam / *plaudo*, parskam / *concito risum*, piskam / *mutio*, pluskam / *aspergo*, pryskam/ *spargo*, *&c.*

Lekam sie / *timeo*, zlaklem sie. Fut. Zlekne. Infinit. Zlac sie.

Lam. Kalam/ *luto*, kálilem. Sic Strzelam/ *iaculor*, stulam/ *comprimo*, pozwalam/ *permitto*, pozwolilem; & cætera composita à nomine wola / *Voluntas*. Sic Obalam / *euerto*, compositum à wále. Sic Oddalam/ *remoueo*, náchylam/ *inclino*.

Mam. Mam/ *habeo*, Præt. Mialem. Fut. vnicum

Bede miał. Imperat. Miey. Infinit. Mieć. Gerund. Mienia. Part. Maiąc. Miány.

Ymam / *capio*, iąłem Fut. Ime. Infinit. Iąć. Gerund. Ięcia. Part. Paſſ. Ięty & imány.

Ram. Compoſita ferè ſunt omnia in ram: vt Otwieram / *aperio*, otworzyłem. Part. Paſſ. Otworzony & otwárty.

Záwieram vel zápieram / *claudo*, záwárłem. Fut. Záwre. Imperat. Záwrzyi. Infinit. Zawrzeć. Part. Paſſ: Záwárty.

Odzieram / *deſpolio*, compoſitum eſt à dre / vnde habet odárłem / odre / ɛc. Nápieram / *promoueo*, à Pre *protrudo*, ścieram / *detergo*, pocieram / *confrico, &c.* à tre / *tero*; pożeram / *deuoro*, à żre / *ligurio*; przeimieram / *inedià fatigor*, à mre / *enecor fame*.

Przyſtwieram / *Vrgeo*, habet przyſtwárłem.

Rzam. Zdarzam / *proſpero*, zdárzyłem.

Sam. Kąſam / *mordeo*, vkąśiłem. Fut. Vkąſzę. Gerund. Vkąſzenia.

Kiſam / *fermenteſco*, kisłem / vkiſne / kiſnąć. Part. Paſſ. Kisły.

Trząſam & trzeſe / *concutio*, trząsłem. Fut. Potrzeſe. Infinit. Potrząść.

Szam. Wieſzam / *pendo*, záwieśiłem / záwieſzę.

Tam. Chwytam / *capio*, vchwyćiłem / vchwyce. Zbrátam / *conſocio*, zbráciłem / quaſi à bráce.

Zam. Ciążam / *aufero pignora*, ćiążyłem. Obnażam / *nudo*, obnażyłem.

Cætera regulariter vt ſupra Czytam. Sed iam ad tertiam Coniugationem veniamus.

TERTIA

TERTIA CONIVGATIO Verborum in ę.

Difficillima omnium est hæc Coniugatio, nullam penè regulam habens, vnde si longam nimis Verborum seriem tibi adduxero, ne mireris velim, imò laborem agnosce immensum in quærendis & colligendis his omnibus verbis; nec tamen reijciendum existimes; sic Authores Grammaticæ Latinæ omnes fecerunt, omnia verba collecta ad certas regulas redegerunt, vt citiùs Tyrones discerent, quomodo quodq; verbum habeat in Præterito & Supino, nam cætera tempora vbiq; eodem modo formantur; hic verò in Polonica lingua, omnia ferè tempora in singulis verbis, saltem terminationibus variant; quia tamen maximè omnium regularia videntur verba in uię / quorum est maxima copia, primò talis verbi exemplum proponamus.

Paradigma Tertiæ Coniugationis.

Miluię / *amo*, milowáć / *amare*.

Indicatiui Præsens.

Sing. Miluię / *amo*, miluieſz / miluié.
Dual. Miluiewá / miluietá.
Plur. Miluiemy / miluiecie / miluią.

Imperf.

Sing. Milowałem/ *amabam*, milowałeś/ milował.
Plur. Milowáliſmy / milowáliście / milowáli.
Fit ab Infinitiuo ć in łem mutato. Hic fit à tertia Plurali uią in owáć mutato.

Præteritum perfectum.

Vmilowałem / vmilowałeś / ꝛc.

Pluſ-

Plusquàm.

Vmiłowałem był / vmiłowałeś był.

Futurum primum.

Będę Miłował vel miłowáć.

Secundum.

Sing. Vmiłuię / vmiłuieß / vmiłuie.
Plur. Vmiłuiemy / vmiłuiecie / vmiłuią.

Futurum semper in *e* exit, & hic cum Præsenti coincidit.

Imperatiuus imperfectus.

Sing. Miłuy / niech miłuie.
Plur. Miłuymy / miłuycie / niech miłuią.

Imperatiuus secundus perfectus.

Vmiłuy / niech vmiłuie.

Optatiuus.

Miłowałbym / vmiłowałbym / ꝛc. *amarem.*

Infinitiuus.

Miłowáć / *amare.* Vmiłowáć / *amare.*

Futurum.

Mieć miłowáć / *amaturum esse.*

Gerund.

Miłowánia / *amandi*, fit à miłowány / *amatus.*
Miłuiąc / *amanter, amando.* Miłowawßy & vmiłowawßy / *cùm amauerim, &c.*

Sic coniugantur pleraq; verba in *uie* præter composita, de quibus postea & nonnulla simplicia præsertim dissyllaba, quæ modo ordine alphabeti substituemus.

Nota hic inueniri plurima verba in *uie* peregrina à Latinis facta, vel ex alijs linguis deducta; & certè liberum est ex quolibet fermè verbo Latino, aut etiam Italico,Gallico,&c. noto seu aliquatenùs vsitato, & intellectu facili, Polonicum verbum in hac terminatione formare, vt ab *accommodo*, áccomo-

duie/ quod meliùs ſcribes Polonicè áćkomoduie ſię; ſic à *contentare* Italico (nam Latinum non inuenitur) fit kontentowáć/kontentuie. Et ſic in reliquis verbis ſiue etiam nominibus mutata vltimâ vocali in uie / vel vltimæ conſonanti addendo uie.

Verba autem hinc excepta ſunt hæc:

Bluie/ *vomo*, & pluie/ *ſpuo*, (ſed illud minùs honeſtum, adeòq; vſitatiùs paulò videtur womituie regulare) in Præterito imperfecto Plwałem. Perf. Pluiem. Fut. ſecund. Wypluie. Imperat. Pluy & wypluy. Infinit. Plwáć/ ⁊c.

Czuie/ *ſentio* & *vigilo*. Czui & poczuł. cætera regulariter (dicitur & czuwam) Sic kluie/ *ferio roſtro*, truie/ *veneno occido*, żuie/ *mando, du*, ſuie idem eſt, ſype / *aggero*.

Kuie / *cudo*, kował / vkuł / vkuie/ kowáć & kuć/ kowány & kuty. Sic Knuie / *machinor*, ſnuie/ *euoluo*.

Szczuie / *concito canes*, ſzczwałem / ſzczwáć.

Zſtępuie / *contraho*, zſtępowałem/ zſtąpiłem/ zſtąpie/ zſtąp/ ziępuy/ zſtępowáć/ zſtąpić.

Náyduie / *inuenio*, compoſitum eſt náydował / náłazłem / náyde & znayde / náleść & ználeść / vel etiam náyść ex ide & ná.

Náymuie quoq; *conduco*, oznáymuie/ *ſignifico*, compoſita ſunt ab imam *capio*, in Infinitiuo náiąc. Sic óbiąć/ *complecti*, odiąć/ *auferre*.

Spráwuie / *efficio*, ſpráwiłem / ſpráwie / ſpraw. Sic & ſtráwuie / *ſuſtento*.

Et nota quidem eſſe multa verba, quæ duplex thema habent in am & e. Quare dupliciter etiam formant tempora ſua: vt Chramie/ *claudico*, & chramam/ łamie & łamam/ *frango*, ſpráwuie & ſpráwiam/ *efficio*, &c. In am & in uie imperfectiùs ſignificant

quàm

quàm in *e* ſimpliciter, vnde perfecta tempora ſumi debent ex verbo in *e* imperfecta in am.

Ce. Mloce / *trituro*, mločiß / mloči. Mločiemy / mločićie / mlocą. Tertia perſona pluralis in hac Coniugatione fit à prima *e* mutato in *ą* / cæteræ perſonæ fiunt à ſecunda vt vides. In Præt. imperf. Mločiłem. Perf. zmločiłem. Fut. ſecund. zmloce. Imperat. Młoć. Infinit. Młoćić. Gerund. Mlocenia. Part. Paſſ. zmłocony. Sic Płáce / *ſoluo*, &c. Sic etiam Biele / *dealbo*, pobiele. Myle / *fallo*, omyle / ꝛc.

Chce / *Volo*, chceß / chce. Chcemy / chcecie / chcą. Præt. Imperf. Chciałem. Perf. zá vel zechciałem. Fut. Zechce. Imperat. Chciey. Infinit. Chćieć.

Ce. Chroboce / *ſtrepo*, chroboceß. Præt. Chrobotałem. Imperat. Chrobotay & chroboc. Infin. Chrobotáć. Sic Klekoce / *crepito*, & cætera ſonum ſignificantia: vt Márkoce / *murmuro*, rzegoce / *coaxo*, świegoce / *garrio*, &c. Sic Kołáce / *pulſo*. In Futuro ſecund. zákołáce. Druzgoce / *confringo*, podruzgoce. Łechce / *titillo*, połechce. Szepce / *ſuſurro*, depce / *calco*.

Kłopoce / *ſollicito*, kłopotałem & kłopočiłem / pokłopoce / ꝛc.

Łece / *Volo*, lećiß / lećiałem / polećiałem / polece. Imperat. Leć. Infinit. Lećieć. Sic wierce / *perforo*.

Cze. Bacze / *animaduerto*, baczyß / baczyłem / obaczyłem. Fut secun. Obacze. Bacz / baczyć / baczenia / ꝛc. Sic Ucze / *doceo*, uczyłem / náuczyłem / náucze / ꝛc. & cætera in cze / quæ hîc deſiderantur (quod de alijs terminationibus intellige) Sic Stárcze / quando ſignificat *ſufficientiam do*, quando autē *extendo* habet ſtárczałem / ſtárczeć.

Sic præterea coniuguntur Burze / *euerto*, gorßę / *ſcandalizo*,

dalizo, służe/*seruio*, & omnia desinentia in ße & że/ quæ sub sua terminatione non inuenies specificata.

Kracze/*crocito*, kraczeß/ krakalem/ kracz/ (& kra-kay quia inuenitur Krakam) krakáć. Sic Płácze/ *fleo*, płocze/ *perluo*, troßcze/ *sollicito*.

Głaßcze / *demulgeo*, pogłaskalem / pogłaßcze.

Jßcze / *pediculos quaro*. Fut. Poiskam & poißcze/ quia duplex thema habet Jskam & ißcze / ꝛc.

Kleßcze / *complodo manus*.

Klecze / *nitor genibus*, kleczyß / kleczalem / kleczeć.

Sic Káwecze / *consumo atatem*, krzycze / *exclamo*, tucze/ *sagino*, kwicze / *grunnio*, wárcze / *ringor*, be-cze / *mugio*, milcze / *taceo*, mrucze / *murmuro*, błyßcze się / *fulguro*, dźwiecze/*persono*, wrzeßcze/ *vociferor*, pißcze / *pipio*, rycze / *rugio*, skrzecze/ *clango*, skwiercze/ *gannio*, trzeßcze / *crepito*.

Chrzcze / *baptizo*, chrzćiß / chrzćilem / ochrzcze. Imperat. Chrzćiy. Infinit. Chrzćić. Chrzczony. Sic Mßcze się/ *vlciscor*. Máßcze/*inungo*,(in Imperat. Máść) & chroßcze / *strepo*, czyßcze / *purgo*, wißcze/ *sto promissis*, in Imper. wiść się. Infin. iśćić.

Zazdroßcze / *inuideo*, pießcze / *indulgenter educo*, poßcze / *ieiuno*.

Obłocze / *induo*, obłoczyß / obłoczylem / obłoklem/ obłoke. Imperat. Obłocz & oblecz. Infin. Obło-czyć & óblec videtur compositum.

De. Bode/ *cornu ferio*, bodźieß/ bodlem/ zbode/ bodź. Infinit Bość. (ex regula supra allata Infinitiui in ść) Bodzenia.

Sic Kłáde / *pono*, pokladlem / ꝛc. Przede / *neo*, przedlem / vprzede / przędź / vprząść.

Wiode/ *duco*, wiedźieß/ wiodlem/ vwiode/ vwiedź/ vwieść.

Jáde / *discedo*, iedźieß/ iáchalem/ poiáde/ caret alte-

ro

ro Futuro. Imperat. Jedź. Infinit. Jáchác.

Idę / *eo*, idźieß / ßedłem / in Fæminino ßłam. Fut. poydę / caret altero. Idź & podź. Infinit. Iść & poyść. Gerund. Scia / ßedßy.

Dźę. Wádzę / *concisto lites*, wádźiß / wádźiłem / powádzę / ꝛc.

Widzę / *video*, widźiß / widźiałem / sine incremento. Infin. Widźieć / widzenia / widźiány. Sic Smierdzę / *fateo*.

Siedzę / *sedeo*, śiedźiß. Siedźiałem / *sedebam; i'estois assis*; śiadłem & vśiadłem / *ie me suis assis*. Fut. secund. Vśiedę / *ie m'asserray*. Imperat. Siedź / vśiedź. Infin. Siedźieć / *estre assis*, śieść / *s'asseoir*.

Gę & kę ferè vt dę / exempli gratia Strzegę / *asseruo*, strzeżeß / strzegłem / postrzegę / strzeż / strzedz / strzeżenia / strzeżony.

Sic Mogę / *possum*. In Infinit. moc non modz.

Piekę / *asso*, pieczeß / piekłem / vpiekę / piecz / piec / pieczony.

Sic Ciekę / *fluo*, wlokę / *repto*, tłukę / *contundo*, żgę / *vro*.

Ję & primò áię. Báię / *fabulor*, báieß / (dicitur & báiam) báiałem / będę báiał / bay / báiáć. Sic żiáię / *hio*, káię / *desisto*, & łáię / *increpo*, quod tamen habet in Perf: Połáiałem. & in Fut. secund. Połáię.

Kráię / *scindo*, kráieß / kráiałem & skráiałem / vkroiłem / vkroię / vkroy & kráy. Infinit. Kráiáć & vkroić. Part. præs. Kráiąc & vkroiąc. Sic præt. Skráiány & vkroiony.

Dáię / *do*, (& dawam) dawałem / dałem / dam / day / dáć. Sic ferè Wstáię habet in Fut. Wstánę. Wstań / wstáć compositum à Stoię / *sto*.

Ráię / *concilio*, ráiß / ráiłem / náráię. Sic Táię / zátáię / *occulto*.

Eie. Leie/*fundo*, leieß/lalem/vlalem/vleie/ley/lać. Sic Grzeie/*calefacio*, zágrzać. Wieie/*ventilo*, wialem. Smieie ſie/*rideo*, śieie/*ſero*, chwieie/*vacillo*, dzieie/*necto*.

Sic etiam ferè inchoatiua in ieie: vt Blednieie/*palleſco*, blednieieß/ zblednialem & pobladlem/ zblednieie & pobladne/ zbledniec & zbládnąć/zbládßy fit ab blády/*pallidus*. Sic Iáśnieie/*clareo*, ab iáſny/*clarus*, iaśnialem/ záiáśnialem/záiáśnieie/záiáśniec. Sic Glupieie/*fatuor*, à glupi/*fatuus*; prochnieie/*cariem ſentio*, à proch/*puluis*; kámienieie/*lapideſco*, habet etiam okámial; dretwieie/*occaleſco*, zdretwiał; śinieie/*liueo*, zśiniał; boleie/*doleo*, zábolal; czernieie/*nigreſco*, poczerniał; eie mutato in al/ &c.

Kleie/ *conglutino*, kleiß/ kleilem/ zkleie & vkleie/ kleić.

Iie & yie. Biie/ *verbero*, biieß/ bilem/ pobiie/ biy/ bić/ bicia/ bity. Sic Piie/*bibo*, aliquando in Perfecto Napilem ſie. Sic Wiie/ *necto*, kryie/ *abſcondo*. Sic Wyie/ *vlulo*, zyie/ *viuo*, ryie/ *exſculpo*, myie/ *lauo*, ßyie/ *ſuo*, & tyie/ *pingueſio*.

Oie. Boie ſie/*timeo*, boiß. Boialem *melius* balem. Bede bal/ boy ſie/ bać ſie.

Stoie/*ſto*, ſtoiß/ ſtalem/ ſtánalem/ ſtáne/ ſtoy/ ſtań/ ſtać/ ſtánąć. Quanquam ſtánalem/ & alia perfecta tempora aliundè deriuari videantur.

Broie/*deliro*, broiß/ broilem/ zbroie. Sic Stroie/ *exorno*, znoie/*aſtuo*, poie/*do potionem*, goie/ *medeor*, gnoie/*ſtercoro*, doie/ *mulgeo*.

Uie. In vie habes ſupra.

Præcedente conſonante. Robie/*laboro*, robiß/ robilem/ zrobie/ zrobiony/ zrobić/ &c.

Sic Czynie/ *facio*, gubie/ *perdo*.

Skubie/

Skubie / *vello*, skubiesz / skubłem / à skubie / skuść.
Sic Grzebie / *sepelio*, grzebłem / etc.
Bebnie / *tympanizo*, bebniesz / bebniłem / bebniy / bebnąć / etc.
Dybie / *suspenso gradu eo*, dybiesz / dybałem / zdybałem / zdybie / zdybáć.
Sic Skrobie / *circumrado*, kápie / *perfluo*, sápie / *spiro*, drapie / *frico*, trzepie / *ingemino ictus*, zobie / *collecto*, nedze klepie / *inopiâ premor*.
Cierpie / *patior*, cierpisz / cierpiałem / vcierpie / cierpieć.
Sic Pomnie / *recordor*, świerzbie / *prurio*, seu świerzbi impersonale; chrapie / *sterto*, chrapiesz / chrapałem / chrapáć & chrapieć.
Spie / *dormio*, śpisz / spałem / śpiy / spáć. (vsnąłem / *obdormiui, se me suis endormi*, vsne & vsnąć dicitur, sed aliundè videtur deriuatum non propriè à śpie)
Szumie / *obstrepo*, szumisz / szumiałem / wyszumieć / szumieć.
Le. Multa vt Mloce / vide *ce*.
Wole / *malo*, wolisz / wolałem / woleć.
Kole / *pungo*, kolesz / kłołem / vkole / kol / kłoć / kłoty.
Miele / *molo*, mielesz / mełłem / vmiele / miel / mleć / mielenia & melcia / mielony & mełty.
Ściele / *sterno*, ścielesz / słałem / pościele / ściel / słáć / ścielenia / słánia / słány.
Sle / *mitto*, ślesz / słałem / pośle / pośliy / posłáć.
Me. Dme / *sufflo*, dmiesz / dąłem / dmiy / dąć / dety / decia / composita in dymam / nádymam / nádme / odme.
Ne. Brne / *vado*, brniesz / brnąłem / zábrne / brniy / brnąć.
Sic Rzne / *scindo*, gine / *pereo*.
Zene / *pello*, zeniesz / zoniłem / etc.

Inchoatiua in ne: Chudne / *macresco*, chudnieš / chudlem / zchudne / chudnee. Sic Páchne / *oleo*.

Kisne / *fermentesco*, kisnalem / kislem.

Kwitne / *floreo*, kwitlem. Sic Márzne / *congelo*, milkne / *taceo*, mokne / *madesio*, wiedne / *marceo*, zwiadlem; zibne / *frigeo*, zziablem; & schne / *areo*, quod habet schnalem / vsechlem / vschlám / ꝛc.

Krádne / *furor*, krádnieš / kradlem / vkrádne / krádny / krásč / krádziony.

Slodne / *dulceo*, slodnieš / slodnialem / slodniec / slodzony.

Tne / *incido*, tnieš / cialem / przetne / tniy / ciąc / cięty. Sic Pne / *tendo*, pialem; gne / *inflecto*, gialem; zne / *meto*, zalem; & klne / *exsecror*, klalem; sine i sunt enim duræ literæ.

Mkne / *promoueo*, mknieš / mknalem / pomkne / mknac / vnde pomykam / ꝛc.

Re. Biore / *capio*, bierzeš / bra!em / pobiore / bierz. Sic Piore / *lauo*; & Pore / *dissuo*, sed immutato e sic pore / porzeš / prolem / wyporze / porz / proc / proty.

Dre / *lacero*, drzeš / dárlem / zedre / drzyi / drzec / dárty. Sic Tre / *tero*, zre / *voro*, & mre / *morior*, à quo vmárly / *mortuus*.

Pre / *nego*, przeš / habet etiam przalem / párlem / záprze / przyi / przec / záprzany.

Sic Wre / *bullio*, propriè wreš / wre: vt Kápustá wre / *bullit brassica*. Sed de personâ Wrze ná mie / *odio me prosequitur immortali*. Wrzalem propriè, wárlem de personâ metaphoricè wrec / wrzec.

Rze. Burze / *expugno*, vt Bacze.

Chmurze / *fusco*, chmurzyš / chmuralem.

Modrze sie / *caruleum colorem refero*, modrzal.

Gmerze / *rimor*, gmerzeš / gmeralem / gmeray / gmerác.

Sic

Sic Szemrze & mámrze / *murmuro.* Kárze / *punio,* zebrze / *mendico,* orze / *aro,*

Doyżrze / *cerno acutè,* doyżrzyß / doyżrzałem / doyżrze & doyrze / doyrzyi & dozrey / doyżrzeć. Sic Weyżrze *inspicio.* przyżrze / *attendo,* & cætera huiusmodi composita nescio à quo, nisi à wzor / *forma.*

Se. Sse / *fugo,* ssieß / ssie. Ssiemy / ssiecie / ssa. Præt. Ssałem. Imperat. Ssiy. Infin. Ssáć.

Niose idem quod noße / *porto,* niesieß / nosiłem / niosłem / vniose / nieś / nieść / niesiony.

Páse / *pasco,* pásieß / pasłem / pás / páść / wypásiony.

Trzese / *agito,* trzesieß / trzesłem / trzes / trzesć / trzesony.

Sze. Multa vt Bacze.

Duße / *strangulo,* dusiß / dusiłem / vduße / duś / dusić / dußony.

Sic Krztuße / *exscreo,* koße / *deseco,* kraße / *exorno,* kreße / *lineas duco,* gáße / *extinguo,* kuße / *tento,* kwáße / *fermento,* łaße sie / *blandior,* noße / *fero,* proße / *rogo.*

Dyße / *anhelo,* dyßyß / dyßałem / dyßeć.

Sic Slyße / *audio,* & głuße / *exsurdo.*

Cieße (drzewo) *dolo,* cießeß / ciessałem / cieß / ciesáć vel ciosáć / ciesány. Sic Czeße / *pecto,* kłoße / *inuitus equito,* kołyße / *cunas agito,* krzeße / *ignem elicio,* piße / *scribo,* pláße / *gesticulor.* arbor

Wiße / *pendeo,* wisiß / wisiałem / wisieć.

Sic Muße / *cogor.*

Actiua eorum composita habent in Perfectis siłem: vt Przymußam / *adigo,* przymusiłem / przymußony; Obießam vel wießam / *suspendo,* obiesiłem / obießony.

Te. Gniote / *comprimo,* gnieciesz / gniotłem / vgniote / gnieć / gnieść / vgnieciony. Sic Plote / *plecto.*

 Roſte /

Roſte / *creſco*, rośćieſz / rosłem / vroſne / rośniy / rość / vrosły / *adultus*.
Ze. Gryze / *rodo*, gryźieſz / gryzłem / vgryze / gryz / gryść / zgryźiony.
Sic ferè Wioze / *vebo*, wieźieſz / wiozłem / wieść / wieźiony.
Sic & Láze / wláze & zláze / *derepo*, leźieſz / lazłem / wláź / wleść.
Ze. Multa vt Bacze. vide ibi.
Woze / *vecto*, woźiſz / woźiłem / vwoze / woź / woźić / wożony.
Sic Láze / *perrepto*, groze / *minor*, gnieździe / *nidifico*, gźe ſie / *agitor oeſtro*, ieździe / *equito*.
Wiąze / *ligo*, wiążeſz / wiązałem / záwiąze / wiąż / wiązáć / wiązány.
Sic Lize / *lambo*, káze / *iubeo*, máze / *inungo*, rze / *hinnio*, rzeze / *ſcindo*.
Bieże / *curro*, bieżyſz / bieżałem / biegłem / pobiegne / bieżeć; & cætera huiuſmodi quæ habent frequentatiua in gam: vt Leze / *iaceo*, leżałem / ległem / lege / leż / leżeć.
Lze / *mentior*, łżeſz / łgał / zełge / łgáć / quaſi à łgam.
Grąże ſie / *ſido*, grążyſz / grążałem / grążyć ſie.
Struże / *ſcalpro*, ſtrużeſz / (& ſtrugam) ſtrugałem / ſtruż / ſtrugáć.
Gwiżdże / *ſibilo ore*, gwiżdżeſz / gwizdałem / zágwiżdże / gwiżdż / gwizdáć.
Dzierze / *teneo*, dzierżyſz / dzierżałem / podzierże / dzierż / dzierżeć / dzierżany.
Sic ferè Drze / *tremo*, drżyſz / drżałem / zádrże / drżiy / drżeć / drżenia / ⁊c.
Et ſic habes omnia verba ſimplicia coniugata.
Quoad compoſita notandum eſt primò maximam eſſe compoſitorum verborum copiam, ita vt ſæpiùs

per

per composita loquamur quàm per simplicia, quæ simplicia vt vidisti hactenus pleraq; carent Perfectis temporibus, eaq; à suis compositis mutuantur, adeò vt cuilibet ferè simplici compositum affingere etiam possimus, licet non inueniatur in Dictionarijs. Quare vt Tyronibus leuetur saltem hæc difficultas formandi huiusmodi composita, primò quid significent in compositione Præpositiones tàm separabiles quàm inseparabiles, breuiter explicabimus, deindè per omnes terminationes verborum vagabimur, & quomodo gignant composita seu quid mutent in suis compositis videbimus.

Bez. Bez in comparatione priuationem significat, sed in nominibus tantùm ijsq; paucis inuenitur: vt Bezdenny / *carens fundo.*

Do. Do respondet Latinæ Præpositioni *ad*: vt Dodáie / *addo*, dochodze / *assequor*. Interdum finem & perfectionem rei inceptæ denotat: vt Dorabiam / *ad finem vsq; laboro*, id est, *opus perficio*. Sic Doczekam / *expleo omnem expectationem*; dochowywam / *vsq; ad finem seruo*; dokonywam / *perficio*. Alias etiam significationes habet, quas vsus docebit.

Ná. Ná respondet quidem Latinæ *in*: vt Náwiedzam / *inuiso*, *&c.* sed alias multas significationes habet: vt Náwracam / *conuerto*. Interdum sæpè ac multùm seu diù aliquid agere significat: vt Nálaial mi / *diu me increpuit*, násłuchałem sie / *ad satietatem audiui*, náiadłem sie / *expleui famem*, náskakałem sie / *sat diu saltaui*; & sic ex omnibus ferè huiusmodi verbis, potes formare huiusmodi Præterita perfecta, & quæ inde deriuantur, nam præsentibus & imperfectis propriè carent, redderes autem Latinè *ad satietatem*, Gallicè *tout mon soul*: vt Náiadłem sie / *ad satietatem comedi*; *i'ay mangé*

ient mon ſoul. In aliquibus loco ná vtimur wy: vt Wyſpałem ſię / *ad ſatietatem dormiui*; ſkoro/ ieno ſię wyſpię/ *Vbi ad ſatietatem dormiero.*

Nád. Nád reſpondet Latinæ *ſuper* vel *inter*, Gallicæ *ſur*: vt Nádchodzę / *ſuperuenio* vel *interuenio*; *ſur venir, ſur prendre*; nádmierzam/ *ſuper menſuram do*, vel *auctarium adijcio*; *ie ſur meſure.*

Nie. Nie tàm in nominibus quàm verbis reſpondet Latinæ priuatiuæ *in* vel *de*: vt Niezwyćiężony/ *inuictus*, nieśmiertelny/ *immortalis*, niechcę/ *nolo*, niedoſtáie czego/ *deeſt, deficit*, niemogę/ *ægroto.* Sed rarior eſt in verbis.

O. O ferè de Latino, reſpondet Opadam / *decido, decreſco*, omawiam kogo / *detraho alicui.* Sic & Osławiam / *diffamo*, obalam / *deijcio, proſterno*, à wále / w in b mutato, quod in multis alijs contingit, Obracam/ *conuerto*, à wroce.

Ob. Ob Præpoſitio inſeparabilis æquiualet Latinis *ob* vel *circum*: vt Obchodzę / *obeo* & *circumeo*, obſegam/*obſideo*, obtaczam/*circundo*, obowiezuię/ *obligo*. Dicimus obiadłem ſię / opiłem ſię / quaſi *ingurgitaui me cibo, potu, &c. oppleui.*

Od. Od motum de loco ſignificat, reſpondetq; Latinæ *a* vel *ab*: vt Odieżdżam/ *abeo, diſcedo eques vel in curru*, odchodzę / *abeo pedes*, odſtáię/ *nuntium remitto hero.* Interdum Latinæ inſeparabili *re* æquiualet: vt Oddawam / *reddo, reſtituo*; oddycham / *reſpiro*, & alias ſignificationes habet.

Po. Po intendit ſignificationem verbi cum quo componitur: vt Poćieſzam / *conſolor*, pochwalam/ *collaudo*, potwierdzam/ *confirmo*, pogadzam / *compono*, pogardzam/ *contemno.*

Pod. Pod idem eſt cum *ſub* Latino: vt Podkładam / *ſuppono*, podrzucam / *ſubijcio.*

Prze. Prze propriè *per* significat in compositione, Przebiegam / *percurro*, przemieniam / *permuto*, przecziekam / *perfluo*; sæpè etiam *trans*: vt Przechodzę / *transeo*, przenoszę / *transfero*, przenikam / *transeo, penetro*. Interdum *de* significat: vt Przepraszam / *deprecor*; *demander pardon*; przebaczam / *dimitto* quasi *despicio*; przebieram / *deligo, seligo*. Quandoq; etiam excedere aliquid & superare significat: vt Przegadam / przedisputuię / *disputando aliquem vinco*; przekonywam kogo w czym / *conuinco aliquem* v. g. *amentia*; przemagam / *prævaleo*; & sic non rarò ponitur pro *præ* Latino.

Przy. Przy Latinis est *ad*: vt Przydawam / *addo*, przychodzę / *aduenio*.

Roz. Roz respondet inseparabili Latinæ *dis*: vt Rozpraszam / *dissipo, dispergo*; rozpędzam / *dispello*.

S. S non videtur differre à z præpositione, & significat vt plurimùm motum ad locum inferiorem, respondetq; Latino *de* vel *a*: vt Spusczam / *demitto*, sstępuię quod meo iudicio alij meliùs scribunt zstępuię / *descendo*. Interdum inseparabili Latinæ *con* (vt & z) respondet: vt Składam / *compono*, złączam / *coniungo*.

V. V inseparabilis in compositis vim quandam & perfectionem significato vocis addit aut rem præteritam adsonat: vt Vtonął / *submersus est*, à tonę; vbespieczam / *securum reddo*. Interdum significationem minuit: vt Vlewam / *pauxillum effundo*, vchodzę / *euito, declino*.

W & we. Præpositio w & we motum à loco exteriore ad interiorem significat Latinis *in*: vt Wpycham / *impello, intrudo*, wchodzę / *introeo*. Aliquando motum à loco inferiore ad superiorem: vt Wstawam / *assurgo*, wstępuię / *ascendo*.

Wy.

Wy. Wy inseparabilis Latinis est *e* vel *ex*: vt Wychodzę / *exeo*, wypiiam / *ebibo*, *exhaurio*.

Z & ze. Z & ze aliquando *e* vel *ex* vel *a* vel *de*, Latinis Præpositionibus (vt 8) respondet: vt Ziechać / *abire*, sæpiùs *cum* Latino æquiualet: vt Zbieram / *colligo*, ziednam / *concilio*.

Zá. Zá varias habet significationes: vt Zábawiam / *occupo*, zábiegam / *occurro*, zábiiam / *occido*, *&c.*

Et hæ sunt Præpositiones cum quibus componimus verba; habent autem & alias significationes hic non allatas, sed in his vsum consule.

His ergo præmissis videndum est quid mutent simplicia in suis compositis, nam etiam vt plurimùm differunt coniugatione. Circa quod nota primò

Verba quæ gignunt frequentatiuum, ab hoc frequentatiuo in eadem omninò terminatione composita sua habent eaq; ferè omnia in am secundæ Coniugationis vt in prima coniugatione Jestem / *sum*, habet frequentatiuum bywam / *soleo esse* seu *frequento*, vnde sunt composita przybywam / *adijcior*, *adsum*; przebywam / *frequento*; odbywam / *defungor*, *&c.* ferè cum omnibus Præpositionibus. Sic iem / *edo*, habet frequentatiuum iadam / *soleo edere*, vnde doiadam / *decomedo*, przeiadam / *comedendo expendo*

Nota secundò. Verba omnia composita regulariter in omnibus temporibus imperfectis seu illis primis coniugantur secundùm coniugationem & terminationem cuius sunt. At in perfectis temporibus mutuantur tempora à simplicibus, vt in subiecto schemate videre est.

Indicatiui Præsens.

Sing. Dobywam / *promo*, (ab iestem) dobywasz / dobywa.

Plur.

Plur. Dobywamy / dobywacie / dobywáią.

Præteritum imperfectum.

Dobywałem / dobywałeś / ꝛc.

Præteritum perfectum.

Dob..em / dobyłeś / ꝛc.

Plusquàm.

Dobyłem był / dobyłeś był / ꝛc.

Futurum primum seu imperfectum.

Bede dobywał / bedźiesz dobywał / ꝛc.

Futurum secundum seu perfectum.

Dobede / dobedźiesz / ꝛc.

Imperatiuus primus seu imperfectus.

Dobyway / niech dobywa / ꝛc.

Secundus seu perfectus.

Dobadź / niech dobedźie.

Optatiuus.

Obym dobywał & dobył.

Infinitiuus imperfectus.

Dobywáć.

Perfectus.

Dobydź seu dobyć.

Smieie sie/*rideo*, facit naśmiewam sie/*irrideo*, vix alia habet composita aut frequentatiua quibus caret etiam vmiem / *scio*.

Wiem / *scio*, & rozumiem frequentatiuis propriè carent, sed habent composita. Rozumiem enim facit in iewam: vt Dorozumiewam sie / *coniicio, coniecturâ assequor*; zrozumiewam / *percipio*. Wiem in iadam / powiádam/ *dico, narro*, odpowiádam / *respondeo*; facit etiam dowiáduie sie / *exploro*, wywiáduie sie / *rescio*, *&c.*

In Secunda Coniugatione.

Plurima verba nihil penitùs mutant; sed solùm præponunt

ponunt Præpositionem: vt Przegibam / *lento*, nagabam / *inquieto*, dopadam / *indipiscor*, przegadam / *loquendo vinco*, przemieniam / *immuto*, *&c.* Perfecta tempora habent (vt iam dictum est) vt simplicia, Dopadlem v. g. dopádne / przemienilem / przemienie / ꝛc.

Nonnulla am mutant in ywam: vt Latam / *volo*, przelátywam aut melius przelátuie / *volito*, pámietam / *memini*, zápámietywam / *oblinifcor*, czytam / *lego*, przeczytywam / *perlego*, pytam / *interrogo*, dopytywam sie / *rescio*. Quanquam rara sunt in huiusmodi compositis tempora imperfecta, sed solùm perfecta. Przeczytáć / *perlegere*, dopytáć sie / *rescire*.

Non pauca am mutant in uie: vt Jmam / *capio*, poymuie / *percipio*, odeymuie / *adimo*, *&c.* Kasam / *mordeo*, przekesuie / *demordeo*, stapam / *incedo*, przystepuie / *accedo*, Krzykam / *clamo*, wykrzykuie / *exclamo*, *&c.*

In tertia Coniugatione.

Pleraque verba huius Coniugationis composita sua gignunt, seu addunt secundæ Coniugationi, nempè in am: vt Zdobie / *orno*, tertiæ Coniugationis, facit Ozdabiam / *exorno*, secundæ. Biie / *verbero*, freq: biiam / przebiiam / *transuerbero, transfigo.* Sic Piie / *bibo*, piiam / *poto*, przepiiam / *proluo.* Robie / *laboro*, freq: rabiam / dorabiam / *ad finem vsq; laboro.* Piore / *lauo*, pieram / *lauito*, wypieram / *perlauo.* Zenie / *iungo*, ozeniam / *matrimonio coniungo*, godze / *concilio*, pogadzam / idem.

Sed hìc est aduertendum certas vocales transire in suas affines, vt o in a / zdobie ozdabiam / vel in e sequente r: vt Biore / bieram / przybieram / *assumo*; e in a /

e in a / vt Wytrząsam / *excutio*, à trzęsę / *agito*.

Verba in ie præcedente vocali mutant ie in wam: vt Kryie / *abscondo*, odkrywam / *detego*, żyie / *viuo*, używam / *fruor*, myie / *lauo*, umywam / *perlauo*, leie / *fundo*, polewam / *superfundo*, czuie / *sentio*, poczuwam / *præsentio*.

Excipe Stoie / *sto*, facit stawam / *soleo stare*, vnde przestawam / *desino*, regulariter, vel sic przestáie / poprzestáie / *absisto incepto*; sic dostawam & dostáie / *assequor*, &c. ne dicas tamen przestánął / sed przestał / ꝛc. sic dáie / *do*, dawam / *dare soleo*, dodawam & dodáie / *addo*, poie / *poto*, upaiam / *inebrio*, nápawam / *adaquo*.

Præcedente consonante regulariter formant: vt Robie / *laboro*, rabiam / dorabiam / cæteraq; aliter desinentia mutant solùm e in am.

Excipiuntur autem Skrobie / *frico*, habet oskrobuie / *circumrado*, spie / *dormio*, sypiam / *dormire soleo*, wysypiam się / *ad satietatem dormio*, zowie / *voco*, wyzywam / *euoco*, pomnię / *memini*, zápominam / *obliuiscor*.

Rwę / *vello*, porywam / *arripio*, y interposito euphoniæ gratiâ, sic in alijs Slę / *mitto*, wysyłam / *emitto*, tnę / *ferio*, zácinam idem, rżnę / *scindo*, urzynam idem, drę / *carpo*, wydzieram / *eripio*.

Wiodę / *duco*, frequentatiuum. wodzę / *ductito*, vndè przywodzę / *adduco*, &c.

Idę / *eo*, frequentatiuum, chodzę / *incedo*, vndè przychodzę / *aduento*.

Jádę / *equito*, frequentatiuum, ieżdżę & ieżdżam / vndè przyieżdżam / *aduento*.

Widzę / *video*, widam & widywam frequentatiuum, compositum tamen náwiedzam / *inuiso*.

Siedzę / *sedeo*, siadam / *sedere soleo*, zásiadam / *occupo locum*.

Nioſę / *Fero*, frequentatiuum, noßę / *gesto*, vndè przynoßę / *affero*, &c.

Bieżę / *curro*, biegam / *curso*, zábiegam / *occurro*, ſic Lężę / *cubo*, legam *cubito*, przylegam / *adhareo*.

Skaczę / *Salto*, wyſkákuię / *prosilio*. Pißę / *scribo*, piſuię / *scriptito*, przypiſuię / *adscribo*. Wiążę / *Ligo*, przywiezuię / *alligo*, Każę / *Iubeo*, roſkázuię / *impero*. &c. Cætera vſus docebit.

Nota tamen, vt iam dictum eſt, plurima eſſe compoſita ſine ſimplici Verbo, à quo deriuentur; ſed potius à nomine aliquo deducuntur. Ad hoc ergò vt habeantur illorum tempora, affingendum eſt illis ſimplex, ſumptâ ex nomine vndè deriuantur terminatione, vt pozwalam / *permitto*, deriuatur à wola / *Voluntas*, ſi affinxeris ergò wolę / wolíß / & vt biele / ſeu mkoce / inflexeris, habebis perfectum pozwolíłem / & ſic in cæteris. Oznáymuię / *Significo*, oznáymowáł / oznáymił / quaſi à znáymię / ſic Przypáſuię / *Succingo*, quaſi à páßę / przypáſał / ꝛc. & ſic innumera alia.

Hactenus de Actiuis & Neutris Verbis. Sequitur tractatio

DE VERBIS Paſſiuis.

VErba Paſſiua, vt Galli ita & Poloni propriè non habent, vt ſupra dictum eſt: ſed ea tripliciter circumſcribunt. Primò & minùs frequenter per Participium præſentis temporis, ſeu Paſſiuum eiuſdem Verbi & Verbum ſubſtantiuum ieſtem / vel bywam. Per omnia tempora ſua coniugatum. vt Ieſtem miłowan ſeu miłowány / miłowána / miło-

milowáne. Jesteśmy milowáni / milowáne / milowáne. sic Bywam bit / seu bity / *sæpè Verberor*. In imperfecto, byłem milowány / &c. Sic etiam Galli *Ie suis aimé, i estois aimé*.

Sæpè etiam per Actiuum cum Pronomine Primitiuo sie/ad modum reciproci: vt zowie sie/*Vocor*, zowiesz sie / *Vocaris*, zowie sie / *Vocatur*, *&c.*

Tandem illud sæpissimè circumloquuntur; vt sæpè Galli per tertiam pluralem Actiui cum Accusatiuo (qui in Latinis Nominatiuus est) Quod Galli faciunt per tertiam Singularem Actiui præposito on / etiam cum Accusatiuo, quòd vt meliùs intelligas exemplum substituimns integrum.

Indicatiui Præsens.

Sing: Miluia mie / *Amor*, miluia cie / *amaris*, miluie go / *amatur*.

Plural: Miluia nas / miluia was / miluia ich / &c.

Vndè si velis dicere *amatur Virtus*, pones in Accusatiuo Cnote / sic miluia cnote. Secus in alijs circumscriptionibus remanet in Nominatiuo, vt miluie sie cnotá / & (quod rarius est,) cnotá iest vmilowána / *Virtus amatur*, & sic in reliquis.

Imperf:

Milowali mie / benè quidem dicitur, sed tamen longè vsitatiùs est.

Sing: Milowano mie / milowano cie / milowano go / vel ia.

Plur: Milowano nas / milowano was / milowano ich.

Fitq; à Participio Passiuo mutato y in o / in omnibus generibus.

Perfect:

Sing: Vmilowano mie / vmilowano cie / vmil: go.

Plur: Vmilowano nas / vmil: was / vmil: ich.

Plusquam perf:

Sin. Vmiłowano mie było/ vmiłowano ćie było/ ꝛc.

Plu. Vmiłowano nas było / vmiłowano was ꝛc.

Futurum primum.

Sing. Bedę mie miłowáli / vel miłowáć / ꝛc.

Plur. Bedą nas miłowáli / będę was mił: ꝛc.

Secundum.

Sing. Vmiłuią mie / vmiłuią ćie / vmił: go.

Plur. Vmiłuią nas / vmiłuią was / vmił: ich.

Imperat:

Sing. Niech mie vmiłuią / niech ćie vmiłuią / ꝛc.

Plur. Niech nas vmiłuią / niech was vmiłuią / ꝛc.

Optatiuus.

Sing. Boday mie miłowano / vel vmiłowano / vtinam *amer*,

Plur. Boday nas miłowano / vel vmiłowano vtinam *amemur*.

Infinitiuus.

Być vmiłowánym / *amari*, vel iż mie miłuią / ꝛc.

Futurum.

Amandus sum, máią mie miłowáć. *Amandum est*, trzebá miłowáć / *il' faut aimer*, eodem modo quo Galli *il' faut* vt in Imperfecto *Amandum erat, il falloit aimer*, trzebá było miłowáć / seu sine trzebá / miłowáć było / quod trzebá sæpè omittunt.

DE VERBIS Impersonalibus.

IMpersonalia apud Polonos quoq; duplicia sunt scilicet Passiuæ & Actiuæ vocis.

Impersonale Actiuæ vocis nihil aliud est, quàm tertia persona singularis Verbi Actiui in omnibus temporibus & modis coniugata regulariter, quasi esset ipsum Actiuum.

Passiuæ

Passiuæ autem significationis est tertia Pluralis Verbi Actiui eo modo coniugata quem modò in Passiuo ostendimus, quare sit.

Paradigma Verbi Impersonalis Actiuæ significationis secundæ coniugationis.

INdicatiui præsens. Switá / *Diescit*. Præt. świtáło. Futurum. Bedźie świtáło. Imperf. Niech świta. Opt. bodáy świtáło ; świtáć / *diescere*.

Et sic in alijs Coniugationibus, vt Grzmi / *tonat*, grzmiáło / *tonabat*, zágrzmiáło / *tonuit*, &c. przystoi / *decet*, à stoie / &c.

Mrze ledy / *grassatur pestis*, *on meurt*. Márźnie / *Congelascit*, márznęło / márzło / márznie. Trafia sie / *Accidit*, tráfiło sie / trafi sie. Boli / *Dolet*, boláło / zàboli. Należy / *Pertinet*, należáło.

Paradigma Passiuæ significationis secundæ etiam Coniugationis.

CZytáią / *Legitur*. Czytano / przeczytano / przeczytáią. Imperf: Niech czytáią. Optat. Oby czytano.

Redditur etiam hoc impersonale, nec minùs frequenter per tertiam Actiui addita particula sie / vt Czyta sie / *Legitur*, czytáło sie / *legebatur*.

Loco etiam Impersonalium, habent Poloni certa nomina, quibus addunt in Præteritis było / in Futuro bedźie. In præsenti autem subauditur iest / vt żal mi / *dolor est mihi*, seu *pænitet me*. In Præterito, Żal ći było. Futurum. Żal mi bedźie / *Pænitet*, *pænitebat*, *pænitebit me*, seu *doleo*. nam dicimus, żal ći / *pænitet te*, seu *doles*, żal mu / *pænitet illum* seu *dolet*. Sic in reliquis cum Datiuo casu.

Eiusmodi sunt trzebá seu potrzebá / *oportet*, trzebá było / *oportebat*, trzebá bedzie / *oportebit*, quasi *necessitas* seu *opus est*, *erat*, *erit*. Teskno / seu ckliwo mi / *tædet me*, *tædium est mihi*, łácno mi / (quòd & łácenem dicitur, quasi *sum vacans*) *ie n'ay nen à faire*. Lubo mi / *Lubet*, *voluptas est mihi*, sic miło mi / *gratum mihi est*, mdło mi / *deficio viribus*, ćiásno mi / *angustè sedeo*, zimno mi / *frigeo*, ćiepło / & goraco mi / *caleo* & *æstuo*, trudno mi / *distineor*, ćiężko mi / *grauor*, márkotno mi / *ægrefero*, nie sporo mi / *nihil promoueo*, ſkomá mi / *rumpor inuidiâ*.

Nonnulla circumscribunt śnieg pádá / *ningit*, deszcz pádá & idzie / *pluit*, sic grad pádá vel idzie / *grandinat*. Sunt & Reciproca multa. Śni mi się / *Somnio*, śniło mi się / *somniaui*, cum Datiuo personæ, śnic się / *somniare*, quasi à śnie / sic mży mi się / *vigilans dormio*, cknie mi się / *tædet me*, mieszka mi się / *mora mihi fit*, márzy mi się / *vexant me insomnia*. sic dżdży się / *cælum est pluuium*. In præt: zádżdżyło się / chmurzy się / *nubilus est æther*, kurzy się / *exhalat*, *&c*.

Inueniuntur etiam multa defectiua præsenti Indicatiui carentia, vt ośliżło / *facta est lubrica via*, Fut. ośliżnie / sic ociepliło się / *incaluit*, & plurima alia quæ vsus docebit, immensus enim forem si singula adducere vellem.

DE PARTICIPIO.

PArticipia mouentur & declinantur vt nomina adiectiua, de quibus supra dictum est.

DE ADVERBIO.

DEriuatiua Aduerbia qualitatis, fiunt à ſuis Adiectiuis regulariter y vel i mutato in o vel ie vt kroтki / *breuis*, krotko / *breuiter*, ćieſzki / *grauis*, ćieſzko / *grauiter*, chedogi / *elegans*, chedogo / *eleganter*, łácny / *facilis*, łácno / *facile*, piekny / *pulcher*, pieknie / *pulchrè*, cudny / *elegans*, cudnie / *eleganter*, ſzczęśliwy / *felix*, ſzczęśliwie / *feliciter*, & ſic pleraque quorum comparatiua nomina habent: ieyſzy vt à śmieſzny / *ridiculus*, śmieſznie / *ridiculè*, à mądry tamen *ſapiens*, mądrze / *ſapienter*, dobry / *bonus*, dobrze / *bene*, zły / *malus*, źle / *malè*, *&c.*

Primitiuorum maximam partem eorumque ſignificationem ordine digeſtam hic habes, & primò loci ſeu

In loco.

Tu / ſám / owdźie / *hic*, tám / támo / háyno / *ibi*, gdźie / kedy / & gdźież / kedyż / *Vbi*, ládágdźie / ládákedy / *Vbicunq;* vel *Vbiuis* (negligenter) kedykolwiek / *Vbicunq;*, wſzedy / wſzedźie / *Vbiq;*, nigdźie / *nullibi*, gdźie indźiey / *alibi*, nágorze / *ſuperiùs*, ná dole / *inferiùs*, wręcz / *cominùs*, opodal / *longè*, dáleko / *procul*, ná dworze / *foris*, wewnątrz w domu / *intùs*, domá / *domi*, ná przedźie / *ante*, *deuant*, ná zádźie / *retrò*, *ponè*, bliſko / blizu / *propè*, nádoredźiu / pogotowiu / *in promptu*.

Ad locum.

Dokąd / *quorſum*, *quò*, gdźie / kedy / *quò?* gdźie & kedykolwiek / *quocunq;*, poki / *quouſq;*, poty & dotąd / *hucuſq;*, ſám / tu / *huc*, tám / *illuc*, *eò*, háyno / házwo / *huc*, w dom / *intrò*, nádwor / *foras*,

foras, precz / *foras*, *allons*, *Via*, wprzod / vel na przod / *ante*, ná zad / *retrorsum*, ná gore / *sursum*, *superiùs*, quasi ad superiorem partem, ná dol / *infra*, *deorsum*, k sobie vel wlewo / *sinistrorsum*, *a gauche*, od śiebie vel wpráwo / *dextrorsùm*, *a droitte*.

Per locum.

Ktoredy / *quâ*, tedy owedy / *hâc*, onedy támtedy / *illâc*, ktoredykolwiek / ktoredy inedy / *aliâ*.

Ex loco.

Zkąd / *Vndè*, ztąd / *hinc*, zowąd / *hinc*, zonąd / ztámtąd / *illinc*, *indè*. zewſząd / *Vndiq;*, zkądkolwiek / *Vndecunq;*, zwierzchu / *supernè*, zgory / *desuper*, seu *ex superiori parte*, zdołu / *infernè*, seu *ex inferiori parte*, *d' enbas*, ztąd inąd / *aliundè*, z gośćiny / *peregrè*, zdworu / *forinsecus*, *de dehors*.

Temporis.

Kiedy / *quando*, & *aliquando*, teraz / *nunc*, dźiś / dźiśia / *hodie*, iák dawno / *quampridem*, dawno / *pridem*, zdawná / *olim*, wczorá / *heri*, iutro / *cras*, názáiutrz / *postridie*, ládawdźień / *perendie*, *le lendemain*, nie dawno / *non pridem*, onegdy / *nuper*, & *nudius tertius*, czásem / *interdum*, niekiedy / niegdy / *aliquando*, *olim*, iuż / *iam*, tedy / *tunc*, ráno / poránu / *mane*, záraz / *statim*, wnet / *mox*, *iam*, *iam*, *tout*, *incontinent*. rychło / *citò*, pochwili / *paulò*, *post*, predko / *citò*, wkrotce / *breui*, *tan tost*, *bien tost*. Wczás / *maturè*, *tempestiuè*, pozno & nierychło / *sero*. záwdy / záwzdy & záwſze / *semper*. Skoro / *quamprimum*, *statimq;*, wſkok / *citò*, *Viste*, *Viste*, áż / *quoadusq;*, poki & dokąd / *quamdiù*, poty / & dotąd / *hactenùs*, dopiero dopierko / dopieruśieńko / *modò*, de tempore præterito, *solummodò*, długo / *diu*, & *quamdiu*,

nie dłu-

nie dlugo / *non diu*, przedtym / *antea*, potym / *postea*, nátychmiast / *illicò*, *ex tempore*, czesto / *sapè*, iesżcże / *adhuc*, & post interrogationem respondendo, significat etiam *nondum*, vt byleś? *fuistine?* iesżcże / *nondum*, dicitur etiam iesżcże nie / máło ná chwile / *paulisper*, záczym vel zátym / *interim*. Nápotym / *in posterùm*, potym / *postea*, nigdy / *nunquam*.

Interrogandi.

Czemu? dla czego? *quare?* iáko? *quomodo.* Czemunie / *quidni*, áza / ázali / ázaż & ábo / *num*, *nonnè*, *non pas*, nie / *n' est cepas*, czy czyli? *an?* wiele? *quantum*, *quot*, *quanti?*

Affirmandi.

Ale / *ita*, *ouy*; ták / ták iest / *sic*, *ita est*, y owszem / *imò*, záiste, *profectò*, pewnie / *certè*, *proculdubiò*, prawie / *planè*, záprawde / wprawdzie / *verè*, *&c.* bez pochyby / *sine dubio*, tez / *etiam*, zwłaszczá / *præsertim*, miánowicie / *nominatim*, to iest / *scilicet*, *idem*.

Negandi.

Nie / *non*, áni / ni / *neq;*, námniey / bynamniey / *minimè*, niják / żadna miárą / vel żadnym sposobem / *nequaquam*, *nullotenùs*, *nullatenùs*, nierzkąc / *nedum*.

Demonstrandi.

Ná / *en*, oto / owo / *ecce*, *en*, wey / weyże / *en*, *ecce*, álić / áliści / *ecce autem tibi*.

Numerandi.

Wielekroć / vel wiele rázy? *quoties?* raz / *semel*, dwá rázy / *bis*, trzykroć / *ter*, *&c.* & sic deinceps ad numerum cardinalem addes kroć vel rázow aut etiam rázy / vt dziesięć kroć sto tysięcy / *decies centena millia*, *&c.* rzadko / rzadko kiedy / *rarò*, záśie

& záś / *rursus*, znowu / *denuò*, ilekroć / ilerázow / *quotiescunq;*, Wielekroć / *multoties*, częstokroć / *sæpenumerò.*

Ordinis.

Napierwey / *primò*, naprzod / *inprimis*, *primò.* po wtore / *secundò*, potym / *deinde*, *postea*, *tum*, *&c.* potrzecie / *tertiò*, náostátek / *postremò*, náwet / *tandem*, k temu / *præterea*, nádto / *insuper*, wzajem / *vicissim*, *reciproce*, *&c.*

Quantitatis.

Wiele / śiłá / *multùm*, máło / kasek / trochá / vel troche / *parum*, quæ declinantur z wielá / z małá / bez máłá & niemal / *ferè*, máło nie / *ferè*, *parùm abest*, *quia*, ledwo / *vix*, bárzo / *valde*, názbyt / *nimium*, dość / dosyć / dosić / *satis*, doszczetu / doszczetku / *penitùs*, *ad amussim*, wniwecz / *in nihilum*, wiecey / *plùs*, tyle / *tantum*, seu ták wiele / mniey / *minùs*, nic á nic *nil prorsùs*, *rien du tous.*

Intendendi.

Ták / *tam*, ták dálece / *adeò*, y owszem / *imò.* Nota hic modum loquendi hunc. Dobrzem żyw ná ćie / *maximè tibi succenseo*, quasi *vix sum vivus in te subaudi*, *præ ira in te concepta*, im bárźiey / tym bárźiey / *quò*, *eò.*

Qualitatis.

Dobrze / *benè*, źle / *malè*, łácno / łátwie / *facilè*, mężnie *fortiter* / śmieśznie / *ridiculè*, słusznie / *iustè*, kryiomo / kryiomko / *tectè*, *occultè*, srogo & srodze / *seuerè*, *valdè*, chcac vmyślnie / *data opera*, całkiem / *integrè*, sztychem / *punctiuè*, iednáko / *vnomodò*, iednákowo to iest *tout vn*, predko / *celeriter*, prozno / *frustra*, dwoiáko / *bifariam*, troiáko / *trifariam*, rozmáićie / *multipliciter*, *varijs modis*, nedznie / *miserè*, mędrze / *sapienter.*

Hor-

Hortandi.

Nu / nuż / nuże / nużeno / nuż ieno / *age, agedum, suuia*, ochotnie / *alacriter, courage.*

Remittendi.

Pomáłu / *paulatim*, pocichu / *submissa voce*, pokesu / vel pokąsku / *frustim*, potroszę / *parumper*, polekku / *sensim*, omacka / *pedetentim*, ledwie / *vix, agrè*, z wielką biedą / ledwie / też / *vix.*

Prohibendi.

Nie / niechay / *Ne.*

Optandi.

Boday / Bożeday / oby / *vtinam, ô si*, Dałby to Pan Bog / *Faxit Deus.*

Dubitandi.

Snadź / *fortè*, podobno / *forsitan, fortassè.*

Similitudinis.

Iáko / *quomodo, vt, sicut, quemadmodum*, iákoby / *quasi*, rowno & rownie / *aquè*, wszytko zá iedno / iednákowo / *proindè*, rzkomo / *quasi, quasi verò, en apparence, faisant semblant.* ták / *sic*, tákże / *pariter, quoq;*, owák / *ita*, ináczey / *aliter*, nie ináczey / *non secus.*

Congregandi.

Pospołu / społecznie / społem / wespoł / wespołek / *vnasimul*, rázem / oraz / *simul.*

Separandi.

Osobno / z osobná / *seorsim*, ná stronę / *seorsim, arriere*, przynamniey / *saltem, ad minimum*, poiedynkiem / *sigillatim.*

Concedendi.

Dobrze / *esto*, y owszem / *quin imò*, niech ták będzie / *transeat, esto.*

Iurandi.

Dalibog / *per Deum*, quasi *si det Deus.*

iákom

Iákom enotliwy / dobry / &c. *Vt honestus, bonus sum, &c. bona fide*, boday mię zábito / *peream*, (*Vtinam occidar*) iák śie Páná Bogá boię / *Vt Deum timeo*, przyśiegam Bogu / *iuro Deum*.

Eligendi.

Ráczey / *potiùs*, predzey / *citiùs*, y owßem / *imò*.

Euentus.

Tráfunkiem / z tráfunku / przypadkiem / z przypadku / z przygody / *casu, fortuitò*.

Comparantur ea Aduerbia quæ ab Adiectiuis Nominibus comparabilibus deducuntur, ab ijsq; fiunt mutato ßy in ey vel iey; & mutatis literis mutabilibus: vt Szczęśliwy / *felix*, ßczęśliwiey / *feliciùs*, głupiey / *stultiùs*, dłuzey / *longiùs*, drozey / *cariùs*, dáley / *longiùs*, pięknięy / *pulchriùs*, cudniey / *elegantiùs*; & in cæteris huiusmodi nihil additur. In illis autem quæ ante ßy habent r vel d additur z: vt Gorßy / *peior*, gorzey / *peiùs*; ßerßy / *latior*, ßerzey / *latiùs*; chytrßy / *astutior*, chytrzey / *astutiùs*; goretßy / *ardentior*, gorecey / *ardentiùs*; t mutato in c: sic wiecey / *plùs*, barziey / *magis*, mniey / *minùs*, *&c.*

Superlatiuus autem fit regulariter præposito na vel nay: Particulæ quæ Superlatiuis Intendendi gratiâ addi solent, sunt co & iák / *quàm*: vt Co narychley / *quàm citissimè*, iák nalepiey / *quàm optimè*; quibus particulis carent ferè Galli, sed sic circumloquuntur: *le mieux du monde le mieux qu' il est*, vel *qu' il sera possible*, vel similiter, &c.

DE PRÆ-

DE PRÆPOSITIONE.

GEnitiuo gaudent:
Bez / *sine, absq;*: vt Bez boleśći / *sine dolore.*
Blisko / bliżu & pobliżu/ *propè*, blisko miáſtá / *propè Vrbem*, ponitur ſæpè aduerbialiter.
Dla / *propter, ob*, dla ćiebie / *propter te.*
Do / *ad*, do miáſtá / *ad Vrbem.*
Od/ *à* vel *ab*, od miáſtá / *ab Vrbe.*
Koło & około / *circa, circiter*; koło miáſtá/ *circa Vrbem.*
Ná przećiwko / *contrà, è regione*; *Vis à Vis*; ná przećiwko kośćiołá / *è regione templi*; *Vis à Vis de l'egliſe.*
Krom/ kromia/ *absq;, præter*, krom tego/ *præter hoc.*
Procz & oprocz / *præter, excepto*, wſzyſcy oprocz ćiebie / *omnes præter te.*
Podle & wedla / *iuxtà, ſecus*, podle mnie/ *iuxtà me.*
Według & podług / *iuxtà, ſecundùm*, według iego zdánia / *iuxta illius opinionem.*
V / *apud*, V Páná / *apud Dominum.*
Z & ze / *ex*; z miáſtá/ *ex Vrbe*, ze dworu/ *ex aula.*
Wzgledem / *pro, prá, reſpectu*; nic nie vmie wzgledem tego / *nihil ſcit reſpectu huius*; *il ne ſcait rien au regard de celu*, vel *de ceſtuy cy.*

Datiuo gaudent:

Ku / *Verſus*, ku miáſtu / *Verſus Vrbem.*
Przećiw & przećiwko/ *contra, erga*; vt Przećiwko tobie / *contra* & *erga te.*
Gwoli vel vt alij Kwoli / *propter*; Gallicè *pour l' amour*

vel

vel *al' appetit*, vczynie gwoli tobie / *faciam tui gratiâ*; *se le feray pour l' amour de vous.*

Accusatiuum regunt:

Prze / *propter*; prze boiaźni / *præ timore.* Dicitur prze Bog non prze Bogá / *proh dolor, per Deum.*
Przez / *per*; przez miásto / *per vrbem.*

Ablatiuo seruiunt.

Z vel ze / *cùm*, significat *cum auec*: vt Ze wszytkiemi / *cum omnibus*, z nim / *cum eo.*
Sæpè tamen vtimur hac præpositione z vel ze cum Accusatiuo loco okolo / *circiter* seu *ad summum*: vt Ze trzy godźiny / *ad summum tres horæ*, z pięć chłopow / *circiter quinq́; homines.*

Vltimo Casui seruiunt:

Przy / *penes, inter, apud*; przy tym Pánu / *penes hunc Dominum.*

Modò Accusatiuum modò Ablatiuum ratione motus & quietis regunt.

Miedzy / *inter*: vt Wćisnał śie miedzy ludźie / *inseruit se turbæ* vel *inter turbam*, miedzy námi iest / *inter nos est.*
Przed / *coram*, przyszedł przed Páná / *venit in conspectum Domini*, przed Pánem stoi / *stat in conspectu Domini.*
Cæterùm quando tempus significat, semper Ablatiuo gaudet: vt Przyszedł przed południem / *venit ante meridiem.*
Pod / *sub*: vt Wlazł pod łáwe / *sub scamnum subrepsit.* Pod łáwą śiedźi / *est sub scamno.* Dicimus etiam cum Accusatiuo pod czás / *sub tempus*, pod wieczor / *vesperi*, & similia.
Nád / *super, supra*, propriè regit Ablatiuum nád nim / *supra illum*, tunc autem tantummodò regit Accusatiuum quando ponitur pro *præter*, vt post Comparati-

paratiuum loco Ablatiui latini, v. g. Vczeńszy nád mie / *doctor me* quasi *prater me.*

Zá / *extra*; poszedł zá miásto / *iuit extra Vrbem*, zá miástem gra / *extra Vrbem ludit.*

Sic etiam quando significat *post* vel *pone*: vt Siedźi zá piecem / *sedet post fornacem*, wlazł zá piec / *iuit post fornacem.*

Quando autem significat *pro* vel *propter*, solùm Accusatiuum postulat: vt Zá co? *pro quo? quanti?* zá trzy złote / *pro tribus florenis*; sic Dałem za to trzy złote / *dedi pro hoc tres florenos.* Sic etiam quando de Futuro tempore agitur, zá trzy godźiny / *post tres horas*, zá godźinę / *intra horam.* Si autem de præterito tempore fit sermo, construitur cum Genitiuo: vt Zá czásow Augustá Cesárzá / *temporibus, ætate Augusti Cæsaris.* Sic Zá pánowánia Augustá / *Regnante Augusto.*

Zá præterea inuenitur cum Nominatiuo, positum post co / pro *qualis*: vt Co zá człowiek / co zá Pan / *qualis homo est, qualis Dominus*; quòd etiam Germani habent: Was fur ein herr. Sic Służy zá towárzysz / *seruit in qualitate Equitis* aut *commilitonis.* Item dicimus, Zá mąż idę / *nubo*, zá mąż dáię / *do in matrimonium*, cæterùm etiam in hac significatione Accusatiuum regit, dicimus enim Szłá zá Páná Janá non zá Pan Jan / *nupsit Domino Ioanni.*

Accusatiuo & Vltimo casui seruiunt ratione motus & quietis, &c.

Ná / *in* vel *supra*; Poszedł ná miásto / *iuit in Vrbem*, piie ná mieście / *potat in Vrbe.*

Dicunt etiam nonnulli wśiadam & wsadzam ná koń / *conscendo equum*, & *impono equo.* Sed optimè potest dici wśiadam ná koniá / cum Accusatiuo.

W vel we/ *in, intra*; vt Wszedł w kośćioł/ *intrauit in templum*, modli śię w kośćiele/ *orat in templo.*
Nota modum loquendi w bieley/ w czerniey/ w száręy chodźi/ &c. pro w białych/ czarnych/ szárych sukniách/ *il va habille de blanc de noir de gris.*
Po quando significat *post* seu *per* Ablatiuum vltimum desiderat: Po koronácyey / *post coronationem*, po mieśćie / *per Vrbem.*
Quando deberet efferri Latinè cum aliquo Substantiuo, vt *more, modo, instar*, tunc peculiarem sibi formant casum in u ab adiectiuo: vt Po Fráncusku / po Polsku/ *Gallicè, Polonicè*, seu *more, modo Gallico, Polonico*; *a la Francoise*, vel etiam *linguâ Gallicâ, Polonicâ*; *en Francois en Polonnois.* Sic Po Láćinie / *Latinè*; *en Latin*; Po bráterstu/ *fratris instar*; po ludzku/ po Páńsku / *humaniter, magnificè*; *en homine, en Prince.*
Cùm verò significat *pro* & benè redderetur Latinè per aliquod verbum allatum, vel quæsitum vel, afferas, &c. Gallicè per verbum *querir* vel *querre*, tunc regit Accusatiuum: vt Podź po wode/ *eas allatum, i, affer aquam*; *allez querir de l'eau*; podź poń/ *eas illum vocatum*; *allez le querir* vel *appeller*; po coś tu przyszedł? *pro quo, ad quid huc venisti? qu' estes vous venu faire icy?* Sic quando significat *ad* vel *tenus*: vt Po kostki wodá / *ad talos aqua profunda*; po rzeke moy grunt / *ad fluuium vsq;, à fluuio vsq; fundus meus.*
Cæterùm cùm significat pretium, regit Datiuum in u: vt po czemu / *quanti? combien la piece?* po złotemu / po taleru / po groszu / *singula floreno, imperiali grosso*, sic po stáremu/ *more solito*, in plurali tamen cum Vltimo casu construitur, po dwoch talerách / po dwudźiestu złotych / *duobus imperialibus, Viginti florenis.*

Ante

Ante numeros distributiuos quomodo construatur, vide supra in declinatione numeralium.

O quando de significat, regit vltimum casum o tym / *de hoc, de hac re*, alias Accusatiuum, quando pro alia Præpositione ponitur, vt *pro, ad, in, ob, pro, & post*, proße / *rogo*, pytam / *interrogo*, gniewam śie / *irascor*, stárzyć śie / *conqueri*, potępić / *damnare*, skáráć *punire*, záłożyć śie / ꝛc. *sponsionem facere*. Dicimus præterea, nie o to grádźie / & nie o tym rzecz / *non hoc ambigitur*, o gránicez kim mießkam / *confinis sum alicui*, o skore śie boie / *agitur de tergo meo*; o łeb / *in caput*, o źiemie vderzyć / *applodere ad terram*! o nędzę przywodźić / *ad inopiam redigere*, o bok / *ad latus, à latere*, o włos / id est, bez máłá / *parum abest*.

Dicimus tamen, o chlebie poßcze / robie / obiad / ꝛc. *solùm panem edens ieiuno, operam loco, prandium sumo*, sic, o swey stráwie robie / *meo cibo laboro*, o tey dobie / *id temporis*, o tym czáśie / & quotiescunq; de tempore agitur respondendo ad quæstionem quando; vt o trzećiey / *tertiá horâ, a trois heures*.

Vide Cnapium in huiusmodi exemplis copiosum.

Mimo & imo / *secus, iuxta, ad*, Accusatiuum propriè regit, aliquando etiam cum Genitiuo construi videtur; vt mimo dźieśieći wam tániey spußczę / locutio mercatorum, *præter decem tibi vni leuiori pretio dabo*, iáchałem mimo miásto / *transiui secus Ciuitatem*.

Precz & dáleko / *procul*, non sunt propriè Præpositiones, sed Aduerbia & idcircò assumunt sibi alteram Præpositionem od / vt dáleko od niego / *procul ab eo*; sic áż / *vsq;*, assumit do. áż do końcá / *vsq; ad finem*: Aliquado vtitur vulgus Præpositione bez loco przez /

 & è

& è contra, v. g. dicunt, bez Miásto / *per Vrbem*, & bez boleści / *sine dolore.*

Notandum hîc est has Præpositiones, bez / nád / od / przed / przez / w & z / item inseparabilis roz / interdum o assumere sequente videlicet durâ aliquâ, àut duplici consonante, vitandæ asperitatis gratiâ, vt bezemnie pro bez mnie / *sine me*, nádemna / *supra me*, pro nád mną / zemną / pro z mną / *mecum*, *&c.* Quod etiam in verbis quibusdam compositis obseruatur, vt rozedrę pro rozdrę / *dilacerabo*, vbi autem apta est consonantium in vnam syllabam copulatio in illis hæc obseruatiò locum non habet, vt w nocy / non we nocy / *noctu*, z polá / non ze polá / *ex campo.*

Ku etiam Præpositio; u interdum abijcit, vt knam / *Versus*, & *erga nos*, k sobie / pro ku sobie / *Versus se*, *sinistrorsum*. Sequente p nunquam u abijcias.

Inueniuntur duplicatæ Præpositiones hoc modo, z pod łáwy / *ex scamno*, seu quasi *ex sub scamno*, *de dessous lebanc*, sic z miedzy ludzi / *ex medio hominum*, *d'enne lemonde*, vbi vt vides prima casum regit secunda otiatur.

Præpositiones inseparabiles sunt roz / wy / ob / quarum vt & separabilium in compositione, significationem & valorem supra explicauimus.

DE CONIVNCTIONE.

Coniunctiones copulatiuæ sunt y & á / & differunt tamen quòd á latiùs extendatur quàm y / ponitur enim pro *autem*, & præterea in interrogationibus

nibus locum habet, secus y / quod *&*, tantum significat, tez vel tesz / etiam y / y / *&*, *&*, *tàm, quàm*, ták / iáko / y / *tàm, quàm, cùm, tùm*, raz ten / drugi raz ow / seu to ten / to ow / *modò hic, modò ille, tum hic, tum ille.*

Disiunctiuæ, ábo vel álbo / *Vel, aut*, lubo / lub / & bądz / *siue*, podobno / *an, fortasse*, iesli / czyli / *an, num*, si additum vocabulo, respondet encliticæ latinæ *ne*, dobryli / *bonusne est.* Idē etiam valet quod iesli extra interrogationem, vt poydzieli / dobrze / iesli nie / &c. *si fuerit, benè, sin minùs, &c.* ni / áni / *nec, neq;*, niz / nizli / ánizeli / *quàm.*

Aduersatiuæ, ále / *sed*, á / zás / zásie / *autem*, wszák / *atqui, Verùm*, lecz / *sed, atqui*, iednák / wzdy / przecie / *tamen*, ácz / áczkolwiek / choć / chociay / chociasz / *etiamsi, quamuis*, lubo / *etsi*, gdy / *cùm, si*, iesli / *si*, chybá / *nisi, fortè.*

Causales, bo / bowiem / álbowiem / *nam, etenim*, iz / ze / *quia*, poniewasz / gdyz / *quoniam*, by / áby / zeby / *Vt.*

Ratiocinatiuæ, przeto / przetoz / *igitur, idcircò*, á ták / tedy / to / *ergò*, dla tego / dla czego / zá czym / *quare, quapropter*, zwlaszczá / á zwlaszczá / *præsertim, scilicet.*

Expletiuæ, wprawdzie / *quidem.*

De ordine coniunctionum nihil dicendum est, cum omnes clausulas principio collocari nihil prohibeat.

DE INTERIECTIONE.

PArcè vtuntur Poloni hoc vocum genere; Inueniuntur tamen non paucæ.

A obtuſum & o/ o cum Vocatiuo vt a/o człowiecze/ *ô homo*, & eſt Interiectio vocantis & admirantis.

Dolentis, & ingemiſcentis, ách/ *hei*, & och/ *oh.*

Indignantis & admirantis, ách/ ách/ *vah.*

Vocantis, hey/ słyß/ *heus.*

Exclamantis, Przebog/ *proh Deum*, Hu/ *euax.*

Eiulantis, nieſtetyß/ *hei* vel *proh.*

Minantis, biádá/ biádáß/ *væ.*

Irridentis, wey/ báwey/ pátrz/ *hem*, *vah.*

Compeſcentis, ey/ eyże/ *caue.*

Gementis, e/ *oh.*

Propellentis homines, wárá/ *cedite.*

Abigentis beſtias, ſi/ ſi/ *vel* ſio.

Silentium imponentis, cyt/ *ſt, ſilentium.*

DE SYNTAXI.

NOta primò tripliciter nos poſſe loqui ad vnam eandemque perſonam, (qui quidem vſus ne dicam abuſus ferè iam apud omnes Nationes in omni lingua receptus eſt) Primò per ſecundam perſonam ſingularem, ty/ *tu.* Secundò per ſecundam perſonam pluralem wy/ *Vos.* Tandem per tertiam quandam perſonam ſeu titulum, vt Wáßeć/ Wáßmość/ ꝛc.

Primi

Primi modi vſus eſt facilis & naturalis.

Circa ſecundum, nota tàm verbum quàm nomina ſequentia, debere eſſe omnia in plurali numero quòd non eſt apud Gallos Italoſue v. g. mędrzyście / *ſapiens es*, quaſi *ſapientes eſtis*, dobrzyście / *bonus es*, quaſi *boni eſtis*, dobreście / *bona es*, quaſi *bona eſtis*, Galli autem dicerent, *Vous eſtes bon*, in ſingulari non *bons*, in plurali, ſic *bonne*, non *bonnes*. ſic Kędyście byli / byly? *Vbi fuiſti?* Si verò per tertiam perſonam ſingularem ſeu titulum illum loquaris licet Wáſzeć / ſeu vt in literis ſcribunt, & nonnulli loquuntur Wáſzmość / videantur fæminini generis nam ſunt abbreuiata à Wáſzá mość / & hoc à Wáſzá miłość / tamen ſi ad virum loquaris, ſequentia ſint in Maſculino genere, ſi ad Fæminam in Fæminino, vt Kedy Wáſzeć był ſi ad marem, Kedy Wáſzmość byłá ſi ad Fæminam, vnde Jego Mość / *Magnificus Dominus*, Jey Mość / *Magnifica Domina*, quaſi eius *Dominatio*. Sic Wáſzá Krolewſka Mość / aut etiam Jego Krolewſka Mość raczył słucháć / ſi ad Regem; Wáſzá Krolewſka Mość vel Jey Krolewſka Mość raczyłá słucháć / ſi ad Reginam, *Regia Veſtra Maieſtas dignata eſt audire*. Pro Jego Krolewſka Mość / dicunt etiam Krol Jego Mość / *Rex*. Ad Principes Regum, Filios, Fratres, alioſque ſupremos Duces, Wáſzá Iáſność / Naiáśnieyſzy Krolewicz / *Sereniſſimus Princeps*. Ad Principes & Duces non ſupremos, Wáſzá Xiążeca Mość / Jego Xiążeca Mość / ſeu Xiążę Jego Mość / *Princeps*, ad Magnates nonnulli, Wáſzá Wielmożność / alij Wáſzeć moy Mości Pan / qui titulus etiam ſeruit minoris conditionis, Dominis aut Nobilibus. Aulici hunc adhuc titulum

sæpè magis abbreuiant, Wáßeć mość Pan/ vel aliter ferè ad libitum, sic Dominum vocando Mos Pánie/ pro Mośći Pánie/ quod Mośći/ alij Mośćiwy dicunt abbreuiatum à Miłośćiwy/ vndè in inscriptionibus literarum sic scribunt:

Memu vel Mnie wielce Mośćiwemu Pánu y Przyiaćielowi vel Dobrodźieiowi Jego Mći. Pánu ꝛc.

Magnatibus, Wielmożnemu á mnie wielce Mćiwemu Pánu ꝛc.

Prioribus, Senatoribus, Jáśnie Wielmożnemu ꝛc. Principibus, Jáśnie Oświeconemu ꝛc. Regi, Naiáśnieyßemu ꝛc. Sed hæc vsus meliùs doceat. Nos ad Nostra.

Wáßeć/ ergò cum alijs titulis declinantur in Genitiuo Wáßeći Mego Mośćiwego Páná/ vel simpliciter Mośći Páná/ vel etiam breuissimè Mos Páná/ sic in Datiuo, Wáßeći Memu Mćiwemu Pánu/ Accusatiuo, Wáßeći mego Mćiwego Páná/ Ablatiuo, Wáßećią Mośćiwym Pánem/ Vltimo, Wáßeći memu Mćiwemu Pánu. In plurali numero. Nominatiuo, Wáßeć moi Mośćiwi Pánowie/ Genitiuo, Wáßećiow moich Mośćiwych Pánow/ Datiuo, Wáßećiom moim Mćiwym Pánom/ Accusatiuo, Wáßećiow moich Mćiwych Pánow/ Ablatiuo, Wáßećiámi memi Mćiwemi Pány/ Vltimo, Wáßećiách moich Mćiwych Pánách. Sic Wáßá Krolewska Mość/ Wáßey Krolewskiey Mći regulariter.

His itaque titulis addimus verbum in tertia persona, vides sed tamen non raro in secunda persona, vt iák sie Wáßeć masz/ maćie/ meliùs quàm máią/ *quomodo vales, valetis.* In Imperatiuo autem semper debet esse Verbum in secunda persona non in tertia, Podź Wáßmość/ *veni*, non niech Wáßeć

ßeć poyźźie. Et ad propositum Imperatiui nota hîc phrasim Polonicam quæ in alijs linguis ridicula foret, Day Boże dobre zdrowie Wáßeci / Wam. Sic. Day ći Boże dobry dźień. *Deus det tibi sanitatem, bonum diem,* quasi diceres (nam Boże est Vocatiuus) *Deus da tibi bonum diem*, pro niech ći da Pan Bog dobry dźień / dobre zdrowie. Quòd tamen est maximè in vsu. Sic dicitur & Bog záplać / *Deus rependat*, obmyśl ćie Pan Bog / *superi benè faciant tibi*, cum secunda persona Imperatiui.

Obserua demùm circa dispositionem partium orationis seu constructionem, eam liberam esse apud Polonos vt & apud Latinos, hoc est, liberum est præponere aut postponere Nominatiuum, casum verbi, &c. quod non est apud Gallos vbi ferè naturalis ordo constructionis obseruatur, vt Wáßeći proßę / & proßę Wáßeći. In qua dispositione & præsertim in orationibus & concionibus quæ requirunt sublimem stylum, imitantur plerumque latinam linguam, cuius etiam multas regulas obseruant. In nonnullis tamen loquendi modis Gallicæ aut Italicæ se conformant, vt per totam Syntaxim clariùs parebit.

DE SYNTAXI Nominum.

Licet Bráćia / Xiężą / & similia nomina collectiua sint Fæminini generis & Singularis numeri, illis tamen apponimus sæpè adiectiuum Pluralis numeri & generis Masculini, quasi sit numerus Pluralis simplicium Brát / Xiądz / & similium: vt Bráćia náśi & náßá / *fratres nostri*, wßyscy Xiężą / *omnes Sacerdotes*, Cæterùm

Adiectiui & Substantiui eadem est ratio & libera constructio quæ apud Latinos. Sic & duorum Substantiuorum, quanquam meliùs dicitur Miásto Rzymskie quàm Miásto Rzym. Vbi diligenter aduerte ex quolibet ferè Nomine etiam proprio posse fieri Adiectiuum præsertim possessiuum, quod loco Genitiui possidentis ponitur: vt *Liber Francisci*, Xiegá Fránciβkowá; Páná Oycowá/ *Domini Parentis*; illud enim Páná etiam cum Jego Mośći in Genitiuo manent,& præponuntur postea tandem Adiectiuum possessiuum. A cognominibus in ki non deriuantur huiusmodi adiectiua, nam ipsa propriè sunt adiectiua, vnde dic Xiegá Jego Mośći Páná Káńskiego / *liber Magnifici Domini Kanski*. A cæteris Masculinis deducuntur à Genitiuo mutato a vel u in ow / wá / we. Fránciβek/ in Genitiuo Fránciβká / á muta in ow habebis Fránciβkow/Fránciβkowá/Fránciβkowe. In fœmininis verò a Datiuo e mutato in yn: vt Pániey Siestrzyn noż / *Dominæ Sororis culter*; sic corczyn/ *filiæ*, máczyn/ *matris*, mátczyná chustá/ *linteum matris*. Cæterum cùm ea formare non poteris, vtere Genitiuo Substantiui.

Ab aduerbijs temporis fiunt etiam adiectiua in teyβy: vt Dźień iutrzeyβy/ wczoráyβy/onegdáyβy / *dies crastinus, hesternus, nudius tertius*; Dźień Niedźielny/ *dies Dominicus*; & alia quæ vsus docebit.

Adiectiua Substantiua facta à latinis neutraliter posita, vt plurimùm Polonicè in Fæminino efferuntur: vt Piekna to / *pulchrum est*, vel in Neutro e tamen verso in o/ trudno/ łácno/ *facilè, difficilè*, subauditur *est*, quæ videntur aduerbia: vt Dobrze/ *bonum est*; sic lepiey/ *meliùs est, præstat*.

Nic / *nihil*, co & nieco / *aliquid*, cum illis aduerbijs

quanti-

quantitatis quæ potiùs nomina videntur, cum Genitiuo vt in Latinis construuntur: vt Nic dobrego/ *nihil boni*, coż dobrego? *quid boni*? siła/ wiele pieniedzy; mało/ trochá rozumu/ *multùm pecuniarum, parùm intellectus*.

Adiectiua quæ significant curam & è contra, copiam vel inopiam, & cætera quæ in Latinis Genitiuum vel Ablatiuum adsciscunt, volunt apud Polonos Genitiuum: vt Chciwy/ prágnący honoru/ *cupidus honoris*, godny zlitowánia/ *dignus commiseratione*, pełny winá/ *plenus vino*, wiádom & świádom czego/ *peritus alicuius rei*, & biegły w czym.

De alijs regentibus siue Datiuum siue Accusatiuum cum Præpositione *ad*, eadem est ratio quæ apud Latinos: vt Gotowy do wszytkiego/ *paratus ad omnia*, wierny Pánu swemu/ *fidelis Domino suo*, podobny temu & do tego/ *similis huic*.

Dicimus po Fráncusku/ *Gallico more*; *a la Franco ise*, sine alio Substantiuo.

Comparatiuus nullum propriè casum regit, sed redditur casus eius per Præpositionem nád cum Accusatiuo, vel per niżeli vel ániżeli *quàm*, cum Nominatiuo, *v. g.* Piotr iest vczeńszy nád Janá/ vel niż Jan/ *Petrus est doctior Ioanne*.

Cùm sequitur verbum & latinè redditur per *quàm*, Polonicè adhibemus etiam niż vel ániżeli/ sed verbum in Indicatiuo ponitur: vt Vczeńszy iest áni- żeli był Homer/ *doctior est quàm fuerit Homerus*.

Superlatiuus eodem modo construitur quo Latinus, hoc est, vel cum Genitiuo, vel cum Præpositione miedzy *inter*, vel z *ex*: vt Homer iest naucześszy wszytkich Poetow vel miedzy wszytkiemi Poetámi vel ze wszytkich Poetow/ *Homerus est doctissimus Poëtarum*.

Numeri cardinales Adiectiuorum ferè more construuntur, vt plurimùm post Præpositiones: vt **ze dwiemá pácholkámi** / *cum duobus seruis*, **w dwudźiestu groszach** / *in viginti grossis*, **bez trzech groszy** / *sine tribus grossis*, **dźiećie w pięći lećiech** / *puer quinq; annorum.* Cæterùm regunt ferè Genitiuum Pluralem: vt **Ma pięć lat** / *habet quinq; annos*, **mam sześćdźieśiąt czerwonych złotych w skrzyni** / *habeo sexaginta aureos in arca.*

Dwá / **trzy** / & **czter y** / omninò & semper sunt Adiectiua: vt **Dwie lećie** / *duo anni*, (nam Dualis numerus in neutris sic desinit) **trzy látá** / *tres anni*, **cztery látá** / *quatuor anni*; sic **dwá groszá** / *duo grossi*, **trzy grosze** / *tres grossi*, **cztery grosze** / *quatuor grossi*. Reliqui omnes numeri vt plurimùm Substantiuè ponuntur, & regunt Genitiuum nisi post Præpositiones post quas vt Adiectiua cum Substantiuis concordant, quanquam etiam cum Genitiuo Substantiuè adhiberi possunt: vt **z piętnáśćie** / **z kilkánaśćie człowieká** / *cum 15. aliquot hominibus*, **z pięćią niewiast** / *cum quinq; mulieribus*, & sic semper in hoc casu.

Neutrum genus **dwoie** / **troie** / **czworo** / &c. semper Genitiuo Plurali gaudet, & eo tunc vtimur vt iam dictum est, cùm res aut personæ diuersi sexus confusè accipiuntur, & ante illa Neutra in *e*: vt **Pię-ćioro pácholąt** / *quinq; pueri*, **z troyga pácholąt** / *cum tribus pueris.*

Cætera vide in Declinatione numeralium. His additur vt plurimùm verbum in Singulari numero, *v.g.* **Było ich piętnaśćie** / *fuerunt 15.* **że trzy ich iest** / *sunt circiter tres*, **zostáło ich czterey ná mieyscu** / *quatuor remanserunt*. Vbi aduerte cum Genitiuo etiam **trzy** & **cztery** vt & **dwá** construi, cùm de

personis

personis agitur, quasi dicas, *ex illis tres* seu *illorum tres*.

Nota etiam in regestris seu computis solet scribi aut dici prius numeratum, seu res numerata semper in Genitiuo qualiscunq; sequatur numerus, siue duo, tria, quatuor, centum: vt Dałem mu złotych trzy/ groszy sześć/ szelągow dwá/ *dedi illi florenos tres, grossos sex, solidos duos.* Si tamen sit vnitas iam adiectiuè sunt construenda grosz ieden/ złoty ieden/ *grossus vnus, florenus vnus.*

Nota præterea hîc, numerando pecuniam dicimus vulgò pro sesqui grosso półtorak/ pro tribus grossis potroyny vel trojak/ aleatores dudek; pro sex grossis szostak/ pro 18. ort/ pro 24. pułgrzywny/ pro 30. złoty/ *florenus*, pro 48. grzywná quasi *marca*, pro 60. kopá/ *sexagena*, *&c.*

DE SYNTAXI Pronominum.

DE vsu & constructione Pronominum iam dictum est in eorum Declinatione, quò ego te remitto.

DE SYNTAXI Verborum.

DE vsu temporum Verborum satis superq; dictum est in etymologia.

Omne Verbum personale postulat ante se vt in Latinis Nominatiuum, quem vt innui liberum est præponere aut postponere habitâ euphoniæ ratione.

Verbum

Verbum Subſtantiuum & ea omnia quæ in Latinis admittunt poſt ſe Nominatiuum, in Polonicis volunt Ablatiuum: vt Bog ieſt Pánem nad Pány/ *Deus eſt Dominus Dominantium*; bądź dobrym/ *ſis probus*; ſic Zowie ſie Janem (quod melius dices Jan mi imie) *Vocor Ioannes*. Quod etiam in actiuis obſerua, nimirum ſecundum Accuſatiuum Latinum redde per Ablatiuum: vt Zowią go Janem/ *Vocant illum Ioannem*, vczynił go Pánem/ *fecit illũ Dominum*. Huiuſmodi ſunt Czynie / *facio reddo*; Zowie & compoſita *Voco*, mianuie / *appello*, zoſtáie / *fio*, *&c.*

Aduerte tamen quòd ſi pro ſecundo ſeu poſteriore Nominatiuo Verbi Subſtantiui ſit Adiectiuum ad priorem Nominatiuum pertinens, tunc illud Adiectiuum in Nominatiuo ponitur: vt Bog ieſt dobry non dobrym/ *Deus eſt bonus*, & ſi in exemplo ſuperius allato adiectiuum eſt in Ablatiuo, ideò fit quia ſubauditur człowiekiem/ quaſi diceres bądź dobrym człowiekiem/ *ſis probus Vir*, & ſic in reliquis.

In hoc ergo caſu, cùm ſcilicet eſt vtrinq; Nominatiuus, aut cùm eſt tantùm vnus nempè prior, tunc ſæpiſſimè & elegantiſſimè ſupprimitur verbum: vt Dobry Bog/ *Deus eſt bonus*, czás / *tempus eſt*, & ſic cum negatione nie dobra náuká bez cnoty / *non eſt bona doctrina ſine Virtute*, ieſzcze nie czás ieść / *nondum eſt tempus comedendi*, trudno zrozumieć/ *difficilè eſt intelligere*, prawdá / *Verum eſt*.

Sæpè additur to præſertim cùm in Gallicis eſſet *c' eſt*, vt Dziwna to że/ *mirum eſt quòd*; *c' eſt merueille* vel *c' eſt Vne choſe admirable que*. Sic prawdá to/ *Verum eſt*; *c' eſt la Verité*; brydnia to/ *ſunt ineptiæ*; *c' eſt Vne folie*; ia to *c' eſt moy*, *ego ſum*. Sic Kto to? *quis eſt? qui eſt ce*; złodzieie to/ *ce ſont des Voleurs*.

Et

Et ita etiam cum negatione nie dźiwna to / *non est mirum*; *ce n' est pas merueille*; nie prawdá to/ *nõ est verum*, *ce n' est pas la verité*; nie ia to/ *non ego sum*; *ce n' est pas moy*.

Quando Gallicè dici deberet *il y a*, Polonicè dicimus quidem iest / vel illo suppresso Nominatiuum solum proferimus: vt Jest chleb / *est panis*, *il y a du pain*, iuż trzy niedźiele iákom nie był domá / *tres iam hebdomadæ elapsæ sunt cùm* vel *à quibus non fui domi*; *il y a desia trois sepmaines que ie n' ay pas esté au logis* (loco *cùm*, *que* vides poni iáko.) Et sic post interrogationem dawno? *quàmpridem? combien y a il?* vel *y a il long temps*? trzy niedźiele temu / *tres hebdomadæ elapsæ sunt*, vel *à tribus hebdomadis*, quanquam sine temu possit dici. Si de numero personarum aut rerum sit sermo, tum poni potest iest impersonaliter cum Genitiuo numerorum trzech/ cztérech/ dwóch/ & cum Nominatiuo maiorum: vt Trzech Pánow było / *tres Domini erant*; *il y auoit trois seigneurs*; piećdźiesiat towárzystwá było / *quinquaginta Equites fuère*; *il y eut* 50. *Caualiers*. Verùm si sit negatio & Gallicè dici debeat, *il n' y a point*, imò etiam aliquando *il n' est pas*, vt cùm est præpositio aliqua post verbum loco Nominatiui, tunc dicendum est Polonicè nie masz cum Genitiuo, quasi *non habes*, in Præterito nie było/ in Futuro nie bedźie: vt Nie mász chlebá / *non est panis*, *il n'y a point de pain*; nie mász trzech dni / *non sunt tres dies*; *il n' y a pas trois iours*; nie mász Páná Oycá domá / *non est Dominus Parens domi*; *mon Pere n' est pas au logis*. Secus in illis superioribus exemplis; non enim possumus dicere Bog nie mász Páná aut Pánem / sed Bog nie iest Pánem / *Deus non est Dominus*. Sic nie mász dźiwnicy

wney sed nie dźiwna seu nie dźiwna to/ vt iam dictum est. Vbi nota si intercedat iedno vel tylko/ *nisi*, iam casus sequens sit Nominatiuus non Accusatiuus: vt Nie máß iedno ieden/ *non est nisi Vnus*; *il n' y en a qu' Vn*.

Cæterum hoc Verbum substantiuum iest cum denotat Possessionem regit Genitiuum, sed sæpius ex illo Genitiuo formamus adiectiuum Possessiuum eo modo, quò iam supra dictum est, vt Czyiá Xiegá? *Cuius est liber?* Jey Mośći Pánny Anny/ *Magnifica Dnæ Virginis Anna*. Piotrowá/ *Petri*. sic czyi noż? *cuius culter?* Páná Janow. *Domini Ioannis*.

Verba Actiua Genitiuum vel Accusatiuum regunt. Pleraq; Verba negatiua vt sunt Prohibendi, impediendi &c. gaudent Genitiuo, vt sunt zániechawam tego przedśiewźiećia. *relinquo* vel *abijcio hoc propositum*. sic zápámiętywam & zápominam/ *obliuiscor*, zákázuie/ *Veto*, bronie & zábraniam/ *prohibeo*, & similia.

Præterea Genitiuum postulant omnia Verba Actiua præcedente negatione, (etiamsi affirmatiuè posita regerent Accusatiuum) vt nie miluie wystepku/ *non amo Vitium*, nie ßánuieß Pánny/ *non obseruas Virginem*, licet affirmatiuè dicamus. miluie cnote/ *amo Virtutem*, ßánuie Pánne/ *colo Virginem*, cum Accusatiuo. sic alia omnia, sic nie chce vel nie moge tego (non to) vczynić/ *non possum id facere*.

Item Genitiuo gaudent Actiua omnia Reciproca, hoc est quæ habent sibi annexam particulam sie/ necnon composita à Præpositione do/ vt obawiam sie czego/ *metuo aliquid*, wstydze sie tego/ *pudet me istius*, dostawam godnośći/ *acquiro dignitatem*, dorabiam suknie/ *perficio Vestem*.

Tandem cum Genitiuo construuntur sequentia verba,

ba, licet eorum nonnulla etiam cum Accusatiuo construi possint. żáluię tego przypadku / *doleo hunc casum*, żądam / *opto*, życzę / *opto*, & composita, pożyczam / *mutuo do*, vel *accipio*, vżyczam / *impertior*, prágnę *desidero*, łáknę / *aueo*, ßukam / *quaro*, vżywam & záżywam; *Vtor, fruor*; vdźielam / *largior*, chybiam; *aberro*; nádáię / *confero*, náginam / *incuruo*, czekam; *expecto*; tykam / *tango*, przestáię & poprzestáię / *desino*, podsłubuię / *aliquantulum Vello*, przywarzam: *suffer uefacio*: pomykam; *promoueo*; popieram / *Vrgeo*, poprawuię / *emendo*, popycham; *protrudo*, porußam / *moueo*; pocieram: *confrico*: podpieram bokow / *reficio Vires*, pilnuię: *attendo*: pociągam czego; *lente trabo*; popilowáć czego: *limare*: záśypiam czego; *indormio alicui* koßtuię / *degusto*, mácam; *palpo*; nábieram w śię czego: *imbuor aliqua re*: nábywam / *acquiro*, náchylam / *inclino*, náginam czego idem est quod zginam co. *inflecto*. nákłádam czego ná woz: *impono aliquid in planstrum*: táię / *celo*, zámilczeć czego; *silentio praterire*; zbywam czego: *defungor*, vel quasi *alieno me aliqua re*: wyknę / *assuefio*, (sed dicimus przywykam czemu) nálewam / *infundo*, námykam & nánoßę / *congero*, potrzebuię; *indigeo*; nápieram / *promoueo*, nápycham; *protrudo*; náßtawiam gárdłá. *obijcio caput ferro*. násypuię czego / *supergero*, náßczepiam drewná / *inspico*, náciukam; *infringo*, nátracam: *obijcio*: narußam / *infirmo*, náwracam; *conuerto*; náymuię / *conduco*, nážyczam; *mutuo do*; postrzegam: *animaduerto*: ochraniam / *consulo*, odbywam / *defungor*, odkłádam: *differo*: oducząm / *dedoceo*: odmykam; *remoueo*; odpadam / *recido*, odstępuię / *recede*, odwykam; *dedisco*; omießkam czego /

pus, vires. przyrasta czego/ *accrescit*, zárwáć czego. *arripere aliquid.*

Dicimus etiam nápiec chlebá/ nákopáć rzepy/ náwárzyć ryb / quasi *multos panes pinsere*, *effodere rapa*, *pisces coquere*, & similia ferè omnia verba regunt genitiuum, vt nágromádził rzeczy wytwornych; *congessit res pulcherrimas*. Dicimus tamē nápalić izbe/ & in similibus sic, quia est quid integrum. Si enim diceres, nápalić izby / videretur significari, quòd pars vel aliquid hypocausti valdè calefactum sit, quod non intendis, supra verò si diceres nápiec chleb/ videreris significare valdè panem coquere sed esset mala locutio, & non hic sensus.

Słucham / *attendo*, si de re sit sermo, vt słucham tey lekcyey / *attendo huic lectioni*, si autem de persona vtrumque casum, vt słuchał ię mowiącę & iey mowiącey / *audiebat illam dicentem*, sic słuchał iey. *obediebat illi.*

Odmawiam komu czego / *denego aliquid alicui*, sic wierzę & powierzam / *credo*, winszuię / *gratulor*, zayżrzę / *inuideo*, zápieram / *denego*.

Vczę kogo czego / *doceo aliquem aliquid*, rem in Genitiuo, personam in Accusatiuo, sic nábawiam kogo czego / *pario aliquid alicui*, odzwyczaiam/ *desuefacio*, odsądzam / *abiudico*, pozbawiam / *orbo*, zbawiam / *saluo*, sic pytam kogo czego / vsitatius o co/ *interrogare aliquid aliquem*. Proszę verò geminum & personæ & rei Genitiuum admittit; vt prosił iey chlebá / *rogauit illam panem*, sed meliùs & vsitatiùs o chléb / Dicimus tamen, wypraszam co / *precibus assequor*.

Cætera Actiua regunt Accusatiuum, vt miłuię cnotę / *amo virtutem*, mam chleb / *habeo panem*, piję piwo/ *bibo cereuisiam*, ponoszę nędzę / *versor in miserijs*,

ferijs, mrzeć głod: *mors fame*: dicas tamen nápi- łem ſie piwá / *bibi cereuiſiam*, propter rationes ſupradictas.

Dicimus etiam czerpam wode / *haurio aquam*, in imperfecto vczerpnałem wody / in Genitiuo, nam ſi diceres vczerpnałem wode quia tempus eſt perfectum & completam actionem ſignificat totam aquam videreris exhauſiſſe. Quare in præterito imperfecto dices czerpałem wode / *hauriebam aquam*, quia eâ actione poteram adhuc totam exhaurire aquam; ſic kráść drwá & vkráść drewo / *furari ligna*, & ſic in omnibus huiuſmodi caſibus, vt day mi chlebá / & day mi ten chleb; *da mihi panem*, & *da mihi hunc panem*; ferè vt in Gallicis quando nimirùm partem alicuius rei petimus aut ſignificamus. Kupił winá / *emit Vinum*, ſed in præſenti vt plurimùm Accuſatiuo vtitur, kupuie wino. *emo Vinum*.

Datiuo autem gaudent præter ea ferè omnia quæ in Latinis Datiuum poſtulant, hæc ſequentia. Dziwuie ſie czemu / *miror aliquid*, dogrzewam komu; *infeſto aliquem*, dokuczam / *Vexo*, zdołam / *ſum ferendo*, mieszkam komu; *moror aliquem*, vfam / dufam / *confido*, dziekuie: *gratias ago*: folguie / *parco*, pochlebiam; *adulor*; dogadzam / *ſatisfacio*, záblegam / *occurro*, chołduie / *Vectigal penſito*, kredencuie / *prægusto cibos*, przyśiegam: *iuro*: łáie / *increpo*, (dicimus tamen połáiał go / *increpuit eum*) modle ſie Bogu: *oro Deum*: nádczam komu / *ſufficio*, nágodzić ſie komu / *obuiam alicui fieri*, przyganiam / *obtrecto*, nálegam komu / *Vrgeo*, służe / násługuie / vsługuie; *ſeruio*; śmieie ſie komu & z kogo / *irrideo*, náſtepuie komu ná ſzyie ná gárdło / *iugulum petere*, nieſprzyiam komu /

malè affectus sum erga aliquem, nie wyt rwam mu/ *non feram quin eum percutiam*, opieram ſie komu vel czemu/ *obnitor, resisto*, pobłażam komu/ *indulgeo alicui*, podiadam ſobie & ſimilia podpijam; *fulcio me cibo, potu*; podlegam komu/ *ſubiaceo alicui*, podrzeżniam komu/ *imitor ridiculè, rechtzgner*, pomagam komu w czym/ czego & do czego/ *opem fero alicui*, ſed dicimus wſpomagam kogo & zápomagam/ *adiuuo*, przećiwiam ſie/ *decerto*, przeſzkadzam/ *noceo*, przyganiam komu/ *obtrecto*, przykrze ſie komu/ *moleſtiam alicui affero*, przymawiam komu & przyćinam/ *vellico, lado*, przymawiam ná co/ *alludo ad* przynaglam komu/ *vrgeo*, przypátruie ſie komu/ czemu/ *contemplor*, ſic przysłucham ſie/ *attentè audio*, przypominam co komu/ *commemoro*, przyśpiewam komu/ *admodulor alicui*, przyſtoi co komu/ & ná kogo; *decet aliquem aliquid*, przywykam/ *aſſueſco*, ſpopadł ſobie & ſpopádli ſobie/ *inceſsit mos*. Sprzyiam komu/ *faueo*, iſćze ſie & viſzczam ſie komu/ *ſto alicui promiſsis*, vlegam komu/ *fero alicuius mores*, vſtepuie/ *cedo*, wyrozumiewam komu/ *ſcio miſereri*, wytchnąć ſobie/ *respirare*, zábijam komowi zá żywe/ *ad vnum adigo clauum*, zámylam komu/ *obturbo recitantem* vel *numerantem*, záſtepuie komu/ *obſiſto obuiam*, zayrze/ *inuideo*, groże/ *minor*.

Ablatiuum regunt præter ieſtem/ & alia, de quibus iam dictum eſt, gárdze & comp ſita pogardzam/ wzgardzam kim/ *contemno*, władam czym; *dominor*; rządze *rego*, kieruie/ *torqueo*. Præterea Báwie ſie czym/ *occupo me aliquâre*, hándluie/ kupcze & przekupuie czym/ *negotior cum ſerico, &c.* hydze ſie & brzydze ſie/ *abominor*, wſpieram ſie kim/ *incumbo in aliquem*, ludze kim/ *lacto*, Vanc.

vanas, bráfuie czym / *respuo*, ciſkáć & rzucáć ná kogo czym / *peto aliquem ſaxis*, *iacio in*, pachnie & trace czym; *oleo*; dáruie kogo czym / & racże / czeſtuie / obdarzam / obſyłam / *dono*, *dono mitto aliquid alicui*; (dicitur & dáruie komu co) macham vt pies macha ogonem / marga / miga / *mouet caudam*, ſic kiwa głowa / oczymá miga / kiwa / *conniuet oculis*, kontentuie ſie czym / *contentus ſum aliquâ re*, obwieſzczam kogo czym & komu co / *denuncio alicui aliquid*, obwodze co Woźnym / *teſtem facio Praconem*, opiekam ſie kiem / *gero tutelam alicuius*, świádcze kim / *teſtor*, ſzáfuie czym / *diſpenſo*, żyie czym / *veſcor*, ſzyie ſie kim / *pratendo alicuius nomen*, trwoze ſoba / *perturbor*, chodzi ſynem / *geſtat in vtero filium*, zárzucam kogo czym / *obtrudo aliquid alicui*, groże komu czym złym / *minor alicui aliquid*, oſadzam co perłámi / *diſtinguo gemmis*, karze kogo gárdłem / & ná czym; *plecto capite*, morże kogo głodem / *inferre alicui famem*, *faire mourir de faim*, nápuſzczam co czym / *inſtillo aliquid alicui*.

Cum Præpoſitionibus conſtruuntur aut aliter circumſcribuntur hæc.

Kocham ſie w kim / *amo*, *diligo aliquem*, czuie ſie w czym / *conſcius ſum alicuius rei*, obfituie / opływam w czym / *affluo*, drapie ſie w co / *frico me*; koláce we drzwi / *pulſo oſtium*, oprawiam co we złoto / *circundo auro*, weyrzeć & wglądáć w co / *inſpicere aliquid*, choruie ná co / / *ex renibus laboro*, czucham & czyham ná co / *inhio alicui*, godze & gonie ná co / *capto aliquid*, łákomie ſie ná co / *per auaritiam aliquid appeto*, ſkázuie ná co / *dare ad triremes*, zezwaláć ná co / *aſſentire alicui*, groże ſie ná ko-

ná kogo / *iacto minas*, wzdrygam się ná co / *horreo*, sadzić potępić ná śmierć / *damnare capite*, zápátrzam się ná co / *animum occupo*, zárabiam ná łáſkę / *colligo ex labore gratiam*, przestáię ná czym / *contentus ſum*, wyćiſkam / wymagam / wymęczyć / wyſukáć / wyklepáć & ſimilia co ná kim / *extorquere ab aliquo*, (dicimus tamen wypłáƙáć co v kogo) polegam ná kim / *pendeo ex aliquo*, pánuię nád kim / *impero alicui*; lituię ſię / zmiluię ſię nád kim / *miſereor alicuius*, pāſtwię ſię nád kim / *ſæuio in aliquem*, wątpię o czym / *dubito de aliqua re*, záwiáduię o czym / *præſum alicui rei*, myślę o co & o czym / *cogito de aliqua re*, vśiluię o co & w czym / *conor aliquid*, rozpaczam o zbáwieniu / *deſpero*, boię ſię o ćię / *tibi timeo*, fráſuię ſię o co / *ſollicitus ſum de aliqua re*. nie boię ſię o to / *hoc non timeo*, niedbam nie ſtoię o to / *id non curo*, ſzydzę / nágrawam ſię / vrągam ſię / drwię z kogo / *derideo aliquem*, ſtáram ſię o co / *cura mihi eſt aliquid*.

Multa verba non vno modo conſtruuntur vt vides in exemplis iam datis & præterita in his quæ ſequuntur należeć komu & do kogo / *pertinere ad aliquem*, pámiętam co / o czym / & ná co / *memini alicuius*, pátrzę ná co & czego / *aſpicio*, krzywdzę komu & kogo / *iniuriâ afficio*, ſukáć ná kogo & oſukáć / *incurro in aliquem Verbis*, & ſic in multis alijs. drwię z kogo & odrwiłem kogo / *irrideo aliquem*, & *decepi aliquem*, gram kárty / koſtki / *&c. ludo folijs*, *teſſeris*. (quod & podź w kárty / w koſtki dicitur) gram ná lutni / ſkrzypcách; *tango teſtudinem*, *fidibus cano*; & alia quæ vſus docebit.

Quo ad infinitiuum hoc ſolùm notandum videtur, quod quotieſcunque Infinitiuus Latinus poteſt reddi, per quod vel vt cum Indicatiuo aut Subiun-

ctiuo semper in Polonicis est reddendum per iż vel że / *quod*, cum indicatiuo, vel per áby seu żeby / *vt*, cum subiunctiuo vtrumque in Gallicis, per *que* redditur, vt *scio te fuisse Crosnæ*, wiem żeś był w Krośnie / *putabam vos ibi residere*, rozumiałem żeście tám mieszkáli / *ie croyois que vous y demeuriez*. Si præcesserit negatio ponitur żeby vel áby cum Subiunctiuo, vt *non credo te mihi irasci*, nie rozumiem ábyś śie ná mie miał gniewáć.

Futurũ Infinitiui & Participij quo Poloni carent, quomodo reddant iam dictum est in Coniugatione Verborũ, vt de vsu Gerundiorũ aliorumq; temporum.

Vtimur aliquando Infinitiuo, pro illo quod redditur Latinè per Gerundium passiuum, supprimendo vel subaudiendo scilicet verbum aliquod, vt trzebá / moge / vt coż czynić? subauditur trzebá vel moge / *quid faciendum est? quid faciam? &c. que doit on faire* vel *que voulez vous quon y face*. Sic pro Impersonali passiuo, niewiedżieć co śie tám dżieie / *nescio, nescitur quid ibi fiat*, nie widáć go / *non apparet, non videtur*, & sic in alijs, nie słycháć / *non auditur*. In præteritis additur było; nie słycháć było o tym. *nihil audiebatur de hoc*.

Quoad quæstiones de loco Gallicam potiùs quàm Latinam linguam imitantur Poloni, semper enim in illis Præpositionibus vtimur.

Ad quæstionem ergò factam per *vbi*, gdżie / respondebis per vltimum casum cum Præpositione w seu we / quodcunque nomen fuerit, vt we Fráncyey / *in Gallia*, w Krákowie / *Cracouia*, we Gdańsku / *Gedani*, w Polszce / *in Polonia*, loco autem we / in nonnullis vtimur Præpositione ferè æquiualente ná / vt ná Wołyniu / *in Volinia*, ná Podolu / *in Podolia*, ná Vkráinie / *in Vkraina*, ná Ruśi / *in*

Russia,

Russia, ná Wśi / *Ruri*. Dicimus domá & w domu / *domi*.

Ad quæstionem *quò*, dokąd / respondetur per Præpositionem do / cum Genitiuo vt iádę do Fráncyey / *eo in Galliam*, do Krákowá / *Cracouiam*, do Wárßáwy / *Varsauiam*. In nonnullis per ná / cum Accusatiuo, vt ná Podole / ná Wołyń / ná Ruś / ná Vkráine / ná Wieś / *in Poloniam*, *Volniam*, *Russiam*, *Vkrainam*, *Rus*.

Ad quæstionem, *quà*, ktoredy / si fuerit nomen proprium, respondebis per ná / cum Accusatiuo, vt poiádę ná Kráków / ná Wárßáwę / *transibo Cracouiâ*, *Varsauiâ*, sin appellatiuum fuerit per Præpositionem przez / cum Accusatiuo vt przez Węgry / *per Vngariam*, przez Fráncyą / *per Galliam*, przez Wieś / *per Rus*, quæ etiam in nominibus proprijs nonnunquam vsurpari potest; vt przeiechał przez Kráków / *transijt per mediam Cracouiam*, sed ampliùs quid significat quàm si diceret ná Kráków.

Ad quæstionem *quamdiù*, długo / responde per Accusatiuum vt Męzyłem się w Páryżu trzy látá / trzy godźiny / puł godźiny / godźinę. *Studui Parisijs tres annos*, *tres horas*, *mediâ horâ*, *horâ*. Possumus etiam vt in latinis adhibere Præpositionem przez / *per*, cum Accusatiuo, vt przez trzy godźiny / *per tres horas*, przez wßytek czás / dźień / *per diem*, cáły dźień / & przez cáły dźień / *per totum diem*.

Ad quæstionem *quando?* kiedy? respondetur per Genitiuum przeßłego roku / *anno præterito*, czwártego dniá Máiá Roku Páńskiego 1649. *quarta Maij A.D.* 1649. Cæterùm sæpè etiam respondetur per præpositionem o cum vltimo casu, præser-

cum honore, honorificè me excepit; z gniewem / *cum ira.*

Cùm significatur instrumentum aut causa propter quam, Ablatiuo vtimur vt in Latinis, pisáć piórkiem / *calamo scribere*, otworzyć drzwi kluczem / *aperire claui*, dał mu kijem w łeb / *baculo caput illius percussit*, zápalony gniewem / *accensus irâ*. Cæterum cùm in Latinis adhibetur præpositio, in Polonicis etiam vti ea potes: vt Nie mogł y przemowić od wielkiego żalu / *nec loqui quidem præ mærore potuit*, od wstydu / *à verecundia* seu *præ pudore.*

Cùm excessus significatur, vtimur plerumq; præpositione w cum vltimo casu: vt Oná go przechodzi w vrodzie / ludzkośći / ꝛc. *illa illum superat pulchritudine, humanitate*, quanquam & Ablatiuo vti possimus.

Cùm significatur materia ex qua aliquid fit, vtimur Præpositione z / *ex*: vt Miednicá z szczerego srebrá wyrobiona / *peluis ex solido argento facta.* Cæterùm adiectiua hic maximè sunt in vsu: vt Srebrny / *argenteus*, złoty / *aureus*, miedźiány / *areus*, drewniány / *ligneus*, gliniány / *argillaceus*, &c.

Pretium quod in Latinis in Ablatiuo ponitur, reddimus vt plurimùm per præpositionem zá cum Accusatiuo: vt Kupił zá trzy grosze / *emit tribus grossis*. Dicimus etiam dał zá to trzy złote / *tribus florenis hoc emit*, & dał to zá trzy złote / *tribus id florenis vendidit*, &c. sic dałem po złotemu od iednego & sine od iednego / po złotemu płáćiłem / hoc est, *dedi pro singulis vnum florenum* seu *emi singula vno floreno.* Vbi etiam aduerte hunc numerum *vnus vna vnum* sæpissimè supprimi, cùm enim dicimus in singulari, satis declaramus esse id vnum

de quo loquimur, vt in exemplo *florenum* złoty non ieden złoty.

Mensura autem quæ in Latinis in Ablatiuo vel Accusatiuo ponitur, redditur per præpositionem ná cum Accusatiuo: vt Rzeká gleboka ná trzy kopije / *flumen profundum tribus hastis*, długi / szeroki ná trzy łokcie / *longus, latus tribus vlnis*. Dicimus etiam ma trzy łokcie wzdłuż & dwá wszerz / *longus, latus tres vlnas*, pięć sążni wzwyż / czterv w głęb / *quinq; orgyiarum in altum, quatuor in profundum*.

Non habent Poloni Ablatiuum Absolutum, sed illum vt plurimùm reddunt per Præteritum Gerundij in szy: vt Skończywszy przemowe swoie poszedł / *finitâ concione abijt*, vczyniwszy to poiechali / *hoc facto discesserunt*. Si verò sit in Latinis actiuum Participium, vt plurimùm redditur per Indicatiuum cum coniunctione gdy: vt Gdy dąb vpádnie káżdy drwá zbiera / *cadente quercu omnes ligna colligunt*, vel alia circumlocutione vtuntur: vt zá pánowánia / *regnante &c.*

DE VERBO PASSIVO.

Verba Passiua volunt post se Genitiuum cum præpositione od: vt Kto od Bogá vmiłowan / często od ludzi iest nienawidzon / *qui à Deo amatur, sæpe ab hominibus spernitur.*

DE PARTICIPIO.

Participia suorum verborum constructionem sequuntur: vt Jest człowiekiem w cnocie się kocháiąc

chwálącym / y Páná Bogá ſię boiącym / *vir eſt amans virtutem & timens Dominum.*

DE ADVERBIO.

ADuerbia Demonſtrandi Nominatiuo gaudent: vt Oto ia / *ecce ego.*

Aduerbia Quantitatis quæ in Latinis regunt Genitiuum, eundem in Polonicis poſtulant: vt Pieniędzy śiłá á rozumu máło / *multùm pecuniæ & parùm ingenij.*

Affirmatiuè quidem reſpondent Poloni interrogantibus, loco *oüy* Gallicè, ále vel ták / vel ták ieſt; ſed tamen vt plurimùm repetunt verbum, quod etiam in Latinis fit, vt byłeś? *fuiſtiné?* reſpon: byłem / non verò ále vel ták niſi perrarò.

Vt in Gallicis ita & in Polonicis, duæ vel plures pro vnâ negationes ponuntur: vt *Nunquam eum vidi,* nigdym go nie widźiał; *ie ne l'ay iamais veu.*

DE PRÆPOSITIONE.

CVm quibus Præpoſitiones caſibus conſtruantur, iam dictum eſt in etymologia.

DE CONIVNCTIONE.

CHoć / choćiaſz / *etiamſi,* & Synonimæ, gdy / ieśli / kiedy / *ſi,* & chybá / *niſi fortè,* præponuntur imperfecto & pluſquam perfecto Subiunctiui: vt Choć bym wiedźiał / iednákbym nie powiedźiał / *etiamſi ſcirem, tamen non dicerem;* powiedźiałbym chybá bym nie wiedźiał / *dicerem modò ſcirem, niſi fortè ignorarem.* Cæterùm in alijs temporibus cum Indicatiuo conſtruuntur: vt Choć wiem toć nie powiem /

powiem / *licet sciam non tamen dicam*, powieß chybá niewieß / *dices nisi ignores, si scias.*
Byle/*dummodò*, in omnibus temporibus Subiunctiuo gaudet: vt Szedłbym bylebym mogł/ *irem simodò possem*; sic poydę bylebym mogł / *ibo modò possim*, sæpè supprimitur by / bylem mogł / *modò possim*; vt semper fit in áby & żeby/ vt de quibus in etymologiâ fusiùs egi.

DE INTERIECTIONE.

INteriectiones vocandi o / hey / ꝛc. cum Vocatiuo construuntur, o człowiecze / *ô homo.*
Nieſtetyß/ *hei* vel *proh*, cùm Datiuo: vt Nieſtetyß mnie dźiewczynie ſtrapioney/ *hei mihi puellæ afflictæ*; Biádá / *Væ*, Datiuo similiter gaudet: vt Biádáß tobie / *Væ tibi.*
Cæteræ vix cum casibus construuntur.
Et hæc de Syntaxi sufficiant. Reliqua vsus & lectio assidua potiùs quàm ars aut regulæ docebunt.

FINIS.